

วิทยานิพนธ์

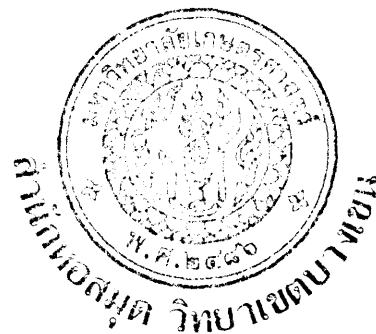
เรื่อง

พฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ
: กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

Nonconforming Behaviors of Visitors to National Park

: A Case Study of Erawan National Park, Kanchanaburi Province

โดย

นายคมเชษฐา จรุงพันธ์

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (อุทยานและนันทนาการ)

พ. ศ. 2544

ISBN 974 - 462 - 913 - 4

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (อุทยานและนันทนาการ)

ปริญญา

อุทยานและนันทนาการ

สาขา

อนุรักษ์วิทยา

ภาควิชา

เรื่อง พฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ
: กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

Nonconforming Behaviors of Visitors to National Park

: A Case Study of Erawan National Park, Kanchanaburi Province

นามผู้วิจัย นายคมเชษฐา จรุงพันธ์

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการ..... 20 ๙๙
(..... อาจารย์นภวรรณ รุณะกาญจน์, Ph.D.)

กรรมการ.....
(..... ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรเชษฐ์ เชษฐมาต, M.S.)

กรรมการ.....
(..... อาจารย์ศิริณา จามรมาน, กศ.ม.)

หัวหน้าภาควิชา.....
(..... รองศาสตราจารย์วิชา นิยม, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

.....
(..... ศาสตราจารย์ทัศนีย์ อัดตะนันท์, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 1 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2545

คำนิยม

ขอกราบขอบพระคุณคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อาจารย์นภวรรณ
ฐานะกาญจน์ ประธานกรรมการที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรเชษฐ์ เศรษฐมาตย์ กรรมการ
วิชาเอก อาจารย์ศิริินภา จามรมาน กรรมการวิชาการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สันติ สุขสอาด ผู้แทน
บัณฑิตวิทยาลัย ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา ความรู้ในการศึกษาเล่าเรียน ตลอดจนให้คำปรึกษา
แนะนำในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบพระคุณพี่ปริมินทร์ วงศ์สุวรรณ หัวหน้าอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัด
กาญจนบุรี และพนักงาน เจ้าหน้าที่ประจำอุทยานแห่งชาติเอราวัณทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือ
และสนับสนุนข้อมูลอันเป็นประโยชน์ในการทำวิจัย รวมทั้งอำนวยความสะดวกตลอดระยะเวลา
ในการสำรวจเก็บข้อมูลภาคสนาม

ขอขอบคุณ นักท่องเที่ยวผู้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและแสดงความคิดเห็น
รวมทั้งคุณกฤติยา ชัยศิริ ที่คอยให้ความช่วยเหลือมาโดยตลอด นอกจากนี้ขอแสดงความปรารถนา
ดีและเป็นกำลังใจให้เพื่อนนิสิตปริญญาโท สาขาอุทยานและนันทนาการ รุ่นที่ 1 ทุกท่าน รวมไปถึง
นิสิตรุ่นต่อ ๆ ไป สำเร็จการศึกษาและนำวิชาความรู้ที่ได้เล่าเรียนมา ไปพัฒนาสังคมและ
ประเทศชาติต่อไป

คมเชษฐา จรุงพันธ์

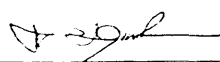
ธันวาคม 2544

คมเชษฐา จรุงพันธ์ 2544: พฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวใน
อุทยานแห่งชาติ: กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ปริญญา
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (อุทยานและนันทนาการ) สาขาอุทยานและนันทนาการ
ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา ปรธานกรรมการที่ปรึกษา: อาจารย์นภวรรณ ฐานะกาญจน์,
Ph.D. 139 หน้า

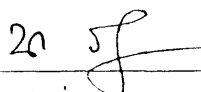
ISBN 974 - 462 - 913 - 4

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะของพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตาม
กฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ และปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยาน
แห่งชาติของนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปเยือนอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี โดยการ
ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างจำนวน 438 คน
ประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS และใช้วิธีการทางสถิติ t - test และ F - test
ในการทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า มีนักท่องเที่ยวร้อยละ 35.2 ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยาน
แห่งชาติอย่างน้อย 1 รูปแบบ โดยรูปแบบการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ปรากฏมากที่สุดคือ การ
ให้อาหารปลาในลำน้ำ สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยาน
แห่งชาติของนักท่องเที่ยว คือ ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ การรับรู้เกี่ยวกับความ
รุนแรงของกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ การรับรู้เกี่ยวกับความเข้มงวดในการปฏิบัติงานของ
เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ การรับรู้เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวอื่น
แรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ รูปแบบการท่องเที่ยว และระยะทางจากแหล่งที่อยู่
อาศัยไปยังอุทยานแห่งชาติ ในขณะที่ บุคลิกภาพ และขนาดกลุ่มของนักท่องเที่ยว ไม่มีผลต่อ
พฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ

ลายมือชื่อนิสิต

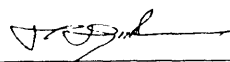
ลายมือชื่อประธานกรรมการ

19, ๐๓, ๒๕๔๔

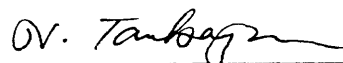
Khomchedtha Charunphan 2001: Nonconforming Behaviors of Visitors to National Park: A Case Study of Erawan National Park, Kanchanaburi Province. Master of Science (Parks and Recreation), Major Field Parks and Recreation, Department of Conservation. Thesis Advisor: Miss Noppawan Tanakanjana, Ph.D. 139 pages.
ISBN 974 – 462 – 913 – 4

The objectives of this research were to study the characteristics of nonconformity to national park regulations and to determine factors affecting nonconforming behaviors of visitors to Erawan National Park in Kanchanaburi Province. Data were collected from 438 park visitors by questionnaires and were processed and analyzed by SPSS programs for windows. F – test and t– test were employed to test research hypotheses.

Results from the study revealed that 35.2 % of park visitors performed at least one type of nonconforming behaviors. Type of nonconformity that performed by the highest percent of nonconformers was fish and wildlife feeding. Factors affecting nonconforming behaviors were knowledge about park regulations, perception about extremeness of park regulations, enforcement of the regulations, perception about nonconforming behaviors of others park visitors, recreation motive, recreational pattern, and distance from residence to the park. While personality trait and party size of visitors did not have significantly relationship to nonconforming behaviors.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

19, 12, 2001

สารบัญ

	หน้า
สารบัญ	(1)
สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(6)
คำนำ	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
ขอบเขตการศึกษารววิจัย	3
นิยามศัพท์	4
การตรวจเอกสาร	6
อุทยานแห่งชาติ	6
กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับของอุทยานแห่งชาติ	12
การไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ	17
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ	26
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	47
กรอบแนวคิดการวิจัย	53
สมมติฐานการวิจัย	54
อุปกรณ์และวิธีการ	56
อุปกรณ์	56
วิธีการ	57
ผลและวิจารณ์ผลการวิจัย	65
ลักษณะทั่วไปของนักท่องเที่ยว	65
ลักษณะกลุ่มและการเดินทาง	68
แรงจูงใจในการประกอบกิจกรรมและบุคลิกภาพ	70
ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบและการบังคับใช้	72
พฤติกรรมกรไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ	78
ผลการทดสอบสมมติฐาน	86
วิจารณ์ผล	101

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	110
สรุปผล	110
ข้อเสนอแนะ	112
เอกสารอ้างอิง	118
ภาคผนวก	131

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ประเภทของแรงจูงใจ	27
2	โครงสร้างบุคลิกภาพกับการทำงานของจิตมนุษย์	31
3	ข้อมูลสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรีระหว่างปี พ. ศ. 2529 - 2542	59
4	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามลักษณะทั่วไป	66
5	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามลักษณะกลุ่มและการเดินทาง	69
6	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามแรงจูงใจในการเข้าร่วมประกอบกิจกรรมนันทนาการ	71
7	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของบุคลิกภาพ	71
8	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามบุคลิกภาพ	72
9	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ	73
10	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ	75
11	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับความรุนแรงของกฎระเบียบ	75
12	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับความเข้มงวดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่	76
13	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวอื่น	77
14	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ	79
15	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามพฤติกรรมที่เกี่ยวกับกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ	81
16	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามเหตุผลของการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ	82

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
17	จำนวนและร้อยละของพฤติกรรมการณ์ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติจำแนกตามประเภทของพฤติกรรม	84
18	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามเหตุผลของการปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ	85
19	ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการณ์ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวจำแนกตามความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ	86
20	ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการณ์ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวจำแนกตามระดับความรุนแรงของกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติที่นักท่องเที่ยวรู้สึก	87
21	เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการณ์ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวจำแนกตามระดับความรุนแรงของกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติที่นักท่องเที่ยวรู้สึก	88
22	ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการณ์ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวจำแนกตามระดับความเข้มงวดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ	89
23	ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการณ์ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวจำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวอื่น	90
24	เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการณ์ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวจำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวอื่น	91
25	ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการณ์ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวจำแนกตามแรงจูงใจในการเข้าร่วมประกอบกิจกรรมนันทนาการ	93
26	เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการณ์ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวจำแนกตามแรงจูงใจในการเข้าร่วมประกอบกิจกรรมนันทนาการ	93

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
27	ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของ นักท่องเที่ยวจำแนกตามบุคลิกภาพ	94
28	ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของ นักท่องเที่ยวจำแนกตามบุคลิกภาพ	95
29	ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของ นักท่องเที่ยวจำแนกตามรูปแบบการท่องเที่ยว	96
30	ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของ นักท่องเที่ยวจำแนกตามขนาดกลุ่ม	97
31	ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของ นักท่องเที่ยวจำแนกตามระยะทางในการเดินทางจากแหล่งที่อยู่อาศัยไปยัง อุทยานแห่งชาติ	98
32	เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ อุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวจำแนกตามระยะทางในการเดินทางจาก แหล่งที่อยู่อาศัยไปยังอุทยานแห่งชาติ	99
33	สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน	100

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แสดงลักษณะบุคลิกภาพทั้ง 4 แบบ ตามทฤษฎีของ Eysenck	33
2	แสดงองค์ประกอบของการเกิดพฤติกรรมของบุคคล	37
3	แบบจำลองกรอบแนวความคิดวิจัยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม	54

พฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ
: กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

Nonconforming Behaviors of Visitors to National Park
: A Case Study of Erawan National Park, Kanchanaburi Province

คำนำ

ปัจจุบันการท่องเที่ยวและนันทนาการทางธรรมชาติกำลังเป็นที่นิยมแพร่หลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ทั้งทางบกและทางทะเล จากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวของกรมป่าไม้ ปรากฏว่ามีนักท่องเที่ยวเข้าไปใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติในระหว่างปีงบประมาณ 2537-2543 เฉลี่ยปีละประมาณ 15 ล้านคน (สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ, 2542) และนักท่องเที่ยวที่เข้าไปเยือนและใช้ประโยชน์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแห่งต่าง ๆ เพื่อพักผ่อนและประกอบกิจกรรมนันทนาการก็มีความหลากหลายทั้งในส่วนของแรงจูงใจและการแสดงออกซึ่งพฤติกรรม ซึ่งถึงแม้ว่าอุทยานแห่งชาติจะมีกฎระเบียบที่ชัดเจน แต่ก็ยังปรากฏว่านักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมการใช้ประโยชน์ที่ไม่เหมาะสมและไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของอุทยานแห่งชาติให้เห็นอยู่เสมอ ๆ เช่น การทิ้งขยะ การเดินออกนอกเส้นทางที่กำหนด การส่งเสียงดัง การนำอาหารเข้าไปรับประทานในเขตหวงห้าม การให้อาหารสัตว์ การทำอันตรายแก่สัตว์และพืช การขีดเขียนตามที่ต่าง ๆ การทำให้สิ่งอำนวยความสะดวกและทรัพย์สินของพื้นที่ชำรุดเสียหาย การเข้าไปในพื้นที่สันโดษโดยไม่ได้รับอนุญาต การก่อกองไฟ และการกางเต็นท์พักแรมนอกพื้นที่ที่กำหนดให้ เป็นต้น

ผลการศึกษาวิจัยในอุทยานแห่งชาติในประเทศสหรัฐอเมริกา (Vande Kamp และคณะ, 1994) ระบุว่า การไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวเป็นสาเหตุของความเสียหาย ซึ่งคิดเป็นเงินประมาณ 80 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกาเพื่อใช้ในการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ และเพิ่มอีก 18 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกาในรายปี เพื่อเป็นค่าซ่อมแซมและทำความสะอาดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และที่สำคัญร้อยละ 66 ของหน่วยงานที่รายงานความเสียหายของทรัพยากรที่ไม่สามารถแก้ไขซ่อมแซมได้นั้นมีสาเหตุมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ Hammitt และ Cole (1987 a) กล่าวว่า กิจกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่นันทนาการจะส่งผลกระทบต่อพื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ดิน สัตว์พืช สัตว์ป่า และน้ำ ทั้งทางตรงและทางอ้อม และผลกระทบ

เหล่านี้มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนของระบบนิเวศ อุทยานแห่งชาติ

โดยรวม การไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวจึงเป็นสาเหตุที่สำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อมในหลายรูปแบบ ซึ่งในประเทศไทยยังไม่มีงานวิจัยที่ระบุสาเหตุของพฤติกรรมดังกล่าวอย่างชัดเจน สาเหตุของการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวจึงเป็นประเด็นปัญหาที่ควรจะมีการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบ เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปกำหนดแนวทางในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามกฎระเบียบมากยิ่งขึ้น อันจะเป็นการควบคุมและลดผลกระทบในทางลบที่จะเกิดขึ้นกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกอุทยานแห่งชาติเอราวัณเป็นพื้นที่ตัวอย่างในการศึกษา ด้วยเหตุผลที่อุทยานแห่งชาติแห่งนี้ เป็นพื้นที่ที่มีปริมาณนักท่องเที่ยวสูงเป็นอันดับ 1 ใน 5 ของประเทศ และนักท่องเที่ยวมีความหลากหลายในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่ มีความเหมาะสมที่จะเป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติตัวแทนสำหรับปัญหาการวิจัยในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะของพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวที่ไปเยือนอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวที่ไปเยือนอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบลักษณะพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวที่ไปเยือนอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี
2. ทำให้ทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวที่ไปเยือนอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

3. ผลการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ รวมทั้งส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ

4. ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติ เอราวัณ และประยุกต์ใช้กับการวางแผนอุทยานแห่งชาติแห่งอื่น ๆ ของประเทศ

ขอบเขตการศึกษาวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. พื้นที่ศึกษา ทำการศึกษาพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวบริเวณเขตบริการของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ ได้แก่ บริเวณที่ทำอุทยานแห่งชาติเอราวัณ และบริเวณน้ำตกเอราวัณ อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

2. กฎระเบียบ ทำการศึกษาพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยว เฉพาะพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎข้อห้ามตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ. ศ. 2504 โดยสรุปได้ 8 ลักษณะ ดังนี้

- 1) การทิ้งขยะมูลฝอยหรือสิ่งต่าง ๆ ในที่ที่มีได้จัดไว้เพื่อการนั้น
- 2) การขีดเขียน ปิดประกาศ พ่นสี แกะสลัก ในที่ต่าง ๆ หรือกระทำด้วยประการอื่นใดให้เป็นอันตรายต่อต้นไม้ หรือทำให้พื้นที่เสื่อมสภาพ
- 3) การกระทำให้หลักเขต ป้าย อุปรกรณ์สื่อความหมาย เครื่องหมายอื่น ๆ รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่จัดไว้ เคลื่อนที่ ลบเลือน ขำรุด เสียหาย หรือไร้ประโยชน์
- 4) การเก็บหรือทำด้วยประการใด ๆ ให้เป็นอันตรายแก่ ดอกไม้ ใบไม้ ผลไม้ หรือต้นไม้
- 5) การกระทำด้วยประการใด ๆ ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมสภาพแก่ ดิน หิน กววด หรือทราย

- 6) การนำสัตว์ออกไปหรือกระทำด้วยประการใด ๆ ให้เป็นอันตรายแก่สัตว์ป่า
- 7) การนำสัตว์เลี้ยงเข้ามาในเขตอุทยานแห่งชาติ
- 8) การก่อไฟหรือทำให้เกิดเพลิงหรือสิ่งที่เป็นเชื้อเพลิงซึ่งอาจทำให้เกิดเพลิง

นิยามศัพท์

“อุทยานแห่งชาติ” หมายถึง อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

“นักท่องเที่ยว” หมายถึง บุคคลที่มีสัญชาติไทย อายุตั้งแต่ 12 ปีขึ้นไปทั้งชายและหญิงที่เดินทางไปเยือนอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อประกอบกิจกรรมนันทนาการ ในช่วงปี พ. ศ. 2544

“พฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ” หมายถึง การแสดงออกหรือการกระทำที่เป็น การละเมิด หรือการฝ่าฝืนกฎระเบียบของอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวตามขอบเขตการ ศึกษาวิจัย

“ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบ” หมายถึง การรับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับกฎระเบียบ ข้อบังคับ และข้อห้ามต่าง ๆ ที่ประกาศบังคับใช้ในเขตอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยว

“การรับรู้เกี่ยวกับความรุนแรงของกฎระเบียบ” หมายถึง ระดับความรุนแรงของบทกำหนดโทษของกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติที่บังคับใช้กับนักท่องเที่ยวตามการรับรู้และตามความรู้ลึกของ นักท่องเที่ยว

“การรับรู้เกี่ยวกับความเข้มงวดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่” หมายถึง จำนวน เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติซึ่งแต่งกายด้วยเครื่องแบบกรมป่าไม้ที่นักท่องเที่ยวได้พบเห็นหรือจำนวน ครั้งของการปรากฏตัวของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในเครื่องแบบที่นักท่องเที่ยวรับรู้ขณะประกอบ กิจกรรมในเขตอุทยานแห่งชาติ

“การรับรู้เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวอื่น” หมายถึง จำนวนของนักท่องเที่ยวรายอื่นที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ซึ่งนักท่องเที่ยวได้พบเห็นในระหว่างการเข้าร่วมประกอบกิจกรรมนันทนาการ หรือการใช้ประโยชน์พื้นที่อุทยานแห่งชาติ

“แรงจูงใจ” หมายถึง วัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของนักท่องเที่ยว หรือแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการในอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยว เช่น การได้มีโอกาสเรียนรู้ศึกษาธรรมชาติ การได้ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน การได้ทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว ฯลฯ

“บุคลิกภาพ” หมายถึง บุคลิกลักษณะ ความเป็นเอกลักษณ์ ลักษณะนิสัยเฉพาะตัว และพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักท่องเที่ยว ซึ่งวัดโดยใช้แบบสำรวจบุคลิกภาพ MPI (The Maudley Personality Inventory) ประเมินบุคลิกภาพที่แสดงออกในคุณลักษณะ 2 แบบ คือ บุคลิกภาพ Scale E (แบบแสดงออก-เก็บตัว) และบุคลิกภาพ Scale N (แบบห้วนใจ-มั่นคง) ซึ่งเมื่อนำคุณลักษณะทั้ง 2 แบบ มาจับคู่กันจะได้ลักษณะบุคลิกภาพของนักท่องเที่ยว 4 แบบ คือ แบบแสดงออก – มั่นคง แบบแสดงออก – ห้วนใจ แบบเก็บตัว – มั่นคง และแบบเก็บตัว - ห้วนใจ

“รูปแบบการท่องเที่ยว” หมายถึง ลักษณะการพักค้างคืนในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว และใช้ประโยชน์ในอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยว ซึ่งแบ่งออกได้ 2 รูปแบบ คือพักค้างคืน และไม่พักค้างคืน

“ขนาดกลุ่ม” หมายถึง จำนวนสมาชิกของนักท่องเที่ยวภายในกลุ่มเดียวกันที่เดินทางมาเยือนอุทยานแห่งชาติ

“ระยะทาง” หมายถึง ระยะทางจากแหล่งที่อยู่อาศัยของนักท่องเที่ยวไปยังอุทยานแห่งชาติ

การตรวจเอกสาร

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

1. อุทยานแห่งชาติ
2. กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับของอุทยานแห่งชาติ
3. การไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ
4. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ
5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อุทยานแห่งชาติ

ประวัติความเป็นมาของการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ

ณรงค์ (2534) ได้กล่าวถึงแนวคิดและการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติว่า มีพื้นฐานความคิดหลัก 2 ประการ คือ ความคิดเกี่ยวกับพื้นที่สวนสาธารณะหรือพื้นที่ส่วนรวม และความคิดเกี่ยวกับพื้นที่สงวนของผู้ปกครองเมืองที่มีไว้เพื่อการล่าสัตว์ การนันทนาการ และใช้เป็นเครื่องแสดงฐานะอำนาจของผู้ปกครองสมัยยุคกลางของยุโรป

การดำเนินการสงวนพื้นที่คุ้มครองเพื่อประโยชน์ด้านนันทนาการแก่สาธารณะชนเกิดขึ้นในปี พ. ศ. 2375 บริเวณพื้นที่สงวนน้ำพุร้อน ใน Arkansas ประเทศสหรัฐอเมริกา (ประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติเมื่อ พ. ศ. 2464) ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นทำให้ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำด้านการพัฒนาความคิดเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติ และในปี พ. ศ. 2415 ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติเยลโลว์สโตน (Yellowstone National Park) ขึ้นเป็นแห่งแรกของโลก ทำให้หลายประเทศในโลกตระหนักถึงคุณค่าของการสงวนพื้นที่ธรรมชาติเพื่อประชาชนมากขึ้น (ณรงค์, 2534)

สำหรับประเทศไทย ความคิดการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติเริ่มขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ. ศ. 2486 โดยกรมป่าไม้ได้จัดตั้งป่าภูกระดึง อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย เป็นวนอุทยานแห่งชาติ โดยมีแนวคิดจะตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติ แต่การดำเนินงานดังกล่าวไม่มีงบประมาณและเจ้าหน้าที่เพียงพอ ทำให้ดำเนินการไปได้เพียงเล็กน้อย จนกระทั่ง พ. ศ. 2502 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีของไทยสมัยนั้น ได้ไปตรวจราชการทางภาคเหนือและให้ความสนใจในการคุ้มครองรักษาทรัพยากร ธรรมชาติโดยเฉพาะป่าไม้ จึงนำความคิดเห็นเสนอเข้าที่ประชุมคณะรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีมีมติให้ที่กระทรวงเกษตรและกระทรวงมหาดไทยร่วมกันร่างกฎหมายตามความเห็นของคณะที่ปรึกษากฎหมายเกี่ยวกับเรื่อง การจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ ต่อมาวันที่ 16 ตุลาคม พ. ศ. 2502 สำนักนายกรัฐมนตรียื่นไปยังกระทรวงเกษตรเรื่องการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติว่า นายกรัฐมนตรีมีความประสงค์ที่จะจัดให้มีอุทยานแห่งชาติขึ้น และต้องดำเนินการให้สำเร็จพร้อมทั้งได้สั่งให้ดำเนินการจัดตั้ง และจัดร่างพระราชบัญญัติที่จะใช้บังคับไปโดยด่วน (ณรงค์, 2534)

การดำเนินการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติได้เริ่มเป็นผลจริงจิ่งขึ้นในปี พ. ศ. 2502 และหลังจากนั้น พ. ศ. 2503 รัฐบาลได้อนุมัติงบประมาณเพื่อให้มีการรังวัดจัดแนวเขตอุทยานแห่งชาติและกิจกรรมอื่น ๆ เป็นต้นมา ในปี พ. ศ. 2504 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ. ศ. 2504 ซึ่งเป็นแม่บทในการดำเนินการเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติของประเทศไทยเพื่อคุ้มครองรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มิให้ถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงไปเพื่ออำนวยประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่รัฐและประชาชนสืบไป ในปี พ. ศ. 2505 ได้มีพระราชกฤษฎีกาออกตามความในพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ. ศ. 2504 ประกาศป่าเขาใหญ่ ในท้องที่จังหวัดนครราชสีมา ปราจีนบุรี และสระบุรี ให้เป็นอุทยานแห่งชาติแห่งแรกของประเทศไทย เมื่อวันที่ 18 กันยายน พ. ศ. 2505 (ณรงค์, 2534)

ความหมายของอุทยานแห่งชาติ

อุทยานแห่งชาติ (National Park) มีความหมายแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศทั่วโลก ขึ้นอยู่กับประวัติความเป็นมาและความจำเป็นของการประกาศจัดตั้ง ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศนั้น ประเทศไทยเน้นการรักษาสภาพธรรมชาติ พืชพรรณ สัตว์ป่า ตลอดจนทิวทัศน์ สถานที่ทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ โดยความหมายของอุทยานแห่งชาติ มีดังนี้

พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ. ศ. 2504 ได้ให้ความหมาย อุทยานแห่งชาติ คือ ที่ดินซึ่งรวมทั้งพื้นที่ดินทั่วไป ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ และชายฝั่ง ที่ได้รับการกำหนดให้เป็นอุทยานแห่งชาติ ลักษณะที่ดินดังกล่าวเป็นที่ที่มีสภาพธรรมชาติที่น่าสนใจ และมีได้อยู่ในกรรมสิทธิ์หรือครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายของบุคคลใดซึ่งมิใช่ทบวงการเมือง ทั้งนี้การกำหนดดังกล่าวก็เพื่อให้คงอยู่ในสภาพเดิม เพื่อสงวนไว้ให้เป็นประโยชน์แก่การศึกษาและรื่นรมย์ของประชาชนสืบไป (ราชกิจจานุเบกษา, 2504)

เสรี (2529) ได้ให้ความหมายว่า อุทยานแห่งชาติ คือ พื้นที่อันกว้างขวางประกอบด้วยทิวทัศน์ที่สวยงามเหมาะสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ มีสิ่งที่น่าสนใจด้านการศึกษา เช่น เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของพืช สัตว์ที่หายาก หรือมีปรากฏการณ์ธรรมชาติที่น่าอัศจรรย์หรือมีสิ่งที่น่าสนใจเป็นพิเศษทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะหรือวัฒนธรรม เป็นอุทยานแห่งชาติที่ได้มาตรฐานจะต้องมีพื้นที่อย่างน้อย 10 ตารางกิโลเมตร บริหารงานโดยรัฐ มีเจ้าหน้าที่ดูแลอย่างเพียงพอที่จะสามารถป้องกันการบุกรุกได้อย่างเด็ดขาด ข้อสำคัญคือ จะต้องอนุญาตให้เข้าไปท่องเที่ยวและจะต้องรักษาธรรมชาติให้คงสภาพดั้งเดิมมากที่สุด

ส่วนอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงต่อการบริหารอุทยานแห่งชาติ ได้ให้ความหมายว่า อุทยานแห่งชาติ คือพื้นที่ที่สงวนไว้เพื่อคุ้มครองรักษาทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะป่าไม้และสัตว์ป่า ตลอดจนทิวทัศน์ธรรมชาติที่สวยงามอันเป็นที่ติดตราตรึงใจของผู้พบเห็นให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติเดิม มิให้ถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลง และถูกใช้ไปในทางที่ผิด เพื่อรักษาไว้ให้ชุมชนรุ่นหลัง ๆ ได้ศึกษาค้นคว้าธรรมชาตินั้น ๆ ต่อไป (ณรงค์, 2534)

ความหมายตามสหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ (International Union of Conservation of Nature and Natural Resources: IUCN) ซึ่งเรียกกันโดยย่อว่า The World Conservation Union นั้น อุทยานแห่งชาติ คือ พื้นที่ที่ค่อนข้างกว้างขวางและมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ 1) เป็นที่ซึ่งระบบนิเวศหนึ่งระบบหรือหลาย ๆ ระบบไม่เปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญไป เนื่องจากการเข้าไปแสวงหาประโยชน์และการยึดครองของมนุษย์ 2) เป็นพื้นที่ซึ่งพันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์ มีถิ่นฐานและถิ่นที่อยู่อาศัยของพืชและน่าสนใจเป็นพิเศษทางด้านวิทยาศาสตร์ ด้านการศึกษา และด้านการพักผ่อนหย่อนใจหรือเป็นที่ซึ่งมีสภาพธรรมชาติสวยงามตระการตาอย่างยิ่ง 3) เป็นที่ซึ่งองค์กรอันมีอำนาจสูงสุดของประเทศได้เข้าคุ้มครอง รวมถึงเข้า

จัดการยึดครองพื้นที่และจัดการแสวงผลประโยชน์ทั้งหมดโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อปกป้องระบบนิเวศ สันฐานหรือสภาพธรรมชาติอันงดงามยิ่งนั้นไว้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เป็นองค์ประกอบของอุทยานแห่งชาติตลอดไป 4) เป็นที่เปิดโอกาสให้คนเข้าเยี่ยมชมได้ตามเงื่อนไขพิเศษ เพื่อวัตถุประสงค์ทางการพัฒนา กำลังกาย กำลังใจ และกำลังความรู้ของผู้เข้าไปเยี่ยมชม ในรูปของการศึกษา วัฒนธรรม และนันทนาการ (ณรงค์, 2534)

จึงสรุปได้ว่า อุทยานแห่งชาติ คือ พื้นที่ขนาดใหญ่ ซึ่งมีสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมงดงามตระการตา หรือมีปรากฏการณ์ธรรมชาติที่น่าอัศจรรย์ หรือเป็นที่น่าสนใจเป็นพิเศษ เป็นพื้นที่ที่ไม่ได้อยู่ในกรรมสิทธิ์หรือครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายของบุคคลใด เป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากร ที่มีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะสังคมและวัฒนธรรม หรือมีพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ที่น่าสนใจ และควรแก่การสงวนรักษาไว้เพื่อประโยชน์ทางการอนุรักษ์ ด้านวิทยาศาสตร์ ด้านการศึกษา ค้นคว้า วิจัย รวมไปถึงประโยชน์ทางการพักผ่อนหย่อนใจและประกอบกิจกรรมนันทนาการของประชาชนอย่างยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ

ณรงค์ (2534) กล่าวว่า การจัดตั้งอุทยานแห่งชาติในประเทศไทยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ

1. เพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ ต้องการอนุรักษ์สภาพธรรมชาติของพื้นที่ให้คงอยู่อย่างธรรมชาติ มิได้ถูกรบกวนโดยมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ เช่น สัตว์ป่า พืชพรรณ และลักษณะธรรมชาติที่สวยงามเป็นพิเศษ รวมทั้งแหล่งอนุรักษ์พันธุกรรมที่สำคัญ จะให้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นโดยเฉพาะสิ่งที่เกิดจากการกระทำของธรรมชาติ
2. เพื่อการท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติมีทิวทัศน์ทางธรรมชาติที่สวยงาม เหมาะสำหรับการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความสุขทั้งทางกายและทางจิตใจแก่ผู้เข้าไปเที่ยวชม รวมทั้งอาจจะช่วยผ่อนคลายความเครียดจากการปฏิบัติงานประจำ

3. เพื่อการศึกษาค้นคว้าวิจัย พื้นที่อุทยานแห่งชาติจัดเป็นห้องทดลองทางธรรมชาติ กลางแจ้ง ที่สามารถค้นคว้าวิจัยไม่มีที่สิ้นสุด เหมาะเป็นที่ศึกษาของนักศึกษา นักวิทยาศาสตร์ และประชาชนโดยทั่วไป เพราะในอุทยานแห่งชาติมีสิ่งมีชีวิตสำหรับศึกษา นับตั้งแต่การเจริญเติบโต การพัฒนาทางชีววิทยา วิวัฒนาการ และจำนวนประชากรของสิ่งมีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป

ซึ่งจากวัตถุประสงค์ของการประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติในประเทศไทย จะเห็นได้ว่า นอกจากจะมีวัตถุประสงค์เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการศึกษาค้นคว้าวิจัยแล้ว ยังมี วัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ และประกอบกิจกรรมนันทนาการ เพื่ออำนวยความสะดวกทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่รัฐและประชาชนสืบไปอีกด้วย

แนวทางการจัดการอุทยานแห่งชาติในประเทศไทย

สุรเชษฐ์ และ ดรรชนี (2539) ได้กล่าวว่า แนวคิดการจัดการอุทยานแห่งชาติในประเทศไทยยึดปรัชญาของการอนุรักษ์ไว้ซึ่งธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นองค์ประกอบหลักของพื้นที่ให้คงอยู่อย่างยั่งยืนและสามารถเอื้ออำนวยประโยชน์แก่สาธารณชนในเรื่องต่าง ๆ เช่น นันทนาการและการท่องเที่ยว การศึกษาวิจัย และการพัฒนาชนบทได้ตลอดไป โดยมีมาตรการ และวิธีการในการจัดการ ดังนี้

1. การวางแผนจัดการและอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติจะต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบเพื่อที่จะนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารการจัดการและการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ อย่างมีระบบ โดยคำนึงถึงศักยภาพและข้อจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศรวมทั้งรูปแบบการใช้ประโยชน์และความต้องการของประชาชนโดยส่วนรวม สาระสำคัญในแผนการจัดการและอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติครอบคลุมการจัดการในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ การดูแลรักษาทรัพยากร ธรรมชาติ การนันทนาการและสื่อความหมายธรรมชาติ การบำรุงรักษาและฟื้นฟูทรัพยากร การอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติและการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมชุมชนท้องถิ่น การจัดการด้านการบริหารและบุคลากร และการกำหนดความสำคัญก่อนหลัง

2. การแบ่งเขตการจัดการ เขตการจัดการอุทยานแห่งชาติโดยทั่วไปมีอย่างน้อย 3 เขต ได้แก่

เขตบริการ (service zone) หรืออาจเรียกว่า เขตการใช้ประโยชน์อย่างเข้มข้น (intensive use zone) หมายถึง เขตที่แบ่งไว้เพื่อการพัฒนาสิ่งก่อสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ได้แก่ อาคารสถานที่เพื่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เช่น ที่ทำการ บ้านพัก โรงเก็บพัสดุ ครุภัณฑ์ โรงเรียนสำหรับสาธารณูปโภคสาธารณูปการ เป็นต้น สิ่งอำนวยความสะดวกของนักท่องเที่ยว เช่น ศูนย์บริการของนักท่องเที่ยว ที่พักแรมที่เป็นอาคารบ้านพัก ร้านค้า ร้านอาหาร ลานจอดรถ ห้องสุขา เป็นต้น

เขตนันทนาการกลางแจ้ง (outdoor recreation zone) หมายถึง เขตที่รวมเอาสิ่งที่น่าสนใจหรือจุดสนใจต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับกิจกรรมนันทนาการเข้าไว้ด้วยกัน เช่น น้ำตก ถ้ำ แหล่งน้ำ ชายหาด จุดชมวิว เป็นต้น

เขตป่าเปลี่ยว (primitive zone) หรืออาจเรียกว่า เขตสงวนสภาพธรรมชาติ (environmental preservation zone) หมายถึง บริเวณที่มีสภาพสมบูรณ์และมีความเปราะบางหรือเกิดผลกระทบได้ง่าย หากให้มีการใช้ประโยชน์โดยไม่มีการควบคุม ตลอดจนเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าและเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ปกติจะไม่มีการอนุญาตให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกใด ๆ ทั้งสิ้น นอกจากจัดให้มีทางเท้าแบบง่าย ๆ ให้ผู้ที่นิยมเดินป่าและศึกษาธรรมชาติได้เข้าไปใช้ในบางฤดูกาล ป่าเขตนี้โดยมากจะมีเนื้อที่กว้างใหญ่ บางกรณีมีพื้นที่ถึงร้อยละ 90 - 95 ของพื้นที่ทั้งหมด

นอกจากเขตหลัก ๆ ทั้งสามดังกล่าวแล้ว อุทยานแห่งชาติบางแห่งอาจจำเป็นต้องจัดแบ่งเขตเพิ่มขึ้นอีกเพื่อประโยชน์ในการจัดการ ได้แก่ เขตฟื้นฟูสภาพธรรมชาติ (recovery zone) ซึ่งหมายถึง พื้นที่บริเวณที่มีสภาพธรรมชาติเสื่อมโทรมหรือถูกทำลาย ต้องการให้มีการฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ เขตการใช้ประโยชน์ในกรณีพิเศษ (special use zone) ซึ่งหมายถึง บริเวณที่มีการใช้ประโยชน์มาก่อนแล้ว แต่ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดการแหล่งนันทนาการ เช่น เป็นที่ตั้งของหมู่บ้าน ที่ตั้งของสถานที่ราชการ เป็นต้น

3. การจัดการผู้มาเยือน / นักท่องเที่ยว หมายถึง การนำเอากฎระเบียบ ข้อมูลและการให้การศึกษามาใช้เป็นตัวควบคุมจำนวน ประเภท และพฤติกรรมของผู้มาเยือนเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมนันทนาการของผู้มาเยือนเอื้อประโยชน์ด้านต่าง ๆ แก่ตนเองและขณะเดียวกันเพื่อเป็นการ

ป้องกันและลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นแก่ทรัพยากรธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมของอุทยานแห่งชาติ (Hammitt และ Cole, 1987 b) เทคนิคการจัดการผู้มาเยือนมีหลายรูปแบบ ได้แก่

- 1) การจำกัดปริมาณการใช้ประโยชน์
- 2) การกระจายการใช้ประโยชน์
- 3) การรวมการใช้ประโยชน์
- 4) การจำกัดระยะเวลาการใช้
- 5) การจำกัดฤดูกาลในการใช้ประโยชน์
- 6) การจำกัดขนาดกลุ่มผู้ใช้
- และ 7) การให้การศึกษาเรื่องผลกระทบจากการท่องเที่ยวและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ

4. การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนท้องถิ่น อุทยานแห่งชาติมักประสบปัญหาด้านการอนุรักษ์พื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติ อันเนื่องมาจากการบุกรุกทำลายและความต้องการพึงพิงทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ เพื่อการดำรงชีพของชาวบ้านท้องถิ่น มาตรการที่สำคัญเพื่อลดปัญหาดังกล่าวลง ได้แก่ 1) มวลชนสัมพันธ์ 2) ขอความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชน 3) การให้ประชาชนมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากอุทยานแห่งชาติ 4) การเก็บหาของป่าที่สามารถทดแทนได้ และ 5) มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติ

กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับของอุทยานแห่งชาติ

ความหมายของกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับ

คำว่า "กฎหมาย" ได้มีผู้ให้คำจำกัดความไว้หลายท่าน ดังนี้

พิชญ์ (2516) กล่าวว่า กฎหมาย คือ คำสั่งซึ่งหมู่ชนยอมรับโดยตรงหรือโดยปริยาย และประกอบขึ้นด้วยมวลข้อบังคับ ซึ่งหมู่ชนนั้นเห็นว่า เป็นสิ่งสำคัญเพื่อความผาสุกของตน และพร้อมที่จะให้มีการบังคับเพื่อให้ปฏิบัติตาม

โพยม (2520) กล่าวว่า กฎหมาย คือ คำสั่งหรือข้อบังคับซึ่งรัฐบาลได้บัญญัติขึ้นเพื่อกำหนดความประพฤติของราษฎร ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนจะต้องได้รับโทษ

ธีระ (2522) กล่าวว่า กฎหมาย เป็นคำสั่งหรือข้อบังคับของรัฐ ซึ่งได้บัญญัติขึ้นเพื่อกำหนดความประพฤติของประชาชน ซึ่งอยู่ในรัฐหรืออยู่ในประเทศของตน หากผู้ใดฝ่าฝืนไม่ยอมประพฤติ ปฏิบัติตาม ก็จะมีคามผิดและต้องถูกลงโทษด้วย

หยุด (2523) กล่าวว่า กฎหมาย คือ ข้อบังคับของรัฐซึ่งกำหนดความประพฤติของมนุษย์ ถ้าฝ่าฝืนจะได้รับผลร้ายหรือถูกลงโทษ

ลักษณะองค์ประกอบทั่วไปของกฎหมายจึงสรุปได้ดังนี้ 1) ต้องเป็นข้อบังคับ คือ ต้องมีข้อความบ่งการให้กระทำหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง 2) ต้องเป็นข้อบังคับของรัฐ ไม่ใช่ของบุคคล 3) ข้อบังคับต้องกำหนดความประพฤติ คือ การเคลื่อนไหวร่างกายหรือการงดเว้นเคลื่อนไหวร่างกายอย่างหนึ่ง 4) ข้อบังคับนั้นต้องกำหนดความประพฤติของมนุษย์ และ 5) ข้อบังคับนั้นถ้าฝ่าฝืนจะต้องได้รับผลร้ายหรือถูกลงโทษ ซึ่งเรียกว่า "สภาพบังคับ" (sanction) ของกฎหมาย (หยุด, 2523)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525) ได้ให้ความหมายคำว่า ระเบียบ และข้อบังคับ ดังนี้

ระเบียบ หมายถึง แบบแผนที่วางไว้เป็นแนวปฏิบัติหรือดำเนินการ

ข้อบังคับ หมายถึง บทบัญญัติที่เป็นชั้นข้อบังคับ ซึ่งกำหนดไว้เป็นระเบียบในการปฏิบัติหรือดำเนินการตามกฎหมาย

ข้อบังคับในการใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติ

พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ. ศ. 2504 (ราชกิจจานุเบกษา, 2504) ใน มาตรา 16 ภายในเขตอุทยานแห่งชาติ ห้ามมิให้บุคคลใดกระทำการดังต่อไปนี้

- (1) ยึดถือหรือครอบครองที่ดิน รวมตลอดถึงกันสร้าง แผ้วถาง หรือเผาป่า
- (2) เก็บหา นำออกไป ทำด้วยประการใด ๆ ให้เป็นอันตราย หรือทำให้เสื่อมสภาพซึ่งยางไม้ น้ำมันยาง น้ำมันสน แร่ หรือทรัพยากรธรรมชาติอื่น
- (3) นำสัตว์ออกไป หรือทำด้วยประการใด ๆ ให้เป็นอันตรายแก่สัตว์

- (4) ทำด้วยประการใด ๆ ให้เป็นอันตรายหรือทำให้เสื่อมสภาพแก่ดิน หิน กรวด หรือทราย
- (5) เปลี่ยนแปลงทางน้ำหรือทำให้น้ำในลำน้ำ ลำห้วย บึง ท่วมทันหรือเหือดแห้ง
- (6) ปิดหรือทำให้เกิดขวางแก่ทางน้ำหรือทางบก
- (7) เก็บหา นำออกไป ทำด้วยประการใด ๆ ให้เป็นอันตราย หรือทำให้เสื่อมสภาพซึ่งกล้วยไม้ น้ำผึ้ง ครั่ง ถ่านไม้ เปลือกไม้ หรือมูลค้างคาว
- (8) เก็บหรือทำด้วยประการใด ๆ ให้เป็นอันตรายแก่ดอกไม้ ใบไม้ หรือผลไม้
- (9) นำยานพาหนะเข้าออก หรือขับขี่ยานพาหนะในทางที่มีได้จัดไว้เพื่อการนั้นเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่
- (10) นำอากาศยานขึ้นลงในที่มีได้จัดไว้เพื่อการนั้น เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่
- (11) นำหรือปล่อยปลุ่สัตว์เข้าไป
- (12) นำสัตว์เลี้ยงหรือสัตว์พาหนะเข้าไป เว้นแต่จะได้ปฏิบัติตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยอนุมัติของรัฐมนตรี
- (13) เข้าไปดำเนินกิจการใด ๆ เพื่อหาผลประโยชน์เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่
- (14) ปิดประกาศ โฆษณา หรือขีดเขียนในที่ต่าง ๆ
- (15) นำเครื่องมือสำหรับล่าสัตว์หรือจับสัตว์ หรืออาวุธใด ๆ เข้าไปเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่

- (16) ยิงปืน ทำให้เกิดระเบิดซึ่งวัตถุระเบิด หรือจุดดอกไม้เพลิง
- (17) ส่งเสียงอื้อฉาวหรือกระทำการอื่นอันเป็นการรบกวน หรือเป็นที่เดือดร้อนรำคาญแก่คนหรือสัตว์
- (18) ทิ้งขยะมูลฝอยหรือสิ่งต่าง ๆ ในที่ที่มีได้จัดไว้เพื่อการนั้น
- (19) ทิ้งสิ่งที่เป็นเชื้อเพลิงซึ่งอาจทำให้เกิดเพลิง

มาตรา 17 ห้ามมิให้บุคคลใดกระทำให้หลักเขต ป้าย หรือเครื่องหมายอื่น ๆ ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่จัดให้มีตามพระราชบัญญัตินี้ เคลื่อนที่ ลบเลือน เสียหาย หรือไร้ประโยชน์

มาตรา 18 บุคคลซึ่งเข้าไปในอุทยานแห่งชาติ ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งได้สั่งให้ปฏิบัติตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด โดยอนุมัติของรัฐมนตรี

มาตรา 19 บทบัญญัติในมาตรา 16 และมาตรา 17 มิให้ใช้บังคับแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติการไปเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองและดูแลรักษาอุทยานแห่งชาติ หรือการศึกษา หรือวิจัยทางวิชาการ หรือเพื่ออำนวยความสะดวกในการพัฒนาหรือการพักอาศัยหรือเพื่ออำนวยความสะดวกปลอดภัยหรือให้ความรู้แก่ประชาชน ทั้งนี้ ต้องเป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด โดยอนุมัติของรัฐมนตรี

มาตรา 20 การจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 21 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดตามมาตรา 16 ออกจากเขตอุทยานแห่งชาติ หรืองดเว้นการกระทำใด ๆ ในเขตอุทยานแห่งชาติ

มาตรา 22 ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ เป็นเหตุให้มีสิ่งปลูกสร้างขึ้นใหม่หรือมีสิ่งอื่นใดในอุทยานแห่งชาติผิดไปจากสภาพเดิม ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้ผู้กระทำ

ความผิดพลาดหรือข้อบกพร่องสิ่งนั้น ๆ ออกไปให้พ้นอุทยานแห่งชาติ หรือทำให้สิ่งนั้น ๆ กลับคืนสู่สภาพเดิมแล้วแต่กรณี ถ้าผู้กระทำผิดไม่ปฏิบัติตาม หรือถ้าไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิด หรือเพื่อป้องกันหรือบรรเทาความเสียหายแก่อุทยานแห่งชาติ พนักงานเจ้าหน้าที่ จะกระทำดังกล่าวแล้วอย่างใดอย่างหนึ่งเสียเองก็ได้ตามสมควรแก่กรณี และผู้กระทำความผิดมีหน้าที่ชดใช้ค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไป ในการที่พนักงานเจ้าหน้าที่กระทำการเสียเอง

มาตรา 23 ถ้าเห็นเป็นการสมควรให้ประชาชนชำระเงินเนื่องในการที่พนักงานเจ้าหน้าที่ให้บริการให้ความสะดวกต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติ หรือให้บุคคลใดเสียค่าธรรมเนียมหรือค่าตอบแทนสำหรับการที่ได้รับอนุญาตให้ดำเนินกิจการหรือพักอาศัยอยู่ในอุทยานแห่งชาติ อธิบดีมีอำนาจกำหนดอัตราและวางระเบียบเกี่ยวกับการเก็บค่าบริการ ค่าธรรมเนียมหรือค่าตอบแทนดังกล่าวได้ ทั้งนี้ โดยอนุมัติของรัฐมนตรี

เงินที่เก็บได้ตามวรรคก่อน เงินที่มีผู้บริจาคเพื่อบำรุงอุทยานแห่งชาติ เงินค่าปรับที่พนักงานเจ้าหน้าที่เปรียบเทียบตามมาตรา 28 และเงินรายได้อื่น ๆ ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีอากรใด ๆ และเก็บรักษาไว้ใช้จ่ายในการบำรุงรักษาอุทยานแห่งชาติ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีกำหนด โดยอนุมัติของรัฐมนตรี

มาตรา 24 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 16 (1) (2) (3) (4) หรือ (5) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 25 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 16 (6) (7) (9) (10) (11) มาตรา 17 หรือ มาตรา 18 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 26 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 16 (2) (3) (4) หรือ (7) ถ้าปรากฏว่าสัตว์หรือทรัพย์สินที่เก็บหาหรือนำออกมีราคาเพียงเล็กน้อย หรือความเสียหายที่เกิดขึ้นมีเพียงเล็กน้อย ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

มาตรา 27 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 16 (8) (12) (13) (14) (15) (16) (17) (18) หรือ (19) ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

มาตรา 28 บรรดาความผิดตามมาตรา 25 มาตรา 26 และมาตรา 2 ให้พนักงาน
เจ้าหน้าที่มีอำนาจเปรียบเทียบได้

มาตรา 29 บรรดาอาวุธเครื่องมือ เครื่องใช้และยานพาหนะใด ๆ ซึ่งบุคคลได้ใช้ในการ
กระทำความผิดตามมาตรา 16 (1) ฐานแผ้วถางหรือเผาป่า หรือมาตรา 16 (2) ฐานทำให้เป็น
อันตรายหรือทำให้เสื่อมสภาพซึ่งไม้ หรือมาตรา 16 (3) ฐานทำให้เป็นอันตรายต่อสัตว์ หรือมาตรา
16 (4) ฐานทำให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมสภาพแก่ดิน หิน กรวด หรือทราย ให้ริบเสียทั้งสิ้น โดยไม่
ต้องคำนึงว่าเป็นของผู้กระทำความผิดและมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือไม่

การไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ

นักท่องเที่ยว

มีผู้ให้ความหมายของนักท่องเที่ยวไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ.2522 (ราชกิจจานุเบกษา, 2522) และ
พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525) ได้ให้ความหมายของนักท่องเที่ยว
ว่าเป็นบุคคลที่เดินทางจากท้องถิ่นอื่นเป็นถิ่นที่อยู่โดยปกติของตนไปยังท้องถิ่นอื่นเป็นการชั่วคราว
ด้วยความสมัครใจ และด้วยวัตถุประสงค์อันมิใช่เพื่อไปประกอบอาชีพหรือหารายได้

พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศน์ พ. ศ. 2535 (ราชกิจจานุเบกษา, 2535) ได้
ให้ความหมายของ นักท่องเที่ยว ว่าเป็นบุคคลที่เดินทางจากท้องถิ่นอื่นเป็นถิ่นที่อยู่โดยปกติของตน
ไปยังท้องถิ่นอื่นเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจ และด้วยวัตถุประสงค์อันมิใช่เพื่อไปประกอบ
อาชีพหรือหารายได้ และให้หมายความถึงผู้รับบริการหรือความสะดวกจากผู้ประกอบธุรกิจนำ
เที่ยวโดยเสียค่าบริการด้วย

ลักษณะของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติ

ในปัจจุบันลักษณะของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติสามารถจำแนกตามพฤติกรรมด้าน
การใช้พื้นที่นันทนาการและท่องเที่ยวออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ (สุนทรวิจิตร, 2538) ดังนี้

1. กลุ่มนักท่องเที่ยวที่นิยมธรรมชาติและ / หรือ การผจญภัย มีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ มีแนวโน้มที่จะมีจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์และมีความรับผิดชอบในการใช้พื้นที่ จำนวนคนต่อกลุ่มไม่ใหญ่มากและไม่ชอบความแออัด สนใจกิจกรรมท่องเที่ยวที่เอื้ออำนวยให้ตนได้ใกล้ชิดธรรมชาติ ศึกษารวมชาติ ตลอดจนการผจญภัยตื่นเต้นท้าทาย ไม่เน้นสิ่งอำนวยความสะดวกที่ฟุ่มเฟือย และมากเกินไปจนต้องการขั้นพื้นฐานแต่สนใจธรรมชาติและวิถีชีวิต / วัฒนธรรม มีการศึกษาสูง มีรายได้ต่อหัวต่อปีสูง ไม่สนับสนุนกิจกรรมหรือผลิตภัณฑ์ที่ได้มาจากการทำลายทรัพยากรธรรมชาติที่ควรสงวนรักษาไว้

2. กลุ่มนักท่องเที่ยวโดยทั่วไป มีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ จะนิยมไปเยี่ยมชมในแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมสูงไม่สนใจกับความแออัด ส่วนใหญ่เป็นการไปเที่ยวหรือกระทำกิจกรรมเพื่อให้ได้ความสนุกสนาน ความบันเทิง ส่วนใหญ่จะขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ไม่เคารพสถานที่ และขาดความรับผิดชอบในการเป็นนักท่องเที่ยวที่ดี อาจเพราะขาดความเอาใจใส่ ไม่สนใจจะปฏิบัติตามกฎระเบียบ หรือไม่รู้จักรีวิธีการเที่ยวที่เหมาะสมถูกต้อง ขาดความสนใจที่จะเรียนรู้ธรรมชาติที่อยู่รอบข้าง ต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกที่หรูหราฟุ่มเฟือย

ไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มใดก็ตาม การเป็นนักท่องเที่ยวที่ดีในพื้นที่ธรรมชาติ ควรเริ่มต้นจากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรมประเพณีเฉพาะ ตลอดจนการปฏิบัติตามในพื้นที่ และการเตรียมตัวไปเที่ยวอย่างเหมาะสม โดยการสอบถามจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เชื่อถือได้ล่วงหน้า และสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมในพื้นที่จากเจ้าหน้าที่ นักท่องเที่ยวควรมีแนวคิด และความตั้งใจที่จะเป็นนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้โดยยึดถือหลักที่ว่า จะไม่ทิ้งอะไรไว้นอกจากรอยเท้า และจะไม่เก็บเกี่ยวสิ่งใดไปนอกจากความทรงจำ ปฏิบัติตามกฎระเบียบของพื้นที่ รักษาความสะอาด หลีกเลี่ยงการนำขยะโดยเฉพาะของที่ย่อยสลายยากเข้าไปในพื้นที่ธรรมชาติ เพื่อลดภาระของหน่วยงานเจ้าของพื้นที่ และผลกระทบที่จะมีต่อระบบนิเวศธรรมชาติ นอกจากนั้นควรทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่พื้นที่ เช่น ช่วยเก็บขยะในพื้นที่ สอดส่องดูแลพฤติกรรมในเชิงทำลายพื้นที่ และทรัพยากรธรรมชาติ และควรรายงานเจ้าหน้าที่เมื่อพบเห็น ตลอดจนสนับสนุนกิจกรรมอนุรักษ์ต่าง ๆ ในพื้นที่ ที่สำคัญนักท่องเที่ยวควรเลือกกิจกรรมที่มีโอกาสได้สัมผัส เรียนรู้ธรรมชาติ และใช้บริการสื่อความหมายธรรมชาติ ถ้าประสงค์จะทำกิจกรรมเพื่อความสนุกสนานเฮฮา หรือการบันเทิงต่าง ๆ ที่ขัดแย้งกับความสงบหรือสภาพธรรมชาติที่มีอยู่เดิม ก็ให้พิจารณาไปเที่ยวในพื้นที่อื่น ๆ ที่จัดไว้สำหรับทำกิจกรรมดังกล่าว

นักท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติไม่ควรซื้อของที่ระลึกที่มาจากทรัพยากรธรรมชาติที่ควรสงวนรักษาไว้ (ศุนยวิวิจัยป่าไม้, 2538)

ประเภทและขนาดของกลุ่มนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลกระทบจากการประกอบกิจกรรม

สุรเชษฐ์ และ ศิริลักษณ์ (2535) กล่าวไว้ว่า กลุ่มของนักท่องเที่ยวหรือผู้ใช้ประโยชน์จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติมากน้อยแตกต่างกัน กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ที่มีจำนวนคือนักพักแรมยาวนาน มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการหลายชนิด และมีความต้องการในการใช้มีสูงก่อให้เกิดผลกระทบได้มากกว่ากลุ่มผู้ใช้ที่พักแรมน้อยคือนักพักแรมมักจะสร้างผลกระทบรุนแรงกว่ากลุ่มผู้มาเดินป่าเฉพาะในเวลากลางวัน กลุ่มผู้กางเต็นท์จะใช้ทรัพยากรยาวนานกว่า ใช้ทรัพยากรเป็นสัดส่วนมากกว่า และใช้ทรัพยากรหลากหลายมากกว่ากลุ่มผู้เดินทางมาใช้พื้นที่เฉพาะในเวลากลางวัน

นอกเหนือจากระยะเวลาของการเข้ามาใช้ประโยชน์ แหล่งนันทนาการแล้ว ประเภทของกิจกรรมที่เข้าร่วมก็มีอิทธิพลต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นด้วย เช่น กลุ่มผู้นิยมเดินป่าที่ไม่มีจุดมุ่งหมายปลายทางแน่นอน เดินไปเรื่อย ๆ ประเภทคำไหนนอนนั้น จะสร้างผลกระทบมากกว่าและหลายรูปแบบกว่าผู้นิยมเดินเที่ยวตามทางเท้าที่เจ้าหน้าที่จัดไว้ให้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเดินป่าที่ทำการขนสัมภาระและเสบียงอาหารไปด้วย ซึ่งทำให้มีผลต่อการทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูลตามจุดที่ค้างแรม กลุ่มผู้กางเต็นท์ก็มักทิ้งเศษอาหารและสิ่งปฏิกูลมากกว่ากลุ่มผู้มาพักแรมตามบังกาลี หรือบ้านพักที่มีสิ่งรองรับขยะ เป็นต้น

กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ขนาดใหญ่มักจะเป็นที่ยอมรับกันว่าทำให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติทั้งกายภาพและชีวภาพมากกว่ากลุ่มผู้ใช้ขนาดเล็ก ถึงแม้ว่ากลุ่มผู้ใช้ขนาดใหญ่จะมีสัดส่วนค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับปริมาณรวมของผู้ใช้ทั้งหมดที่มาเยือนพื้นที่นันทนาการ แต่คนกลุ่มนี้ก็สามารถก่อให้เกิดผลกระทบได้มาก ตัวอย่างเช่น การขยายขอบเขตบริเวณที่กางเต็นท์สำหรับคนกลุ่มใหญ่จะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศในบริเวณที่กางเต็นท์ค่อนข้างสูง โดยการตัดถางพืชพรรณเพื่อให้สามารถกางเต็นท์ได้มากขึ้น เพื่อรองรับสัมภาระ เพื่อรับประทานอาหารร่วมกัน และทำกิจกรรมอื่น ๆ ร่วมกัน หรือในกรณีของทางเท้า นักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่มีโอกาสทำ

การก่อผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติได้รุนแรงกว่ากลุ่มเล็ก เช่น ส่งเสียงดังรบกวนผู้ใช้คนอื่น ๆ และสัตว์ป่า เดินเหยียบย่ำทำให้ดินแน่น และทำให้พืชพรรณทรุดโทรมหรือตายไป เป็นต้น

นอกจากที่กล่าวข้างต้น ผู้ที่เดินทางมาเป็นกลุ่มใหญ่มักมีพฤติกรรมการใช้พื้นที่ในรูปแบบเฉพาะที่นำไปสู่ผลกระทบที่รุนแรง เช่น อาจพร้อมใจกันพักแรมเป็นเวลานาน ๆ ย้ายที่กางเต็นท์บ่อย เดินท่องเที่ยวลึกลงไปในพื้นที่ป่าเปลี่ยว หรือบริเวณที่เปราะบางมากกว่ากลุ่มคนที่มีขนาดเล็ก (Lime, 1972) ซึ่งชี้ให้เห็นว่ากลุ่มผู้ใช้ขนาดใหญ่มีแนวโน้มว่าจะใช้ทรัพยากรในปริมาณที่มากกว่า และสร้างปัญหาและผลกระทบสูงกว่ากลุ่มผู้ใช้ขนาดเล็ก นอกจากนี้ กลุ่มผู้ใช้ขนาดใหญ่ยังมีขีดความสามารถในการเพิ่มอัตราของการเกิดผลกระทบ แม้ว่าคนกลุ่มใหญ่จะใช้เวลาช่วงสั้นอยู่ในบริเวณใดบริเวณหนึ่ง แต่ก็สามารถสร้างผลกระทบให้เกิดขึ้นเกือบทุกด้านได้ รุนแรงกว่าคนกลุ่มเล็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแหล่งนันทนาการที่เป็นธรรมชาติ

พฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยว

สุรเชษฐ์ และศิริลักษณ์ (2535) กล่าวว่าไว้ว่าการกระทำของบุคคลไม่ว่าในทีใดก็ตามอาจมีทั้งเหมาะสม ไม่เหมาะสม และแม้แต่ผิดกฎหมาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของบุคคลและสภาพแวดล้อมในบริเวณนั้น นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยทางพฤติกรรมบางอย่างด้วย ได้แก่ แรงกระตุ้นภายใน (motivation) กลุ่มสังคมในขณะที่ยกกระทำนั้นเกิดขึ้น ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในอดีตของบุคคลเป็นตัวกำหนด ดังนั้น ความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของผู้ใช้ประโยชน์ และความสัมพันธ์ของพฤติกรรมต่อผลกระทบสิ่งแวดล้อมจะเป็นประโยชน์สำหรับฝ่ายจัดการพื้นที่นันทนาการ เมื่อนำไปพิจารณาปรับเปลี่ยนการกระทำอันไม่เหมาะสมของผู้ใช้เพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อไป ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบ หน่วยงานที่รับผิดชอบและเจ้าหน้าที่ของแหล่งนันทนาการ อาจจัดบริเวณให้ข้อมูลหรือการสื่อความหมาย (interpretation) โดยมีเป้าหมายเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ใช้ทรัพยากร เกี่ยวกับผลกระทบและการลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ด้วยเหตุผลที่ว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่ทราบว่าตนเองมีส่วนรบกวนธรรมชาติหรือทรัพยากรธรรมชาติ โดยการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรอย่างเหมาะสม จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมที่ถูกต้องในตัวนักท่องเที่ยวอย่างถาวรสืบไป

2. ประสบการณ์ของผู้ใช้ ผู้ใช้ที่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับการใช้พื้นที่อย่างถูกต้องเหมาะสม มีแนวโน้มต่อการใช้แหล่งนันทนาการที่ก่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุดในทางตรงกันข้าม ผู้ที่ไม่เคยมีประสบการณ์หรือมีประสบการณ์น้อยเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรอย่างถูกต้องเหมาะสมแล้ว มีแนวโน้มที่ก่อให้เกิดผลกระทบแก่ทรัพยากรในครั้งต่อ ๆ ไป ดังนั้นการให้ประสบการณ์ที่ถูกต้องเหมาะสมโดยวิธีการข้างต้นจึงเป็นสิ่งที่ผู้รับผิดชอบควรพิจารณา

3. แรงกระตุ้นของผู้ใช้ประโยชน์ เหตุผลว่าทำไมบุคคลจึงเข้าร่วมกิจกรรมบางชนิด หรือทำไมแรงกระตุ้นให้เดินทางไปเยือนแหล่งนันทนาการบางประเภทจึงมีอิทธิพลต่อผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในแหล่งนันทนาการ เช่น บุคคลที่เกิดแรงกระตุ้นให้ไปเยือนแหล่งนันทนาการเพื่อแสวงหาความสันโดษ และทำกิจกรรมนันทนาการแบบง่าย ๆ มีแนวโน้มที่ก่อให้เกิดผลกระทบน้อยกว่า บุคคลที่มีแรงกระตุ้นให้ไปเยือนแหล่งนันทนาการโดยหวังพบปะผู้คนและทำกิจกรรมแบบต้องใช้อุปกรณ์ หรือเครื่องยนต์ต่าง ๆ เป็นต้น

4. กลุ่มสังคมและโครงสร้าง กิจกรรมนันทนาการเกือบทุกชนิดที่เกิดขึ้นในแหล่งนันทนาการ เกิดขึ้นภายใต้อิทธิพลของกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ ได้แก่ กลุ่มเพื่อน หรือกลุ่มครอบครัว หรือกลุ่มผสมระหว่างเพื่อนกับครอบครัว กลุ่มสังคมที่บุคคลเป็นสมาชิก และโครงสร้างของสมาชิก ภายในกลุ่มจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมด้านนันทนาการ และมีอิทธิพลต่อปริมาณและชนิดของผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อทรัพยากรธรรมชาติ ตัวอย่างของอิทธิพลของกลุ่มสังคมและโครงสร้างข้างต้น ได้แก่ กลุ่มผู้มาตั้งแคมป์พักแรม 2 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีสมาชิก 8 คน กลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มเพื่อนที่เป็นวัยรุ่น อีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มครอบครัว ทั้งสองกลุ่มนี้จะมีพฤติกรรมการใช้พื้นที่ หรือทำกิจกรรมแตกต่างกัน เพราะแรงกดดันจากกลุ่มเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกให้กระทำ หรือมีพฤติกรรมเฉพาะแตกต่างกัน เช่น การทิ้งขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ขนาดของแคมป์ไฟ และการกระทำกิจกรรมอื่น ๆ นอกบริเวณที่ตั้งแคมป์ และเป็นไปได้ว่ากลุ่มวัยรุ่นมีแนวโน้มจะสร้างปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นมากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระทำที่เป็นการทำลายทรัพยากร ซึ่งส่งผลกระทบต่อแหล่งนันทนาการได้มาก (Clark และคณะ, 1971 a) เป็นต้น

นภวรรณ (2542) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติและไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวว่ามีด้วยกัน 2 ปัจจัยหลัก ดังนี้

1. ปัจจัยด้านสถานการณ์ (situational factors) ได้แก่ ความชัดเจนของกลุ่มหรือสังคม ความเข้มงวดรุนแรงของบรรทัดฐาน การรวมตัวของกลุ่ม ขนาดของกลุ่ม รางวัล และการลงโทษ

2. ปัจจัยลักษณะเฉพาะของบุคคล (characteristic of the individuals factors) ได้แก่ ความต้องการส่วนตัว การให้คุณค่า ความคาดหวัง ความรู้ความเข้าใจ ต่อสิ่งที่เป็นบรรทัดฐาน และบุคลิกภาพ

พฤติกรรมเบี่ยงเบนและพฤติกรรมทำลายของนักท่องเที่ยว

พงษ์สวัสดิ์ (2529) ให้ความหมายของความเบี่ยงเบนใน 2 ลักษณะ ดังนี้

นิยามเชิงบรรทัดฐาน "ความเบี่ยงเบน" หมายถึง พฤติกรรมที่ละเมิดบรรทัดฐานทางสังคม ผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน จึงหมายถึง บุคคลที่ละเมิดบรรทัดฐานของสังคม

นิยามเชิงสัมพันธภาพ "ความเบี่ยงเบน" หมายถึง พฤติกรรมที่ถูกนิยามว่าเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบน ซึ่งถูกนิยามโดยบุคคลภายนอกที่เรียกว่า "ผู้นิยาม" ดังนั้น ผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน จึงหมายถึง ผู้ที่ถูกนิยามว่ามีพฤติกรรมเบี่ยงเบน

Clark และคณะ (1971 b) ให้คำจำกัดความของ พฤติกรรมอันไม่พึงปรารถนา (depreciative behavior) ว่าหมายถึง การกระทำใด ๆ อันทำให้เกิดความเสียหายแก่สังคมหรือสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งมีความหมายโดยนัยไม่มากไปกว่าผลกระทบในทางลบแบบไม่ตั้งใจ

ในพื้นที่นั้นนันทนาการพฤติกรรมเบี่ยงเบน (deviant behavior) หมายความว่ารวมถึงพฤติกรรมใน 2 ลักษณะคือ 1) พฤติกรรมอันไม่พึงปรารถนา (depreciative behavior) และ 2) พฤติกรรมทำลาย (vandalism behavior)

พฤติกรรมทำลายเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ พฤติกรรมดังกล่าวหมายถึง การกระทำใด ๆ ที่เบี่ยงเบนและผิดไปจากการกระทำที่สังคมยอมรับ ทำให้ทรัพยากรต่าง ๆ ของแหล่งนันทนาการเสื่อมโทรม เสียหายและด้อยคุณภาพลง รวมไปถึงการกระทำที่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนและเป็นกังวล (Sharpe และคณะ, 1982)

Harrison (1982) ให้ข้อสรุปว่า พฤติกรรมทำลายที่พบว่าเกิดขึ้นอยู่เสมอในแหล่งนันทนาการ มี 3 รูปแบบ คือ

1. การกระทำที่สร้างความรำคาญ (nuisance acts) เป็นพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความรำคาญแก่นักนันทนาการอื่น ๆ ซึ่งจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับกระทำ ได้แก่ การส่งเสียงดังมากเกินไป (เช่น ตะโกน เปิดวิทยุตั้ง ร้องรำทำเพลง ฯลฯ) ปล่อยสัตว์เลี้ยงเป็นอิสระ (เช่น สุนัข แมว ฯลฯ) เทน้ำเสียทิ้งตามพื้นดิน ทิ้งขยะเรี่ยราด เดินลัดทางเท้า เด็ดดอกไม้ เขียนภาพลามกอุจาดตามฝาผนัง และการกระทำอื่น ๆ ที่สร้างความรำคาญให้แก่ผู้อื่น การกระทำเหล่านี้ถ้าเกิดขึ้นบ่อย ๆ สามารถจะสะสมจนเป็นการทำลายที่ถาวรได้ ที่เห็นได้ชัดเจน อาทิเช่น การเดินลัดทางเท้า การเทน้ำเสียทิ้ง และการทิ้งขยะ เป็นต้น

2. การกระทำที่ผิดกฎหมาย (legal violations) การกระทำลักษณะนี้โดยมากเป็นการกระทำผิดระเบียบหรือกฎหมายที่กำหนดขึ้น ได้แก่ การละเมิดกฎเกณฑ์การใช้บริเวณที่ตั้งแคมป์ (เช่น ตัดต้นไม้มาเป็นเชื้อเพลิง กางเต็นท์ในที่ที่ห้ามกาง ฯลฯ) ขโมยทรัพย์สินของพื้นที่นันทนาการ (เช่น แผ่นป้าย วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ฯลฯ) ขโมยทรัพย์สินนักท่องเที่ยว (เช่น กล้องถ่ายรูป กล้องส่องทางไกล เงิน อุปกรณ์ต่าง ๆ ฯลฯ) ฝ่าฝืนกฎจราจร และการกระทำอื่น ๆ

3. การกระทำที่เป็นการทำลาย (vandalism) การกระทำที่เป็นการทำลาย หมายถึง การกระทำโดยตั้งใจที่สร้างความเสียหาย หรือเกิดร่องรอยผิดปกติแก่บางบริเวณของแหล่งนันทนาการ ทำให้เพิ่มค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมฟื้นฟู หรือทำให้ความดึงดูดใจของแหล่งนันทนาการลดน้อยลง ได้แก่ การทำลายสิ่งอำนวยความสะดวก หรือทำให้ชำรุด เช่น อาคาร โต๊ะปิกนิก เก้าอี้ เครื่องหมาย และอุปกรณ์สื่อความหมายต่างๆ ฯลฯ และการทำลายทรัพย์สินทั้งที่เป็นธรรมชาติและวัฒนธรรม

ในส่วนของแรงจูงใจของพฤติกรรมทำลาย (นภวรรณ, 2542) กล่าวว่า บุคคลจะแสดงพฤติกรรมแบบทำลาย (vandalism) เนื่องมาจากแรงจูงใจหลัก ๆ 3 ประการ คือ

1. ต้องการความเสมอภาค (the need of equity) เนื่องจากความไม่เท่าเทียมกันในการแบ่งสรรทรัพยากร ความไม่ยุติธรรมหรือความไม่เสมอภาคในเรื่องต่าง ๆ ในสังคม

2. ต้องการแสดงออกซึ่งความสามารถ / พลังอำนาจ (the need of competence) เช่น การขีดเขียน ฟันสีตามผนัง กำแพง อาคาร และสถานที่ต่าง ๆ เพื่อแสดงอาณาเขตครอบครอง แสดงพื้นที่ของกลุ่มอิทธิพล

3. ต้องการความสนุกสนานเร้าใจ (the need for arousal) เนื่องจากการกระทำบางอย่างก่อให้เกิดความสนุกสนาน ความสะใจ ความเร้าใจ ความอยากเห็น อยากรู้ อยากลอง ความท้าทาย ตื่นเต้นผจญภัย ฯลฯ

ส่วน Cohen (1973) และ Madison (1970) กล่าวว่า พฤติกรรมทำลายส่วนใหญ่เกิดจาก เหตุจูงใจหลายชนิด ได้แก่

1. การอยากได้ของผู้อื่น เป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งของหรือเงินทอง เช่น ข้าวของ เครื่องใช้ของนักเรียนนันทนาการด้วยกัน วัสดุอุปกรณ์ของแหล่งนันทนาการเพื่อเป็นของที่ระลึก ฯลฯ

2. การกระทำเพื่อสร้างปมเด่น เป็นการกระทำคล้ายข้างต้น แต่เหตุจูงใจสำคัญคือ ต้องการสร้างปมเด่นให้กับตนเอง โดยพยายามให้ผู้อื่นสนใจ บุคคลเหล่านี้ส่วนใหญ่มีปัญหาทางจิต เช่น การขีดเขียนข้อความตามฝาผนัง ทำลายโถส้วมและอ่างล้างหน้า จุดไฟเผาต้นไม้ ทบ กระจกหน้าต่าง เป็นต้น และในหลาย ๆ กรณี ผู้ทำลายยอมให้ถูกจับไปขังเพื่อจะได้มีที่นอนและอาหารบริการฟรี

3. การกระทำเพื่อล้างแค้น เป็นการกระทำที่มีสาเหตุจูงใจอยากแก้แค้นบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือหน่วยงาน เพื่อให้เกิดการปลดเปลื้องหรือชำระอารมณ์แค้นที่ตนเองคิดว่าไม่ได้รับความยุติธรรม เช่น ถูกไล่ออกจากงาน ไปสมัครงานแล้วเขาไม่รับ ทำผิดกฎระเบียบของแหล่งนันทนาการ แล้วถูกจับมาปรับหรือถูกเชิญให้ออกไปจากพื้นที่ เป็นต้น การกระทำในลักษณะนี้ ได้แก่ การส่งเสียงดังรบกวนผู้อื่น ทำลายทรัพย์สินของแหล่งนันทนาการโดยไม่หวังสิ่งของใด ๆ หรือเพื่อสร้างปมเด่น ฯลฯ

4. การกระทำเพื่อสร้างความสนุกสนาน เหตุจูงใจของการกระทำลักษณะนี้มุ่งเพื่อความสนุกสนานแต่เพียงอย่างเดียว ส่วนใหญ่เกิดจากกลุ่มวัยรุ่นและกลุ่มเด็ก ซึ่งไม่มีการวางแผนมา

ก่อน แต่เกิดจากแรงผลักดันของกลุ่ม เช่น การพนันสีลงบนต้นไม้ ฝาผนัง หรือแม้แต่ยานพาหนะทั่วไป การปล่อยลมยางรถยนต์ของนักท่องเที่ยวและรถยนต์ของเจ้าหน้าที่ เป็นต้น

5. การกระทำรุนแรงตามอารมณ์ เป็นการกระทำที่มุ่งหาความสนุกสนานเป็นหลัก คล้ายข้อ 4. แต่เป็นการกระทำตามลำพัง ไม่มีแรงกดดันจากกลุ่มเป็นการกระทำที่ค่อนข้างรุนแรง สาเหตุสำคัญของอาการกระทำมักเกิดจากความเบื่อหน่ายในชีวิต สิ้นหวัง ล้มเหลว จนเกิดความหงุดหงิดใจ พร้อมทั้งจะระเบิดอารมณ์ออกมาได้ตลอดเวลา เช่น ทบตีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตามห้องน้ำ ตามที่ทำงานของเจ้าหน้าที่ จุดไฟเผาวัสดุอุปกรณ์ ถอดถอนแผ่นป้ายและม้านั่งโยนลงหน้าผาหรือทะเลสาบ ฯลฯ

แนวทางในการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ

การกระทำหรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมดังกล่าวข้างต้นทุกแบบ ถือว่าเป็นสาเหตุก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพย์สินของรัฐ และนักนันทนาการ ซึ่ง Sharpe และคณะ (1982) ได้เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาเป็นหลักกว้าง ๆ ไว้ดังนี้ คือ

1. การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก จะต้องพิจารณาถึงวัสดุที่คงทนและเหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ และจะต้องคำนึงถึงทำเลที่ตั้งของสิ่งต่าง ๆ ด้วย
2. พื้นที่นันทนาการควรมีการเก็บค่าธรรมเนียมการเข้ามาใช้ประโยชน์ตามความเหมาะสม พื้นที่ไหนมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกมาก ก็ควรพิจารณาให้มีอัตราค่าธรรมเนียมสูงไปด้วย ทั้งนี้เพื่อจะได้นำเงินรายได้มาใช้ในการบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกในโอกาสต่อไป
3. การออกลาดตระเวนของเจ้าหน้าที่ เพื่อสอดส่องดูแลสิ่งอำนวยความสะดวกและผู้ใช้ประโยชน์อยู่เป็นประจำ เป็นการช่วยป้องกันพฤติกรรมทำลายที่อาจเกิดขึ้น หรือให้มีพฤติกรรมทำลายน้อยลง

4. การให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้ใช้ประโยชน์ ถึงคุณค่าของแหล่งนันทนาการและทรัพยากรต่าง ๆ เป็นการช่วยให้พฤติกรรมทำลายเกิดขึ้นน้อยลง ดังนั้นการจัดให้มีโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติ และการประชาสัมพันธ์ จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ควรจัดให้มีขึ้น นอกจากนี้การเปิดโอกาสให้สาธารณชนมีส่วนร่วมในการเสนอข้อคิดเห็นสำหรับการจัดการและพัฒนาแหล่งนันทนาการก็เป็นสิ่งที่ควรพิจารณานำไปปฏิบัติด้วย

5. การปฏิบัติตามกฎหมาย หรือ กฎระเบียบของแหล่งนันทนาการ ควรกระทำอย่างสม่ำเสมอ และไม่เลือกปฏิบัติเฉพาะกับคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น และการปฏิบัติตามกฎหมาย และระเบียบ ควรคำนึงถึงเจตนา และพยายามให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ

แรงจูงใจ

มีผู้ให้ความหมายของแรงจูงใจไว้ดังนี้

ประสาร (ม. ป. ป.) แรงจูงใจ หมายถึง เหตุจูงใจที่ทำให้ความต้องการของเราได้รับความพอใจและทำให้พฤติกรรมของเราบรรลุเป้าหมาย

ศิริโสภาคย์ (ม. ป. ป.) แรงจูงใจ คือ การมุ่งไปสู่จุดมุ่งหมายเฉพาะ เนื่องมาจากมีแรงขับเป็นตัวนำและทำให้เกิดลำดับของเหตุการณ์

ประนอม (2524) แบ่งแรงจูงใจออกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ แรงจูงใจปฐมภูมิ (primary drives) และแรงจูงใจทุติยภูมิ (secondary drives)

1. แรงจูงใจปฐมภูมิ เป็นแรงจูงใจที่มีได้เกิดมาจากการเรียนรู้ แต่เกิดขึ้นมาด้วยวุฒิภาวะหรือสภาพร่างกาย แรงจูงใจปฐมภูมิ ยังแยกออกไปได้อีก 2 คือ แรงจูงใจทางด้านสรีระ (physiological drives) และแรงจูงใจทั่วไป (general drives)

1.1. แรงจูงใจทางด้านสรีระ เป็นแรงผลักดันอันเนื่องมาจากสภาพทางด้านสรีระ บางคนเรียก biological drives แรงจูงใจพวกนี้เกิดขึ้นจากความต้องการภายในร่างกาย หรือจากสภาวะทางด้านสรีระ เช่น ความหิว ความกระหาย ความต้องการอากาศ ความมั่งงว ความอบอุ่น และความหนาวเย็น ความเจ็บปวด และความต้องการทางเพศ

1.2. แรงจูงใจทั่วไป ไม่ใช่ความต้องการเกี่ยวกับสรีระ และก็เป็นแรงจูงใจที่มีได้เกิดจากการเรียนรู้

2. แรงจูงใจทุติยภูมิ เป็นแรงจูงใจที่ได้มาจากการเรียนรู้ ที่จริงถ้าจะพูดให้ถูกต้องแล้ว ไม่ใช่ตัวแรงจูงใจที่เราเรียนรู้ แต่จุดมุ่งหมายที่จะตอบสนองของความต้องการ และพฤติกรรมที่จะทำให้เราบรรลุถึงจุดมุ่งหมายต่างหากเป็นสิ่งที่เราเรียนรู้

ศิริโสภาคย์ (ม. ป. ป.) แบ่งแรงจูงใจออกได้เป็น 3 ประเภท คือ แรงจูงใจเพื่อความอยู่รอด (survival motives) แรงจูงใจทางสังคม (social motives) และแรงจูงใจเกี่ยวกับตัวเอง (self motives) ซึ่งแรงจูงใจทั้ง 3 ประเภท ยังแบ่งเป็นประเภทย่อย ๆ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประเภทของแรงจูงใจ

ประเภทของแรงจูงใจ	ตัวอย่าง
1. ความอยู่รอด	<ul style="list-style-type: none"> — รอบระยะเวลา ความหิว ความกระหาย การหายใจ การนอนหลับ การขับของเสีย — ครั่งคราว ความเจ็บปวด ความเหนื่อยล้า การรักษาอุณหภูมิ — ทางจิตใจ การเร้าที่ให้ความรู้
2. สังคม	สืบเผ่าพันธุ์ ความเป็นมารดา กามารมณ์ สร้างมิตรภาพ มีอิทธิพล ความก้าวร้าวรุกราน
3. ตนเอง	ความสำเร็จ ข้าวสารที่แน่นอน

ที่มา: ศิริโสภาคย์ (ม. ป. ป.)

บุคลิกภาพ

บุคลิกภาพมีความหมายตรงกับภาษาอังกฤษว่า personality ซึ่งมาจากรากศัพท์ภาษาละตินว่า persona แปลว่าหน้ากากที่ตัวละครในสมัยโรมันสวมใส่ในการแสดงละครเพื่อบอกบุคลิกลักษณะที่แตกต่างกันให้ผู้ชมเข้าใจ (Lazarus, 1971) ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของบุคลิกภาพดังนี้

ประนอม (2524) กล่าวว่า เมื่อนักจิตวิทยาเอ่ยถึงคำว่า "บุคลิกภาพ" ความหมายของเขาจะไม่ตรงกับความหมายของคนทั่วไป ซึ่งคนทั่วไปไปมักจะหมายความถึงอาการภายนอกที่บุคคลแสดงออกมาให้เห็น และมักจะเน้นถึงความน่าประทับใจ แต่นักจิตวิทยาจะหมายความรวมถึงถึง 3 สิ่ง คือ 1) อาการที่ปรากฏออกมาภายนอกของบุคคล หรือเรียกกันว่า social stimulus value 2) ความรู้สึกที่เขามีต่อตัวของเขาเอง (self concept) 3) การจัดระบบแบบแผนของลักษณะต่าง ๆ (traits) ของตัวบุคคลทั้งภายในและภายนอก

ไพบูลย์ (2537) ให้ความหมายของบุคลิกภาพคือ ระบบแบบแผนของร่างกายกับจิตใจที่กำหนดทิศทางพฤติกรรมซึ่งบุคคลรับรู้และตอบสนองไปในแนวนั้น ๆ

ประสาร (ม. ป. ป.) ให้ความหมายของบุคลิกภาพว่าเป็นแบบอุปนิสัยของ แต่ละบุคคลที่บอกให้เรารู้ถึงการปรับตัว โดยมากมักจะเน้นถึงลักษณะประจำตัวของแต่ละบุคคลซึ่งมีผลต่อตัวเอง หรือการเข้ากับบุคคลอื่น เมื่อเป็นเช่นนั้น บุคลิกภาพจึงต้องนับรวมไปถึงอุปนิสัย ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการปรับตัวของแต่ละบุคคล

ศิริโสภาคย์ (ม. ป. ป.) กล่าวว่า บุคลิกภาพมีความหมายกว้างขวางมาก สำหรับผู้ที่ศึกษาด้านจิตวิทยาแล้วบุคลิกภาพคือ ผลรวมของคุณลักษณะทั้งหลายอันประกอบขึ้นเป็นบุคคลนั้น บุคลิกภาพยังอาจหมายความถึง การตอบสนองของมนุษย์ต่อภาวะในการดำรงชีวิตอีกด้วย แต่โดยทั่วไปเป็นที่เข้าใจว่าบุคลิกภาพคือ ลักษณะประจำตัวมนุษย์ซึ่งอาจแบ่งได้เป็นลักษณะทางกายอันได้แก่ รูปร่าง หน้าตา น้ำหนัก ส่วนสูง ผิวพรรณ ฯลฯ อันเป็นลักษณะที่ติดตัวมาแต่กำเนิด และลักษณะทางใจ เช่น ความคล่องแคล่ว อารมณ์รื่นเริง ความเชื่อมั่นในตนเองหรือบางครั้งเรียกกันว่า นิสัยอันเป็นสิ่งที่มาสร้างสมกันได้ในตอนหลังและมีทางแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้

จากความหมายของบุคลิกภาพที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะนิสัยความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของบุคคลที่แสดงออกมา ซึ่งสามารถมองเห็นได้จากภายนอก หรือซ่อนอยู่ภายใน ได้แก่ รูปร่าง หน้าตา อากัปกริยา การพูด การคิด ความสนใจ อารมณ์ ทักษะ ค่านิยม และการแสดงพฤติกรรม ซึ่งทำให้บุคคลหนึ่งแตกต่างไปจากบุคคลอื่น

มีนักจิตวิทยาหลายท่านได้ตั้งทฤษฎีไว้เพื่อให้ทราบลักษณะโดยธรรมชาติของบุคลิกภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (ศิริโสภาคย์, ม. ป. ป.) คือ

1. ทฤษฎีบุคลิกภาพของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ฟรอยด์เป็นผู้ที่มีชื่อเสียงมากทางด้านหลักการของความไร้สำนึก (unconscious) ซึ่งบางครั้งบุคคลทำอะไรผิดปกติโดยไม่รู้สึกรู้ว่าที่ทำไมไปเพราะตนเองมีความต้องการอยากทำอยู่แล้ว ฟรอยด์ อธิบายบุคลิกภาพของมนุษย์โดยการวิเคราะห์จิต ฟรอยด์เปรียบสภาพจิตของมนุษย์เหมือนกับก้อนน้ำแข็งที่ลอยอยู่ในน้ำ อันแบ่งออกได้เป็นสามส่วนคือ

1.1. ส่วนที่ลอยพ้นน้ำ เป็นส่วนที่เผชิญกับสภาพความเป็นจริงของสิ่งแวดล้อมภายนอก ส่วนของจิตที่เปรียบได้กับส่วนของน้ำแข็งที่ลอยอยู่เหนือน้ำนี้ ฟรอยด์เรียกว่า "จิตสำนึก" (conscious mind)

1.2. ส่วนที่อยู่ระดับผิวน้ำ เป็นส่วนที่จิตรับเอาประสบการณ์ที่ได้จากการเผชิญกับสิ่งแวดล้อมภายนอก และอาจดึงเอาประสบการณ์เหล่านั้นออกมาใช้ได้ ส่วนนี้ ฟรอยด์เรียกว่า "จิตก่อนสำนึก" (preconscious mind)

1.3. ส่วนที่จมใต้น้ำ เป็นส่วนที่จิตเก็บประสบการณ์ต่างบางอย่างไว้ และเก็บฝังลึกไว้จนไม่สามารถที่จะดึงเอาออกมาใช้ได้ แต่อย่างไรก็ตามประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เก็บฝังไว้นี้จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่บุคคลผู้นั้นแสดงออก โดยที่เขาไม่รู้สึกรู้ตัว ส่วนนี้ฟรอยด์เรียกว่า "จิตไร้สำนึก" (unconscious mind)

จากแนวคิดดังกล่าว ฟรอยด์ได้นำแนวคิดนี้มาอธิบายบุคลิกภาพของมนุษย์ โดยระบบการทำงานของจิตทั้ง 3 ส่วน คือ (วิภาพร, ม. ป. ป.)

1. อิด (id) เป็นพลังงานที่ประกอบด้วยความต้องการพื้นฐาน อันได้แก่ ความรัก ความต้องการอำนาจ ความก้าวร้าว ความต้องการทางเพศ ฯลฯ ความต้องการเหล่านี้เกิดมาพร้อมกับมนุษย์ทุกคนตั้งแต่กำเนิด อิด จะไม่คำนึงถึงศีลธรรมและไม่สามารถ แยกแยะความดี - ความชั่วได้ เป็นสิ่งที่อยู่ในจิตไร้สำนึกและไม่รู้จักการเชื่อมโยงกับโลกภายนอกได้ อิด จะทำงานเพื่อตอบสนองความพึงพอใจ (pressure principle) ของร่างกายและจิตใจโดยไม่คำนึงถึงเหตุผลและความเป็นไปได้ตามหลักแห่งความเป็นจริงของโลก

2. อีโก้ (ego) เป็นพลังประกอบด้วยความมีเหตุผล การรู้ความจริงของโลกภายนอก ดังนั้น อีโก้จึงมีลักษณะตรงกันข้ามกับอิด ซึ่งทำงานด้วยหลักแห่งความเป็นจริง (reality principle) ซึ่งอยู่ในจิตที่รู้ตัวตลอดเวลา

3. ซุปเปอร์อีโก้ (superego) เป็นพลังประกอบด้วยมโนธรรมประจำใจและความมีอุดมคติของบุคคล ซุปเปอร์อีโก้ได้รับการสั่งสมมาตั้งแต่วัยเด็กให้เป็นคนรู้จักรับผิดชอบชั่วดี ซึ่งจะทำงานเป็นไปตามหลักของ idealistic principle หรือหลักแห่งสังคม (society principle)

สรุปได้ว่า ลักษณะบุคลิกภาพของคนเกิดจากการทำงานร่วมกันของอิด อีโก้ และซุปเปอร์อีโก้ หากพลังใดมีอิทธิพลเหนือพลังอื่นย่อมจะเป็นตัวชี้แนะบุคลิกภาพของบุคคลนั้น (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 โครงสร้างบุคลิกภาพกับการทำงานของจิตมนุษย์

โครงสร้าง	ลักษณะของจิต	สาระสำคัญและหน้าที่
อิด	จิตไร้สำนึก	ความต้องการพื้นฐาน (โดยเฉพาะทางเพศและความก้าวร้าว) ไม่คำนึงถึงเหตุผลความถูกต้อง ใช้อารมณ์เป็นที่ตั้ง
อีโก้	จิตสำนึกเป็นส่วนใหญ่	เป็นเหตุผลที่อยู่ระหว่างอิดและซูปเปอร์อีโก้ คอยหักห้ามอิดให้เป็นไปตามหลักแห่งความเป็นจริงเพื่อความปลอดภัย เพื่อความอยู่รอดของชีวิต
ซูปเปอร์อีโก้	จิตรู้สำนึกและจิตไร้สำนึก	เป็นอุดมคติและศีลธรรมเพื่อความสมบูรณ์แบบของบุคลิกภาพให้บุคคล ทำงานโดยหักห้ามอิดให้อยู่ในขอบเขตของความถูกต้องของสังคมไม่ให้ทำตามความพอใจ จึงทำให้บุคคลเกิดมโนธรรมประจำใจ

ที่มา: วิภาพร (ม. ป. ป.)

2. ทฤษฎีบุคลิกภาพของคาร์ล จุง (Carl Jung) ซึ่ง ศิริโสภาคย์ (ม. ป. ป.) กล่าวว่า จุงมองแรงจูงใจของบุคคลเป็นพลังงานที่สร้างสรรค์ และไม่เกี่ยวกับแรงขับทางเพศ บุคลิกภาพในวัยผู้ใหญ่ของบุคคลเป็นอิทธิพลของจิตไร้สำนึกที่สั่งสมไว้ (collective unconscious) และจิตไร้สำนึกที่สั่งสมไว้นี้ เป็นสิ่งที่ได้รับถ่ายทอดมาจากชนรุ่นก่อน ๆ ในสังคม เป็นขุมพลังสร้างสรรค์ ซึ่งจะมีแรงผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา แนวคิดนี้ได้พัฒนามาเป็นทฤษฎีบุคลิกภาพ และเสนอไว้ในหนังสือที่เขาเขียนขึ้นชื่อ "Psychological Types" โดยการเปรียบเทียบบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน 2 แบบ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

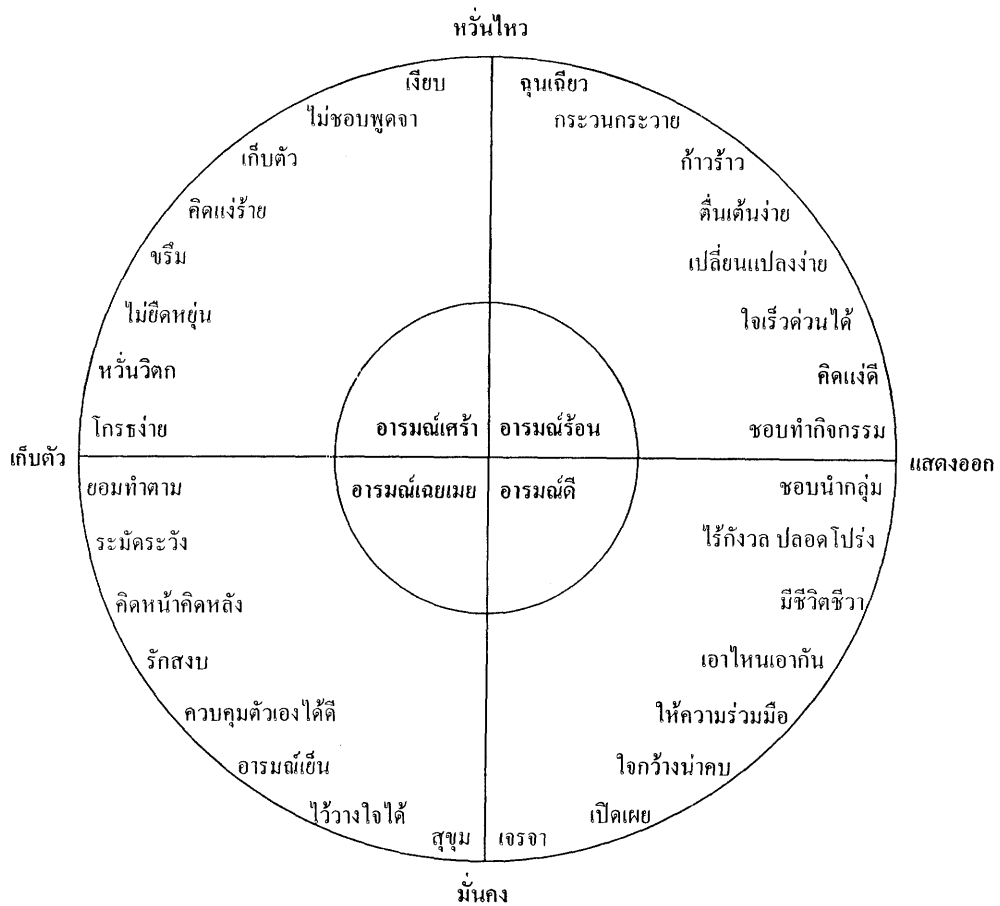
2.1. ประเภทเก็บตัว (introvert) มีลักษณะดังนี้คือ เป็นคนที่ชอบแยกตัวเองออกจากสังคม อยู่โดดเดี่ยว สำนวจตัวเองโดยใช้ความคิดของตนเองเป็นหลัก วิพากษ์วิจารณ์และควบคุมตนเอง บุคลิกภายนอกปรากฏแก่สายตาบุคคลอื่น ๆ ในสังคมมีลักษณะแบบเย็นชาบุคคลผู้มี

บุคลิกแบบนี้ จงว่าเป็นพวกที่ชอบเปลี่ยนสังคมให้เป็นที่ไปตามแนวความคิดของตนมากกว่าที่จะปรับตัวให้เข้ากับสังคมภายนอก

2.2. ประเภทเปิดเผย (extrovert) มีลักษณะดังนี้คือ เป็นคนที่แสวงหาและกระทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น ชอบการสังสรรค์และการเข้าสังคม มีการยอมรับและปรับตัวเองให้เข้ากับสังคมได้ เป็นคนที่ชอบพูดคุยสนุกสนานเป็นกันเอง คบคนง่าย บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบนี้ชอบที่จะแสวงหาประสบการณ์ชีวิตโดยการเข้าร่วมกิจกรรมจริง ๆ มากกว่าการอ่านจากหนังสือหรือนั่งคิดเอาเอง

แต่โดยทั่วไปแล้วมนุษย์เรามักมีลักษณะไม่จัดเข้าอยู่ในประเภทใดประเภทหนึ่งอย่างแท้จริง บางครั้งอาจเก็บตัว บางครั้งชอบสังคม ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นพวกที่อยู่ตรงกลาง คือพวกแอมบิเวอร์ธ (ambivert)

3. ทฤษฎีของ Eysenck (ฉัตร, 2539) นักจิตวิทยาชาวอังกฤษได้ทำการศึกษาทฤษฎีบุคลิกภาพตามลักษณะนิสัยและได้สร้างเป็นทฤษฎีบุคลิกภาพซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างปฏิกิริยาของอารมณ์ตามธรรมชาติของมนุษย์ซึ่งแบ่งออกเป็น emotional ซึ่งหมายถึงอารมณ์รุนแรง และ non - emotional ซึ่งหมายถึงอารมณ์ที่มั่นคง สบกับพื้นอารมณ์อีก 2 แบบ คือ changeable เป็นพื้นอารมณ์ที่แสดงออกเห็นได้ชัดเจนในตัวเอง และ unchangeable เป็นพื้นอารมณ์ที่ค่อนข้างสงบ ไม่ปรากฏให้เห็นชัดเจนนัก รวมทั้งแนวความคิดในการแบ่งลักษณะบุคคลตามอารมณ์พื้นฐาน (temperament) 4 ชนิด ประกอบเข้าด้วยกัน ได้แก่ (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 แสดงลักษณะบุคลิกภาพทั้ง 4 แบบ ตามทฤษฎีของ Eysenck

ที่มา: ปัทมา (2542)

3.1 พื้นอารมณ์ที่มีลักษณะอารมณ์ดี (sanguine temperament) คือ มีลักษณะที่ไม่กังวล มีความสุข มีความหวัง ทำตัวตามสบาย ไร้เรื่อง ชอบสังคม ชอบช่วยเหลือผู้อื่น ไม่ใคร่คิดถึงอนาคต

3.2 พื้นอารมณ์ที่มีลักษณะเศร้า (melancholic temperament) คือ มีลักษณะที่ไม่มีความสุขใจ วิดกกังวลง่าย เอาจริงเอาจังมากเกินไป ซ้ำสงสัย กลุ่มใจง่าย

3.3 พื้นอารมณ์ที่มีลักษณะอารมณ์ร้อน (choleric temperament) คือ มีลักษณะที่โกรธง่ายหายเร็ว กระตือรือร้นแต่ไม่คงเส้นคงวา ชอบทำเสมือนว่ามีภาระงานมากแต่ไม่ชอบทำจริง ๆ ไม่พอใจผู้อื่นโดยไม่มีเหตุผล ชอบความโอ้อ่าเป็นพิธีการ รักตนเองและเอาแต่ใจตนเอง เป็นลักษณะที่มีความสุขในตนเองน้อยที่สุด เพราะมีลักษณะที่ตรงกันข้ามอยู่ในตัวเองมาก

3.4 พื้นอารมณ์ที่เฉยเมย (phlegmatic temperament) คือ มีลักษณะที่เฉื่อยชาแต่ไม่ใช่เกียจคร้าน ไมยยินดียินร้าย มีความคงเส้นคงวา ค่อนข้างสงบได้ช้าแต่จะสงบได้นาน ทำอะไรตามหลักการและเหตุผลไม่ทำตามใจตนเอง

นอกจากนี้ Eysenck ได้รวบรวมลักษณะพฤติกรรมของบุคคลจากการตอบสนองเชิงพฤติกรรม (specific response) การกระทำอันเป็นนิสัย (habitual response) ลักษณะของบุคลิกภาพ (trait) และแบบของบุคลิกภาพ (type) และนำลักษณะนิสัยที่แตกต่างกันนี้มาหาความสัมพันธ์กันโดยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) พบว่าบุคลิกภาพแบ่งออกได้เป็น 2 มิติอิสระต่อกัน มิติที่หนึ่งคือ การแสดงออก ตรงข้ามกับการเก็บตัว (extraversion - introversion) และมิติที่สองคือ การหวั่นไหวในสภาวะอารมณ์ ตรงข้ามกับอารมณ์มั่นคง (neuroticism - emotional stability) และได้บุคลิกภาพเป็น 4 แบบ คือ

1. บุคลิกภาพแบบแสดงออก - มั่นคง (extrovert - stable) มีลักษณะเปิดเผย ให้ความร่วมมือ ใจกว้าง มีชีวิตชีวา ชอบเป็นผู้นำกลุ่ม
2. บุคลิกภาพแบบแสดงออก - หวั่นไหว (extrovert - neurotic) มีลักษณะชอบกิจกรรม ก้าวร้าว ฉุนเฉียว ตื่นเต้นง่าย
3. บุคลิกภาพแบบเก็บตัว - มั่นคง (introvert - stable) มีลักษณะยอมตาม ควบคุมตัวเองได้ดี รักสงบ
4. บุคลิกภาพแบบเก็บตัว - หวั่นไหว (introvert - neurotic) มีลักษณะเก็บตัว คิดในแง่ร้าย ไม่ยืดหยุ่น

สมทรง และคณะ (2512) ได้ทำการศึกษา The Maudsley Personality Inventory (MPI) ซึ่งเป็นแบบสำรวจเพื่อวัดบุคลิกภาพที่สร้างขึ้นโดย Eysenck อาศัยการสังเกตลักษณะนิสัย (trait) ของกลุ่มประชากรและนำลักษณะที่แตกต่างกันมาหาความสัมพันธ์โดยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยแบ่งบุคลิกภาพออกเป็น 2 มิติ คือ extraversion - introversion (Scale E) และ neuroticism - stability (Scale N) ซึ่งลักษณะบุคลิกภาพแบบ extraversion เป็นลักษณะบุคลิกภาพที่ตรงกันข้ามกับ introversion และ neuroticism เป็นลักษณะบุคลิกภาพที่ตรงกันข้ามกับ stability โดยให้คำจำกัดความแต่ละแบบไว้ ดังนี้

บุคลิกภาพแบบแสดงออก (extraversion) หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่ชอบเข้าสังคมทำอะไรไม่ระมัดระวังตัว ชอบกิจกรรมที่ให้ความตื่นเต้น สนุกสนาน ร่าเริง ไม่จำเจ มองโลกในแง่ดี เป็นคนแสดงอารมณ์และแสดงความรู้สึกอย่างเปิดเผย

บุคลิกภาพแบบเก็บตัว (introversion) หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่มีลักษณะบุคลิกภาพที่ชอบเก็บตัว ทำอะไรเต็มไปด้วยความระมัดระวัง และมักมีแผนการล่วงหน้า อาจเป็นคนเอาจริง เอาจัง เจ้าระเบียบ ไม่ใคร่แสดงอารมณ์ความรู้สึก ไม่ชอบกิจกรรมที่ตื่นเต้นโลดโผน ชอบทำงานตามลำพังมากกว่าที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น

บุคลิกภาพแบบหวั่นไหว (neuroticism) หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่มีอารมณ์อ่อนไหวง่าย รู้สึกวิตกกังวลต่อทุกสิ่งทุกอย่างที่ปรากฏขึ้น คิดมาก มีความโน้มเอียงที่จะเป็นโรคประสาทได้ง่ายเมื่อมีปัญหาสะท้อนอารมณ์ ไม่สามารถทนต่อสภาวะที่มีความเครียด มาก ๆ ได้

บุคลิกภาพแบบมั่นคง (stability) หมายถึง ลักษณะบุคลิกภาพที่แสดงถึงการมีสุขภาพจิตดี มีอารมณ์เยือกเย็น มีความคิด ความรู้สึกและการกระทำที่ดี

ซึ่งบุคลิกภาพทั้ง 2 มิตินี้ สามารถที่จะสังเกตและวัดได้โดยการกำหนดสถานการณ์ในรูปแบบของข้อคำถาม เพื่อให้ผู้ตอบตัดสินใจว่ารู้สึกหรือกระทำตามข้อคำถามในแบบสำรวจหรือไม่ แบบทดสอบ MPI ประกอบด้วยข้อคำถามที่ประเมินบุคลิกภาพใน 2 มิติ คือ Scale E (extraversion - introversion) และ Scale N (neuroticism - stability) ซึ่งอาจใช้ทดสอบได้ทั้งรายบุคคลและทดสอบหมู่ ไม่มีการจำกัดเวลาในการทดสอบ ทั้งนี้ สมทรง และคณะ ได้ใช้แบบ

ทดสอบบุคลิกภาพ MPI เพื่อหาเกณฑ์ปกติของคนไทย ซึ่งผลการศึกษารูปได้ว่า แบบทดสอบนี้อาจให้ผลอย่างเดียวกันเมื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุและพื้นฐานการศึกษาต่างกัน หรืออาจกล่าวได้ว่าการทดสอบ MPI นี้ใช้ได้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นวัยรุ่นหรือกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใหญ่ก็ได้

พฤติกรรม

กันยา (2532) กล่าวว่าพฤติกรรม คือ กริยา อาการ บทบาท ลีลา ท่าที่ การประพฤติปฏิบัติ การกระทำที่แสดงออกให้ปรากฏสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสทางใดทางหนึ่งใน 5 ทวาร คือ โสตสัมผัส จักขุสัมผัส ชิวหาสัมผัส ฌานสัมผัส และทางผิวหนัง หรือมีฉะนั้นก็สามารถวัดด้วยเครื่องมือ พฤติกรรม ปรากฏโดยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ ทางตา ปาก จมูก หู และผิวหนัง พฤติกรรมที่สามารถรับรู้ได้ง่ายจาก รูปรส กลิ่นเสียง การถูกต้อง ซึ่งเป็นประเภทที่สังเกตเห็นได้ง่ายจากอิริยาบถต่าง ๆ เช่น การนอน นั่ง ยืน เดิน วิ่ง กระโดด การกิน พูด ด่า กอด จูบ ฯลฯ พฤติกรรมบางอย่างบุคคลพยายามปกปิดซ่อนเร้นจึงเกิดเป็นพฤติกรรมประเภทที่ไม่สามารถจะสังเกตได้อย่างชัดเจน เช่น ความรู้สึกนึกคิด จินตนาการ ต้องอาศัยเครื่องวัด เช่น เครื่องจับเท็จ แบบทดสอบเครื่องวัดคลื่นหัวใจ

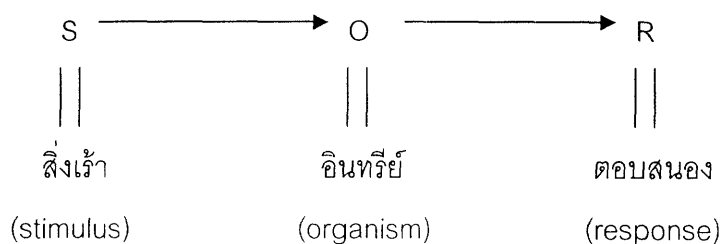
ไพบูลย์ (2537) กล่าวถึง พฤติกรรมหมายถึง อากัปกริยาทั้งหมดของบุคคล ทั้งที่เราสามารถสังเกตได้ด้วยประสาทสัมผัส โดยตรงหรือโดยอ้อม และทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัว ตัวอย่างพฤติกรรมได้แก่ การเดิน นั่ง นอน ยืน โกรธ เกลียด รัก คิดและฝัน เป็นต้น โดยได้กล่าวถึงประเภทของพฤติกรรมไว้ว่า โดยทั่วไปพฤติกรรม แบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ พฤติกรรมภายในกับพฤติกรรมภายนอก

พฤติกรรมภายใน (covert behavior) เป็นพฤติกรรมที่บุคคลมีอยู่ในใจตนเองยากที่ผู้อื่นจะรู้ได้ ถ้าบุคคลไม่บอกหรือไม่แสดงออกมาให้ปรากฏ เช่น การคิด การเข้าใจ และการตัดสินใจ ฯลฯ ถ้าหากเจ้าตัวไม่บอก หรือแสดงกิริยาท่าทางใด ๆ ออกมาแล้วจะรู้ได้อย่างไร

พฤติกรรมภายนอก (overt behavior) เป็นพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมาแล้วผู้อื่นสามารถสังเกตได้ เช่น การเต้นของหัวใจ เดิน พูด หัวเราะ ร้องไห้ ฯลฯ นอกจากนี้พฤติกรรม

ภายนอกบางอย่างจำเป็นต้องใช้เครื่องมือ หรืออุปกรณ์บันทึกพฤติกรรม เช่น เครื่องวัดคลื่นสมอง เครื่องวัดการเปลี่ยนแปลงระดับสารเคมีในกระแสโลหิต เป็นต้น

พฤติกรรมมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ อินทรีย์ สิ่งเร้า และ การตอบสนอง เมื่อมีการเร้าเกิดขึ้นกับบุคคล อินทรีย์ ได้แก่ ตัวบุคคล ซึ่งจะทำหน้าที่สนองต่อสิ่งเร้า เช่น คน (อินทรีย์) ได้ยินเสียงปั้ง (สิ่งเร้า) คนรีบเอามืออุดหู (การตอบสนอง) เขียนเป็นแบบย่อได้ดังนี้ (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 แสดงองค์ประกอบของการเกิดพฤติกรรมของบุคคล

ที่มา: ไพบูลย์ (2537)

สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการพฤติกรรม กันยา (2532) ได้แบ่งกลุ่มปัจจัยออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. พันธุกรรม (heredity) คือ การถ่ายทอดบุคลิกลักษณะจากปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ สู่ลูกหลาน ให้เป็นมรดกติดตัวมาพร้อมกับการเริ่มกำเนิดชีวิต ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพัฒนาการและพฤติกรรมของแต่ละบุคคล สิ่งถ่ายทอดทางพันธุกรรมที่เห็นได้ชัดมี 2 ลักษณะ คือ

1) ลักษณะทางกาย ได้แก่ เพศ ชาย หญิง ขนาดสัดส่วน รูปร่าง สูงเตี้ย อ้วน ใหญ่ เล็ก ผิวดำ ดำ ผม เขียวดํา หยิกดำ ตา ชั้นเดียว สีฟ้า โปน ใบน้ํา เหลี่ยม กลม ยาว แบน ปาก หนา บาง จมูกโด่ง แพน กลุ่มเลือด A, B, AB, และ O ปกติ ตาบอดสี ศรีษะล้าน โรคลมชัก

2) ลักษณะทางจิตและสมอง อารมณ์ นิสัย ความถนัด เซาว์ปัญญา ใจฉลาด

2. สิ่งแวดล้อม (environment) หมายถึง สิ่งต่างๆทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวเรา เป็นสิ่งเร้า กระตุ้นให้บุคคลแสดงออกได้ตอบในลักษณะต่าง ๆ กันซึ่งมีอิทธิพลต่อบุคคล มีผลต่อการพัฒนา และพฤติกรรมของมนุษย์ อันได้แก่ ธรรมชาติ สภาพดินฟ้าอากาศ พลังงาน สังคมมนุษย์ วัตถุประสงค์ของ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา ภาวะเศรษฐกิจ การเมือง การเลี้ยงดู ครอบครัว ทางด้านจิตวิทยาสิ่งแวดล้อมประกอบด้วยผลทั้งหมดของสิ่งเร้าที่แต่ละบุคคลได้รับตั้งแต่เกิดจนตาย อิทธิพลของสิ่งเร้ามีมากไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าพันธุกรรม (ประกอบ, 2515) พฤติกรรมและบุคลิกภาพของบุคคลถูกกำหนดโดยพันธุกรรม และสิ่งแวดล้อมอีกต่อหนึ่ง เช่น เด็กที่เกิดจากพ่อแม่ที่มีสติปัญญาสูง มีความเฉลียวฉลาด แต่ถ้าถูกนำไปเลี้ยงดูอยู่ในสังคมที่มีการศึกษาต่อสิ่งแวดล้อมทางกายภาพไม่เอื้ออำนวยแล้วก็ยากที่จะทำนายได้ว่าจะเป็นผู้มีสติปัญญาความสามารถดังที่บิดามารดาพึงมีพึงเป็นอยู่ สิ่งแวดล้อมที่เลวร้ายอาจทำให้เด็กขาดประสบการณ์ความสนใจ ความหวัง มีนิสัย เจตคติ ที่ไม่พึงปรารถนาของสังคม

สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพและพฤติกรรมของมนุษย์ แบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ (สุชา, 2517)

1. สิ่งแวดล้อมก่อนเกิด มีอิทธิพลตั้งแต่อุบัติชีวิตขึ้นในครรภ์ เช่น มารดาแข็งแรงดี อาหารบริบูรณ์รับประทานอาหารที่มีคุณค่า ทารกก็แข็งแรงสมบูรณ์ดี ถ้ามารดาขาดอาหาร สูบบุหรี่ ไข้มาสุภาพไม่ดีมีโรคประจำตัว ขณะตั้งครรภ์ป่วยเป็นหัดเยอรมัน กามโรค โลหิตเป็นพิษ อาจมีผลกระทบกระเทือนต่อทารกด้วยขณะคลอดถ้าทารกได้รับความกระทบกระเทือนบาดเจ็บ อาจทำให้ทารกผิดปกติและการกระทบกระเทือนใจอย่างแรงในขณะตั้งครรภ์ จะทำให้ต่อมอดรีนัลซัพฮอร์โมนเข้าสู่โลหิตของแม่และไปถึงทารกโดยผ่านทางรกและสายสะดือ ซึ่งมีผลกระทบกระเทือนทางด้านอารมณ์ของเด็ก ทำให้เป็นคนตกใจง่าย มีอาการหวาดสะดุ้งผวาติดตัวเป็นนิสัยไปจนเป็นผู้ใหญ่

2. สิ่งแวดล้อมหลังเกิด คือ สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลภายหลังจากที่คลอดออกมาแล้ว ที่เห็นได้ชัดคือ

2.1 สิ่งแวดล้อมทางบ้าน ซึ่งเป็นสถาบันแรกที่มีความสำคัญต่อชีวิตตั้งแต่แรกเกิด อันได้แก่ บรรยากาศภายในบ้าน บิดามารดา ญาติผู้ใหญ่ สมาชิกในครอบครัว บุคคลเหล่านี้มีอิทธิพลต่อเด็กมาก นิสัยใจคอ ความสนใจ เจตคติ ค่านิยม ฯลฯ จะปลูกฝังให้เกิดขึ้นได้หรือไม่ย่อมขึ้นอยู่กับ

ตัวบุคคลดังกล่าวมาแล้ว ความอบอุ่น (warmth) การอบรม การควบคุมดูแลจากพ่อแม่ เศรษฐกิจของครอบครัว เป็นอิทธิพลต่อเด็ก จำนวนสมาชิกในครอบครัวมีมากหรือน้อยเป็นครอบครัวใหญ่ ครอบครัวเล็ก ลำดับของการเกิดเป็นลูกหัวปี คนกลาง คนสุดท้าย เหล่านี้มีผลต่อพฤติกรรมของเด็กมาก ประสบการณ์ทุกอย่างที่ได้รับ ย่อมมีผลกระทบบกระเทือนต่อพัฒนาการและพฤติกรรมของเด็ก รวมทั้งความเอาใจใส่ดูแลของพ่อแม่ การอบรม การตั้งความหวังของพ่อแม่ และฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจ

2.2. สิ่งแวดล้อมทางโรงเรียน อันได้แก่ ครู อาจารย์ เพื่อนนักเรียน คณงาน ภารโรง สภาพชีวิตภายในโรงเรียน บุคคลและสิ่งเหล่านี้ย่อมมีอิทธิพลเหนือบุคลิกภาพของเด็กเช่นเดียวกับสิ่งแวดล้อมที่บ้าน

2.3. สิ่งแวดล้อมทางชุมชน อันได้แก่ วัด วัฒนธรรม ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือประเภทต่าง ๆ และสภาพชีวิตของสังคม ก็ย่อมมีผลต่อบุคลิกภาพและพฤติกรรมได้เช่นกัน

2.4. วัฒนธรรม (culture) คนที่อยู่ในชั้นของสังคม (social class) แตกต่างกัน และมีฐานะทางเศรษฐกิจ (economic status) แตกต่างกันจะมีผลสัมฤทธิ์ในทางการเรียนแตกต่างกัน มีพฤติกรรมต่างกัน การพูด การคิด การกระทำต่างกัน คนที่มีศาสนาต่างกัน บุคลิกภาพ บทบาท พฤติกรรมย่อมต่างกัน เพศ อายุ ความเชื่อ ค่านิยม ประสบการณ์ อาชีพ ฐานะมีส่วนทำให้คนมีพฤติกรรมแตกต่างกัน

2.5. ภูมิประเทศ ดิน ฟ้า อากาศ ทะเล ป่าเขา มีอิทธิพลโน้มนำให้ลักษณะนิสัยใจคอ และพฤติกรรมต่างกัน

บรรทัดฐาน

ไพทอริส (2518) อธิบายไว้ว่าบรรทัดฐาน คือตัวกำหนดความประพฤติหรือการกระทำ ในชีวิตประจำวันของบุคคลในสังคมซึ่งจะเป็นตัวแสดงมาตรฐาน หรือบ่งบอกว่า ใน สถานการณ์ หรือเหตุการณ์เฉพาะอย่างยิ่งในชีวิตประจำวันของแต่ละบุคคลนั้นเขาควรจะทำปฏิบัติอย่างไร

เดิมศักดิ์ (2521) ได้ให้ความหมาย “บรรทัดฐาน” (norms) ว่า หมายถึง ระเบียบ กฎเกณฑ์ แบบพฤติกรรม หรือคตินิยมที่สังคมวางไว้เพื่อกำหนดแนวทางสำหรับบุคคลยึดถือปฏิบัติใน สถานการณ์ต่าง ๆ

ไกรวิช (2523) บรรทัดฐานหรือปทัสฐาน หมายถึง กฎบัญญัติต่าง ๆ จารีตประเพณี ขนบประเพณี ธรรมเนียมประเพณี รวมทั้งกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ความคิด ทัศนคติ ความเชื่อ และ พฤติกรรมที่กลุ่มหรือสังคมก่อตั้งขึ้นมา เพื่อให้สมาชิกปฏิบัติตามหรือคล้อยตาม

ถวิล (2526) บรรทัดฐาน หมายถึง ระเบียบข้อบังคับหรือกฎเกณฑ์ที่ใช้เป็นแนวทางในการ กำหนดพฤติกรรมของบุคคลว่าจะปฏิบัติอย่างไร

พัชนี (2526) กล่าวถึง บรรทัดฐาน ไว้ว่า เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจอันเป็นมาตรฐานของ พฤติกรรมของบุคคลเป็นระเบียบแบบแผนของพฤติกรรม ซึ่งปฏิบัติตามค่านิยมของสังคมนั้น ๆ

ทรงพล (2538) บรรทัดฐาน หรือปทัสฐาน หมายถึง ระเบียบข้อบังคับหรือกฎเกณฑ์ที่ใช้ เป็นแนวทางในการกำหนดพฤติกรรมของบุคคลว่าจะปฏิบัติอย่างไร และได้กล่าวถึง บรรทัดฐาน ของกลุ่ม (group norms) ว่าหมายถึง ระเบียบแบบแผนหรือกฎเกณฑ์มาตรฐานซึ่งเป็นที่ยอมรับ และยึดถือของกลุ่ม เพื่อเป็นแนวทางให้บุคคลภายในกลุ่มปฏิบัติร่วมกัน

กิติพงศ์ (2538) บรรทัดฐานทางสังคม หมายถึง กฎร่วม ที่นำแนวพฤติกรรมของบุคคลใน แง่มุมต่าง ๆ ของชีวิตทางสังคมไปสู่แบบแผนที่เป็นระเบียบและสามารถทำนายได้

ประเสริฐ (ม. ป. ป.) ได้อธิบายความหมายของคำว่า บรรทัดฐาน หรือ บรรทัดฐาน ไว้ว่า หมายถึง “ระเบียบ กฎเกณฑ์ แบบพฤติกรรม หรือคตินิยมที่สังคมวางไว้ เพื่อกำหนดแนวทาง สำหรับบุคคลยึดถือ ปฏิบัติในสถานการณ์ต่าง ๆ การที่สมาชิกในสังคมมีการติดต่อสัมพันธ์กัน ราบรื่นก็เพราะแต่ละฝ่ายปฏิบัติตามปทัสฐานซึ่งทุกคนมีความเข้าใจร่วมกัน (shared understanding) ทำให้เกิดความแน่นอนและความเป็นระเบียบในสังคม”

บรรทัดฐานเกิดจากการที่มนุษย์ในสังคมหนึ่ง ๆ ปฏิบัติหรืองดเว้นการปฏิบัติตามคตินิยมของสังคมนั้น ๆ จนกลายเป็นระเบียบแบบแผน หรือ ประเพณีนิยม คตินิยม มักมีรากฐานสำคัญมาจากลัทธิความเชื่อทางศาสนา และค่านิยม (อาานนท์, 2525) บรรทัดฐานทางสังคมเกิดจากการที่บุคคลได้มีการเกี่ยวข้องกับสังสรรค์กับสมาชิกอื่นในสังคมและแต่ละบุคคลต่างพยายามปรับเกณฑ์ของตัวเองให้อยู่ในระดับกลาง ๆ ของกลุ่ม เมื่อความคิดเห็นความเชื่อซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติของแต่ละบุคคลเบี่ยงเบนไปจากกลุ่มมาก บุคคลจะปรับเข้ามาสู่ระดับกลาง ระดับกลางนี้จึงเป็นบรรทัดฐานของกลุ่ม (พิสมัย, 2527) ทุกสังคมมีบรรทัดฐาน เพื่อการจัดระเบียบให้บุคคลในหน่วยสังคมปฏิบัติตนในแนวทางที่สอดคล้องกัน เพื่อความสมานฉันท์ (consensus) บรรทัดฐานจึงเป็นเกณฑ์ (rule) หรือความคาดหวัง (expectation) ที่หน่วยสังคมกำหนดขึ้น (กิตติพงศ์, 2538)

บรรทัดฐานเป็นกฎข้อบังคับ หรือมาตรฐานในการปฏิบัติของมนุษย์ บรรทัดฐานจึงเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลเหนือความนึกคิดของมนุษย์ เป็นกฎเกณฑ์ให้คนปฏิบัติและควบคุมไปตามที่สังคมต้องการ บรรทัดฐานจึงเป็นของคู่กับมนุษย์ เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวดในการอยู่ร่วมกัน เพราะมนุษย์ต้องขึ้นอยู่กับสังคม และในการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมนั้น สังคมจะเป็นระเบียบได้เพราะบุคคลปฏิบัติตามบรรทัดฐานที่กำหนด บรรทัดฐานแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้ (สุพัตรา, 2540)

1. วิถีชาวบ้าน (folkways) เป็นบรรทัดฐานที่เรายอมรับปฏิบัติตามจนเป็นประเพณี เป็นแนวทางในการปฏิบัติที่ทุกคนปฏิบัติกันโดยทั่วไป จนเกิดความเคยชิน และไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นภาระหน้าที่เพราะเป็นสิ่งที่มีมานานและใช้กันอย่างแพร่หลาย การปฏิบัติตามก็ไม่มีกฎหมายหรือข้อบังคับใดให้ปฏิบัติ เช่น ไม่มีกฎหมายใดที่บังคับให้เราสวมรองเท้า ลงชื่อตอนท้ายของจดหมาย ดื่มน้ำจากแก้ว เป็นต้น เป็นแต่เพียงพฤติกรรมที่คนส่วนใหญ่ปฏิบัติ และเราปฏิบัติตามโดยไม่ได้คิดเลย เพราะเราเคยชิน เป็นเรื่องของประเพณีที่ชุมชนกลุ่มนั้นนิยมปฏิบัติกัน ซึ่งคนกลุ่มอื่นอาจจะปฏิบัติไม่เหมือนกัน สรุปแล้ว การดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ทุกคนจะต้องมีวิถีชาวบ้าน เพราะเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติ ซึ่งอาจถือว่าเป็นข้อผูกพันที่จะต้องทำในสถานการณ์บางอย่าง แต่ก็ได้หมายความว่าต้องเป็นข้อผูกพันที่จะต้องทำโดยเด็ดขาด ส่วนในเรื่องการบังคับนั้นแม้จะไม่มีแบบที่เป็นทางการก็มีแบบที่เป็นทางอ้อม เช่น ชูชิบ นินทา ใช้นายตา หัวเราะเยาะ เป็นต้น

2. จารีตหรือกฎศีลธรรม (mores) จารีตต่างกับวิถีชาวบ้าน เพราะมีศีลธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง จึงเป็นกฎที่มีความสำคัญต่อสวัสดิภาพของสังคม สังคมมีการบังคับให้ปฏิบัติและจะมี

ความรู้สึกรุนแรงถ้าใครฝ่าฝืน บุคคลจะต้องปฏิบัติเพื่อผลประโยชน์ของสังคม เป็นเรื่องของ ความผิดถูก ความนิยมที่ยึดถือและถ่ายทอดสืบต่อ ๆ กันมา โดยการเลียนแบบและสั่งสอน เช่น เรื่องการสมรสแบบผัวเมียเดียว ถ้าฝ่ายชายเกิดไปมีภรรยาบ่อย ก็ถือว่าผิดศีลธรรม หรือคนไม่เข้า แถวซื้อตั๋วรถไฟ แซงคิวคนอื่นก็ถือว่าผิดศีลธรรม หรือคนที่เขียนหนังสือโดยไม่อ้างอิงสิ่งที่ตนใช้ ประกอบการเขียน ก็ถือว่าผิดศีลธรรม ด้วยเหตุนี้ จารีตจึงเป็นข้อห้าม (taboo) ที่ห้ามไม่ให้กระทำการบางอย่างที่สังคมส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย เช่น ห้ามนักสังคมสงเคราะห์เปิดเผยความลับของผู้มา รับการสงเคราะห์ ห้ามไม่ให้ลูกเนรคุณพ่อแม่ ห้ามไม่ให้แพทย์เปิดเผยความลับของคนไข้ เป็นต้น

3. กฎหมาย (laws) กฎหมายเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในสังคมที่ซับซ้อน (complex society) แต่กฎหมายก็ไม่จำเป็นต้องมีในทุกสังคม แม้ว่าสังคมนั้นจะมีวิถีชาวบ้านหรือจารีตก็ตาม กฎหมายจะเกิดขึ้นในสังคมที่มีองค์การทางการเมือง เช่น รัฐบาล ในสังคมที่ขาดการศึกษาหรือ สังคมเล็ก ๆ กฎหมายมีขึ้นได้ยากเพราะเป็นสังคมที่มีความเป็นอยู่ง่าย ๆ การควบคุมก็ง่าย เช่น พ่อบ้านปกครองลูกบ้านเนื่องจากคนน้อยจึงใช้จารีตหรือวิถีชาวบ้านได้ ส่วนในสังคมที่ซับซ้อน การใช้วิถีชาวบ้านหรือจารีตไม่อาจจะประกันความเป็นระเบียบ จึงจำเป็นต้องมีบุคคลหรือองค์การ ทำหน้าที่ออกกฎหมาย มีตัวแทนทำหน้าที่บังคับ เช่น ตำรวจ ฯลฯ นอกจากนี้สถานการณ์ต่าง ๆ ก็ เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ชีวิตคนเราต้องต่อสู้มากขึ้น จารีตไม่อาจจะใช้เป็นเครื่องมือควบคุม ความประพฤติของบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป กฎหมายอาจจะมีได้หลายแบบ เช่น อาจจะไม่ มีการบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษร จึงไม่จำเป็นต้องมีองค์การที่ทำหน้าที่ออกกฎหมาย แต่อาศัย หลักการปฏิบัติที่ทำในอดีต เช่น ดังที่ใช้กันในอังกฤษเรียกว่า กฎหมายจารีตประเพณี แบบต่อมา ของกฎหมาย คือ มีการออกกฎหมายใหม่ออกมา จึงจำเป็นต้องมีองค์การที่ทำหน้าที่ออกกฎหมายเป็น กฎหมายที่ใช้ได้จนกว่าจะมีกฎหมายใหม่มาลบล้าง ส่วนกฎหมายที่ออกบางครั้งก็มีส่วนมาจาก จารีต ส่วนกฎหมายที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากจารีตก็ยากที่จะใช้บังคับได้ กฎหมายที่ดีจะต้อง เป็นกฎหมายที่ออกมาให้ทันกับเหตุการณ์ หรือเป็นกฎหมายที่คาดการณ์ข้างหน้าได้ เพราะ กฎหมายที่ดีจะทำให้สังคมดำเนินไปได้ในทางที่เป็นประโยชน์แก่สังคม เนื่องจากกฎหมายเกี่ยวกับ ชีวิตของมนุษย์ในทุกด้าน ตั้งแต่เรื่องเล็ก ๆ จนถึงเรื่องใหญ่ ๆ จึงเป็นความจำเป็นที่ผู้ออกกฎหมาย จะต้องออกกฎหมายตรงกับสภาพข้อเท็จจริง เช่น ไม่ควรออกกฎหมายห้ามการมีไโลเกณี เพราะจะ ออกมาในรูปอื่น เช่น ร้านอาหาร ร้านเสริมสวย ไนต์คลับ การข่มขืน การแพร่โรค ฯลฯ หรือออกให้ ตรงกับคุณค่าอุปนิสัย ความรู้สึกของคนในชุมชนนั้น ๆ เช่น มีอยู่สมัยหนึ่งมีการออกกฎหมายมาว่า

ห้ามกินหมาก เป็นภาวะที่คนติดหมากปฏิบัติไปได้ยากยิ่ง หรือทุกคนต้องสวมหมวกเพื่อความมีวัฒนธรรม ซึ่งข้อกำหนดดังกล่าวต่อมาก็ใช้ไม่ได้

การปฏิบัติตามบรรทัดฐาน

สังคมบังคับให้เราต้องปฏิบัติตามบรรทัดฐาน และในบางกรณีการบังคับนี้ก็มีองค์การพิเศษที่ทำหน้าที่นี้โดยตรง นอกจากนี้ยังมีสิ่งอื่น ๆ อีกหลายประการ ที่ทำให้คนต้องปฏิบัติตามคือ (สุพัตรา, 2540)

1. การอบรมสั่งสอน (indoctrination) เราถูกอบรมสั่งสอนให้ทำตามบรรทัดฐานตั้งแต่เด็ก เด็กจะรับไปปฏิบัติโดยไม่ได้มีความนึกคิด หรือมีข้อขัดแย้ง หรือตรึกตรองก่อน การเรียนรู้แนวทางปฏิบัติโดยถ่ายทอดเข้าไปทีละน้อย ทำให้มีการนำไปปฏิบัติจนเกิดความเคยชิน และไม่รู้ตัว เช่น เรียนรู้การใช้ช้อนส้อมอย่างถูกต้องในการกินอาหาร ให้ใช้มือขวาเขียนหนังสือ เป็นต้น
2. การเรียนรู้ทำให้เกิดความเคยชิน เมื่อทำบ่อยๆ เข้าก็กลายเป็นนิสัย (habituation) เมื่อติดเป็นนิสัยบุคคลก็จะทำโดยอัตโนมัติไม่ต้องมีการคิดดูก่อน เมื่อทำจนเป็นนิสัยก็ยากที่จะไม่ทำตามหรือปฏิบัติในทางที่ฝ่าฝืน จึงทำให้เกิดความประพฤติในแบบเดียวกันที่เห็นว่าดีและเหมาะสมตามสภาพสังคมนั้น ๆ
3. เราทำตามเพราะเราได้ประโยชน์ (utility) จากการปฏิบัติเช่นนั้น เช่น เมื่อเห็นสัญญาณไฟแดงจราจรเราก็ต้องหยุดรถ ที่เราทำตามเพราะเราเห็นว่าจะไม่เกิดอุบัติเหตุแก่ทั้งตัวเราและผู้อื่น หรือการนั่งรอคิวการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาล เป็นการรอที่เกิดประโยชน์และความยุติธรรม คือใครมาก่อนก็ควรจะได้รับการรักษาก่อน ถ้าทำอะไรทุกอย่างอย่างเป็นระเบียบแล้วก็ยากที่จะเกิดการขัดผลประโยชน์แก่ทั้งของกลุ่มและตัวเอง การปฏิบัติจึงได้ผลดีหรือประโยชน์มากกว่าผลเสีย
4. การทำตาม หมายถึงการทำตัวเป็นพวกเดียวกับกลุ่มด้วย (group identification) เราสามารถทำตามบรรทัดฐานของกลุ่มเราได้มากกว่าของกลุ่มอื่นที่เราไม่ได้อยู่ร่วมด้วย การที่เราทำเช่นนั้นไม่ใช่เพราะเห็นว่าของเราดีกว่าของกลุ่มอื่นแต่เราทำตามเพราะต้องต้องการเป็นพวก

เดียวกัน เช่น ในงานพิธีบางอย่างที่ทุกคนต้องแต่งชุดไทย เราแต่งชุดไทยด้วยเมื่อเราไปร่วมงาน ก็แสดงว่าเราต้องการเหมือนคนอื่น ๆ ในงานนั้น หรือในที่บางแห่งยังนิยมกินข้าวด้วยมือ ถ้าเราต้องการเข้ากับกลุ่มสังคมนั้นได้ดี หรือให้กลุ่มยอมรับเรา บางครั้งเราก็ต้องกินข้าวด้วยมือแทนการใช้ช้อนส้อม คือเราทำตัวเป็นพวกเดียวกับเขา หรือใช้ภาษาของเขา ฯลฯ นี่เป็นหลักที่นักวิจัยมักจะใช้เมื่อต้องการไปวิจัยตามหมู่บ้าน ให้ชาวบ้านมีความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกับเขา จะทำให้ได้ข้อมูลที่มีคุณค่าหรือตรงกับข้อเท็จจริงมากขึ้น

ภาวะไร้บรรทัดฐาน

จางง์ และคณะ (2540) กล่าวว่า ภาวะไร้บรรทัดฐาน (anomic) หมายถึง สภาพสังคมที่ตกอยู่ในความสับสนเนื่องจากบรรทัดฐานต่างๆ อ่อนแอไร้ประสิทธิภาพ ไม่สามารถควบคุมความประพฤติของสมาชิกได้ เป็นภาวะที่บุคคลในสังคมไม่ยึดถือค่านิยมและบรรทัดฐานร่วมกัน บุคคลไม่ค่อยผูกพันกับกลุ่มและบรรทัดฐานของกลุ่ม ภาวะเช่นนี้มักเกิดขึ้นในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น ในช่วงที่ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำหรือรุ่งเรืองอย่างรวดเร็ว ทำให้การดำเนินชีวิตทุกด้านของทุกคนในสังคมต้องถูกกระทบกระเทือนหรือเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากจนบุคคลปรับตัวไม่ทัน เกิดความรู้สึกสับสนไม่แน่ใจว่าจะไร้อะไรถูกอะไรผิด ไม่แน่ใจว่าการปฏิบัติตามบรรทัดฐานจะเป็นผลดีแก่ตนหรือไม่ ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจกันอย่างกว้างขวาง โดยมองว่าบรรทัดฐานของสังคมไม่มีความหมาย (normlessness) ไม่สามารถให้คุณให้โทษได้อย่างแท้จริง

วิธีการที่สังคมใช้บังคับการไม่ปฏิบัติตามระเบียบ

สังคมจะต้องพยายามป้องกันไม่ให้เกิดการไม่ปฏิบัติตามระเบียบที่วางไว้ซึ่งมีวิธีการต่างๆ ดังนี้ (พัทยา, 2540)

1. การกำหนดระเบียบให้แน่นอนมั่นคง เปลี่ยนแปลงไม่ได้ง่าย ๆ ด้วยการเรียกเป็นธรรมเนียมประเพณี หรือสถาบันอันศักดิ์สิทธิ์ อ่างอำนาจของศาสนาและเทพเจ้าว่าเป็นผู้บัญญัติ กฎเกณฑ์บางประการไว้หรือในสมัยใหม่ก็ตราขึ้นเป็นธรรมนูญของรัฐ
2. การปลูกฝังนิสัยเคยชินในระเบียบนั้นด้วยการอบรม ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะตั้งแต่เยาว์วัยจนระเบียบสังคมซึมซาบเข้าไปเป็นชีวิตจิตใจสามารถปฏิบัติไปได้โดย

อัตโนมัติไม่ต้องหยุดคิดพิจารณา ยิ่งปลูกฝังระเบียบของสังคมเข้าไว้ในการกระทำทุกอย่างของชีวิตได้เท่าไรก็ยิ่งรักษาสภาพของระเบียบไว้ได้มั่นคงเท่านั้น

3. การมีมาตรการควบคุมที่ได้ผลไม่ให้นักฝ่าฝืนระเบียบ โดยสามารถห้ามปรามลงโทษทัณฑ์ผู้ฝ่าฝืนละเมิดได้แต่ต้นในทุกโอกาสและสถานที่ ทำให้ไม่มีใครกล้าฝ่าฝืนระเบียบของสังคมได้จริงจัง

จ้านง์ และคณะ (2540) กล่าวว่า เมื่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนเกิดขึ้นในสังคมใด สังคมนั้นจะประสบกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงจะต้องพยายามหาทางควบคุมผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม อาจกระทำได้ด้วยการลงโทษผู้กระทำผิด หรือดึงผู้เบี่ยงเบนให้กลับมาปฏิบัติตามบรรทัดฐานตามเดิมการควบคุมอาจจะออกมาในรูปของการให้สมาชิกในสังคมควบคุมกันเองอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งสามารถทำได้ในกลุ่มขนาดเล็ก เช่น ครอบครัว กลุ่มเพื่อน หรือในหมู่บ้านชนบท วิธีการควบคุมในลักษณะนี้ได้แก่ การชู้บชู้บนิเทศ การวิพากษ์วิจารณ์ การเยาะเย้ย เหยียดหยาม การประณาม การไม่ยอมคบหาสมาคมด้วย จนถึงกับขับไล่ออกจากกลุ่ม นอกจากควบคุมโดยการลงโทษแล้วกลุ่มอาจใช้วิธีการควบคุมสมาชิกมิให้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนโดยการให้รางวัลแก่ผู้ปฏิบัติตาม อาจจะออกมาในรูปของการยกย่องชมเชย ให้ตำแหน่ง ตลอดจนให้สิ่งตอบแทนเป็นวัตถุสิ่งของและเงิน เพื่อเป็นการจูงใจหรือกระตุ้นให้สมาชิกปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสังคม สำหรับในสังคมสมัยใหม่ที่มีขนาดใหญ่และประกอบไปด้วยคนจำนวนมากที่มีความหลากหลายในความเชื่อและค่านิยม การควบคุมจะต้องเป็นทางการ กระทำโดยองค์กรของรัฐที่มีอำนาจตามกฎหมาย ซึ่งได้แก่ ตำรวจ ศาล และฝ่ายราชทัณฑ์ ซึ่งจะทำหน้าที่จับกุมผู้กระทำผิดมาลงโทษตามกฎหมายที่ได้กำหนดไว้

นอกจากวิธีการควบคุมโดยการลงโทษและการให้รางวัลแล้ว การอบรมให้รู้ระเบียบของสังคมก็มีบทบาทสำคัญในการควบคุมสมาชิกไม่ให้เบี่ยงเบน หรือละเมิดบรรทัดฐานของสังคมซึ่งต้องอบรมปลูกฝังกันมาตั้งแต่เด็กให้ยอมรับและปฏิบัติตามบรรทัดฐาน ตลอดจนปลูกฝังความเชื่อทางศาสนาให้มีความเชื่อในเรื่องบาปบุญ คุณโทษ ความดี ความชั่ว จนกลายเป็นความสำนึกกตัตวและคอยควบคุมตนเองมิให้กระทำผิดหรือเรียกว่าเป็นการควบคุมภายใน (internal control)

กลวิธีสร้างพฤติกรรมที่พึงปรารถนา

นักจิตวิทยาเชื่อว่า การกระทำที่ได้รับการเสริมแรง ย่อมจะมีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดการกระทำนั้นอีก ส่วนการกระทำใดที่ไม่ได้รับการเสริมแรง หรือถูกขัดขวางย่อมมีแนวโน้มที่จะทำให้ความถี่ของการกระทำนั้นลดลงและหายไปในที่สุด ถ้าหมั่นเสริมแรงแก่ผู้มีพฤติกรรมดี พฤติกรรมที่พึงปรารถนาและเป็นที่ยอมรับของสังคมก็จะเพิ่มมากขึ้น ๆ จนติดเป็นนิสัย เช่น ความสุภาพ นอบน้อมต่อมกาย ซื่อตรง ขยันหมั่นเพียร มีความเชื่อมั่นสูง วิธีการปรับพฤติกรรมคือ ให้การเสริมแรงแก่พฤติกรรมที่พึงปรารถนา และไม่ให้การเสริมแรงหรือเอาใจใส่แก่พฤติกรรมที่ไม่ดี (กันยา, 2532) โดยมีวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

1. สร้างแบบอย่างพฤติกรรมที่ดีงาม ปรับปรุงบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม
2. ให้การอบรมสั่งสอน เปรียบเทียบให้เห็นข้อดี ข้อเสียของพฤติกรรมที่พึงปรารถนาและไม่พึงปรารถนา
3. ให้การเสริมแรง ให้รางวัล ชมเชย ให้สิ่งทีพอใจแก่ผู้มีพฤติกรรมที่ดี สนับสนุนส่งเสริมให้มีพฤติกรรมที่ดียิ่ง ๆ ขึ้น และตติงว่ากล่าว ทักท้วง ลงโทษ ผู้มีพฤติกรรมไม่ดี ให้ลดลงเรื่อย ๆ

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรุณา (2517) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความมีวินัยแห่งตน ความเชื่อ อำนาจภายใน - ภายนอกตน และคุณธรรมแห่งพลเมืองดี พบว่านักเรียนหญิงมีวินัยแห่งตนสูงกว่านักเรียนชาย

สุทัศน์ (2522) ศึกษาปัจจัยที่มีส่วนทำให้บุคคลกระทำผิดเงื่อนไขคุมประพฤติ พบว่ามีปัจจัยหลายประการที่สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนละเมิดเงื่อนไขการคุมประพฤติที่ศาลกำหนดไว้ ซึ่งได้จัดลำดับความสำคัญของปัจจัยดังกล่าวไว้ดังนี้ คือ ปฏิกริยาในทางลบของเพื่อนบ้าน สภาพแหล่งที่อยู่อาศัยที่แออัดและเสื่อมโทรม ความรู้สึกและความคิดว่าไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขคุมประพฤติที่ศาลกำหนดไว้ การใช้เวลาว่างในทางที่ไม่เป็นประโยชน์ และการคบหาสมาคมกับเพื่อน

วิวัฒน์ (2523) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในตนเองกับความซื่อสัตย์ พบว่า วินัยในตนเองและความซื่อสัตย์มีความสัมพันธ์กันในทางบวก และเด็กหญิงจะมีวินัยในตนเองสูงกว่าในเด็กชาย

นุชลี (2525) ได้ศึกษาปฏิกริยาจริยธรรมของนักเรียน ครู และผู้ปกครองต่อพฤติกรรมของผู้อื่นที่กระทำต่อสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียน ครู และผู้ปกครองมีปฏิกริยาจริยธรรมทางลบต่อพฤติกรรมการทำลายพันธุ์พืช การทำลายพันธุ์สัตว์ การทำให้สิ่งแวดล้อมสกปรก การนำสัตว์มาต่อสู้กัน การทดลองกับสัตว์

ทิพย์วรรณ (2529) ศึกษาเรื่อง “ประสิทธิผลของการลงโทษในการยับยั้งการกระทำผิดของนักเรียน: ศึกษาเฉพาะกรณีนักเรียนชายระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา 2 กรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาการกระทำผิด 17 ประเภท พบว่า การรับรู้ปัจจัย 3 ประการ คือ การรับรู้ความรุนแรง ความแน่นอน และความรวดเร็วในการลงโทษ มีผลให้นักเรียนกลัวไม่กล้ากระทำความผิด 6 ประเภท ส่วนการรับรู้ปัจจัย 2 ประการ มีผลให้นักเรียนกลัวไม่กล้ากระทำความผิด 17 ประเภท ได้มากกว่าการรับรู้เพียงประการเดียว และการรับรู้ปัจจัยเพียงประการเดียว มีผลให้นักเรียนกลัวไม่กล้ากระทำความผิด 17 ประเภทได้น้อยที่สุด และความเข็ดขยาดจากการถูกลงโทษ มีผลสำหรับกรณีประเภทความผิดที่ทำให้ผู้กระทำต้องถูกลงโทษเท่านั้น นอกจากนี้การรับรู้ปัจจัยการลงโทษโดยทั่วไปมีความสัมพันธ์กลับกันกับความถี่การกระทำผิด ยกเว้นการกระทำผิด 3 ประการ คือ การมาโรงเรียนสาย การทุจริตในการสอบ และการแต่งกายผิดระเบียบ

สมนึก (2529) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมเบี่ยงเบน พบว่าปัจจัยด้านการคบเพื่อน
 เกเรเป็นปัจจัยสนับสนุนให้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน

ชุนมาศ (2530) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อเจตนาคิดเกี่ยวกับการประพฤติตนไม่
 เหมาะสมกับสภาพของวัยของนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า กฎระเบียบของโรงเรียนที่
 เข้มงวดและล้าสมัยเกินไป จะส่งผลให้นักเรียนมีการประพฤติตนไม่เหมาะสมกับสภาพของวัยมาก
 ขึ้น กลุ่มเพื่อนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการประพฤติตนไม่เหมาะสมกับสภาพของวัย ทำให้การประพฤติ
 ตนไม่เหมาะสมสูงขึ้น

ปนัดดา (2530) ได้ศึกษาเรื่อง อบายมุขที่มีความสัมพันธ์กับการหนีโรงเรียนของนักเรียน
 วัยรุ่นในกรุงเทพมหานครพบว่า ในกลุ่มเด็กนักเรียนที่หนีเรียนในระยะเริ่มต้นมักมีปัญหาในโรงเรียน
 เกี่ยวกับการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน และความเข้มงวดของโรงเรียนในด้านระเบียบวินัย

อูรพี (2533) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการกระทำผิด
 ซ้ำของเด็กและเยาวชน ผลการศึกษาพบว่า การคบค้าสมาคมกับผู้มีความประพฤติเบี่ยงเบนมี
 ความสัมพันธ์กับการผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน

ฉัตรสมุน (2536) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความประพฤติผิดกฎระเบียบของ
 นักเรียน: ศึกษากรณีโรงเรียนมัธยมในเขตกรุงเทพมหานคร” วิเคราะห์โดยรวมความผิดทุกประเภท
 พบว่า ตัวแปรที่ร่วมกันอธิบายระดับความประพฤติผิด คือ การคบหาสมาคมกับเพื่อนที่ประพฤติ
 ผิด และการรับรู้ความแน่นอนของการลงโทษ

กิตติพงษ์ (2538) ศึกษาพฤติกรรมเบี่ยงเบนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมปลายในเขต
 กรุงเทพมหานคร โดยพิจารณาตัวแปรอิสระ 10 ปัจจัยคือ ความรู้สึกผูกพันกับสังคม การมี
 เป้าหมายทางการศึกษา ความสามารถทางการศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจของนักเรียน
 การยับยั้งภายใน การรับรู้ความรุนแรงในการลงโทษ ความใกล้ชิดกับผู้เบี่ยงเบน การยอมรับตัว
 แบบที่เบี่ยงเบน การเสริมแรง และเพศ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนจะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนมาก
 หรือน้อยขึ้นอยู่กับ 4 ปัจจัยที่ผ่านการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ความใกล้ชิดกับผู้เบี่ยงเบน การ
 ยอมรับตัวแบบที่เบี่ยงเบน การเสริมแรง และเพศของนักเรียน

สมคะเน (2538) ศึกษาความคิดเห็นของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน กองบังคับการ ตำรวจป่าไม้ เกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้พบว่า อายุ อายุราชการ รายได้ต่อเดือน ภูมิลำเนาเดิม และความรู้เกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เชวงศักดิ์ (2539) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการหนีเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการหนีเรียนของนักเรียน คือ ความรุนแรงในการทำโทษของโรงเรียน การประพฤติปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของ โรงเรียน ส่วนความเข้มงวดของกฎระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนไม่มีความสัมพันธ์ต่อการหนีเรียนของนักเรียน

นภวรรณ (2539) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของราษฎรท้องถิ่นในระบบอุทยานแห่งชาติในประเทศไทย ส่วนหนึ่งของผลงานวิจัยพบว่า

- ราษฎรที่รู้สึกว่ามีผู้ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของอุทยานแห่งชาติในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่มาก จะปฏิบัติตามกฎระเบียบของอุทยานแห่งชาติน้อยกว่าผู้ที่รู้สึกว่ามีผู้ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของอุทยานแห่งชาติในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่น้อย
- ราษฎรที่มีความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบของอุทยานแห่งชาติมาก จะปฏิบัติตามกฎระเบียบมากกว่าผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบน้อย
- ราษฎรที่อาศัยอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ และกลุ่มที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่ตั้งอยู่คร่อมแนวเขตอุทยานแห่งชาติ จะปฏิบัติตามระเบียบอุทยานแห่งชาติน้อยกว่าผู้ที่อาศัยอยู่นอกหมู่บ้านรอบนอก (ในรัศมี 5 กิโลเมตรจากแนวเขตอุทยานแห่งชาติ)
- ราษฎรที่พบเห็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติขณะปฏิบัติการตรวจปราบปรามมาก (ระดับความเข้มงวดในการป้องกันปราบปรามสูง) จะปฏิบัติตามกฎระเบียบของอุทยานแห่งชาติน้อยกว่า

ผู้ที่พบเห็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติขณะปฏิบัติการตรวจปราบปรามน้อย (ระดับความเข้มงวดในการป้องกันปราบปรามต่ำ)

- ราษฎรที่ให้ความสำคัญกับการรักษาสิ่งแวดล้อมมาก จะปฏิบัติตามกฎระเบียบมากกว่าผู้ที่ให้ความสำคัญกับการรักษาสิ่งแวดล้อมน้อย

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของราษฎรท้องถิ่น ได้แก่ ขนาดของกลุ่มผู้ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติในชุมชนที่อาศัยอยู่ ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ ที่ตั้งของหมู่บ้าน ซึ่งสื่อให้เห็นความใกล้ชิด ความห่างไกลจากตัวทรัพยากร ความเข้มงวดในการตรวจปราบปรามของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และค่านิยมการให้ความสำคัญกับการรักษาสิ่งแวดล้อม

บรรจง (2542) ทำการศึกษาเรื่อง การกระทำผิดกฎจราจรของผู้ขับขี่ยานพาหนะในเขตกรุงเทพมหานคร: ศึกษาเฉพาะกรณีกองบังคับการตำรวจนครบาล 2 ผลการวิจัยพบว่า เพศ อายุ การได้รับใบอนุญาตขับขี่ และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎจราจรไม่มีความสัมพันธ์ต่อการกระทำผิดกฎจราจร มีเพียงระดับการศึกษา อาชีพ และชนิดของยานพาหนะเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์ต่อการกระทำผิดกฎจราจร

ประพล (2542) ศึกษาเกี่ยวกับความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ความเข้าใจในปัญหาสิ่งแวดล้อมมีผลต่อความตระหนักอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการทดสอบถดถอยพหุคูณแสดงว่า ความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจ และการรับรู้ข่าวสาร

Fraser และ Zimbardo (1969) ได้ศึกษาพฤติกรรมการทำลายทรัพย์สิน โดยเน้นถึงความสำคัญของลักษณะสิ่งแวดล้อม องค์ประกอบทางจิตวิทยาที่แตกต่างกันระหว่างเมืองใหญ่กับเมืองเล็กในชนบทที่มีผลกระทบต่อความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สิน ผลปรากฏว่าในเมืองเล็กมีพฤติกรรมทำลายทรัพย์สินน้อยกว่าในเมืองใหญ่

Clark และคณะ (1971 a) ได้ศึกษาอิทธิพลของกลุ่มสังคมและโครงสร้างของกลุ่มผู้มาตั้งแคมป์พักแรม 2 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีสมาชิก 8 คน กลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มเพื่อนที่เป็นวัยรุ่น อีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มครอบครัว ทั้งสองกลุ่มนี้จะมีพฤติกรรมการใช้พื้นที่ หรือทำกิจกรรมแตกต่างกัน เพราะแรงกดดันจากกลุ่มเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกให้กระทำ หรือมีพฤติกรรมเฉพาะแตกต่างกัน เช่น การทิ้งขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ขนาดของแคมป์ไฟ และการกระทำกิจกรรม อื่น ๆ นอกบริเวณที่ตั้งแคมป์ และเป็นไปได้ว่ากลุ่มวัยรุ่นมีแนวโน้มจะสร้างปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นมากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระทำที่เป็นการทำลายทรัพยากร ซึ่งส่งผลกระทบต่อแหล่งนันทนาการได้มาก นอกจากนี้ยังได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ (Clark และคณะ, 1971 b) พบว่า นักท่องเที่ยววัยรุ่นจะไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของอุทยานแห่งชาติในกิจกรรมการกางเต็นท์ มากกว่าเด็กและผู้ใหญ่

Ross และ Moeller (1974) ได้ศึกษาถึงการไม่รู้เกี่ยวกับกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวผู้พักแรมด้วยเต็นท์ใน Allegheny National Forest campground พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่ทราบเกี่ยวกับกฎข้อห้าม ส่วน Marler (1971) ได้ศึกษาในเรื่องเดียวกันนี้ พบว่า เอกสารแผ่นพับ (leaflets) ที่แจกให้นักท่องเที่ยวตอนชำระค่าธรรมเนียมการพักค้างแรมด้วยเต็นท์ จะได้รับการยอมรับและอ่านจากผู้กางเต็นท์เพียง 1 ใน 3 เท่านั้น ทำให้ทราบว่า วิธีการนี้เป็นวิธีธรรมดาที่สุดอย่างหนึ่งในการสื่อสารเกี่ยวกับกฎข้อห้ามให้นักท่องเที่ยว ช่วยให้นักท่องเที่ยวรู้ถึงกฎระเบียบได้

Robinson (1976) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมกรทิ้งขยะในที่สาธารณะของสหรัฐอเมริกา พบว่า ผู้มีอายุน้อยจะทิ้งขยะมากกว่าผู้มีอายุมาก ซึ่งงานวิจัยโดย Durdan และคณะ (1985) ก็ยืนยันเช่นเดียวกัน ส่วน Finnie (1973) ได้ศึกษาในเรื่องเดียวกัน กล่าวว่า จะพบคนผิวดำทิ้งขยะบ่อยมากกว่าคนผิวขาว

Johnsons (1979) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการเสพยาเสพติดของนักศึกษาพบว่า ตัวทำนายที่ดีที่สุดในการเสพยาของนักศึกษาคือ จำนวนเพื่อนของเขาที่เสพยา

Knopf (1983), McDonald และ Hammitt (1983) ชี้ให้เห็นว่า บุคคลเข้าร่วมในกิจกรรมนันทนาการแตกต่างกันด้วยเหตุผลต่างกันและด้วยวิธีต่างกัน หรือแม้แต่ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม

นันทนาการแบบเดียวกันก็อาจมีเหตุผลต่างกัน และบุคคลจะใช้ทรัพยากรธรรมชาติด้วยวิธีการแตกต่างกันเพื่อให้บรรลุตามความต้องการที่เขาปรารถนา

Allen และ Greenberger (1978) ได้ศึกษาถึงทฤษฎีทางสุนทรียภาพ องค์ประกอบสำคัญของสิ่งเร้าที่ก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน คือ ความซับซ้อน ความแปลกใหม่ และความสมดุล ที่เกี่ยวข้องกับการแตกทำลายของวัตถุ โดยใช้การศึกษาในห้องทดลอง ผลการวิจัยพบว่าผู้มารับการทดลองเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน เมื่อได้เห็นงานแก้วแตกในรูปลักษณะที่แปลกซับซ้อน และแสดงความปรารถนาจะเข้าร่วมในการทำให้งานแตกด้วย เนื่องจากขอบุดูกระบวนการแตกทำลายของวัตถุว่าจะเป็นไปได้ตามที่ตนคาดหวังไว้หรือไม่ ดังนั้นถ้านำเอาทฤษฎีทางสุนทรียภาพมาพิจารณา แนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้ความรู้สึกอยากจะทำลายข้าวของลดลงก็คือ วัตถุสถานต่าง ๆ ควรทำด้วยวัสดุที่แตกทำลายแล้วมีความซับซ้อนและความแปลกใหม่น้อยที่สุด เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความรู้สึกสนุกที่จะทำลายทรัพย์สินเหล่านั้น

Oliver และคณะ (1985) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการไม่รู้กฎระเบียบของนักท่องเที่ยว พบว่า เมื่อเชื่อมโยงลักษณะของการกระทำกิจกรรมและการทำลายทรัพยากร โดยได้อธิบายให้นักท่องเที่ยวทราบแล้ว ผลปรากฏว่าการตอกตะปูบนต้นไม้โดยผู้ตั้งแคมป์ลดลง 86% ส่วน Schwarzkopf (1984) พบว่าการให้อาหารกระรอกลดลง 50% และ Vander Stoep และ Grammann (1987) พบว่าการปีนขึ้นไปอนุสาวรีย์ของทหารลดลง 88%

Swearingen และ Johnson (1988 a) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่ เดินป่าในเวลากลางวัน ในอุทยานแห่งชาติ Mount Rainier National Park ในสหรัฐอเมริกา พบว่า เด็กวัยรุ่นและวัยรุ่นจะไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบมากกว่าผู้ใหญ่ในการเดินออกนอกเส้นทางที่เจ้าหน้าที่จัดไว้ให้ และนักท่องเที่ยวผิวขาวจะไม่ปฏิบัติตามกฎน้อยกว่าคนแถบเอเชียหรือชนชาติอื่น และนักท่องเที่ยวภายในท้องถิ่นจะเดินออกนอกเส้นทางมากกว่านักท่องเที่ยวที่มาจากต่างรัฐ และนักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาสูงจะปฏิบัติตามกฎมากกว่านักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาต่ำ นอกจากนี้ยังได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบป้ายแสดงกฎระเบียบกับการปรากฏตัวของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในเครื่องแบบว่ามีผลต่อการยับยั้งการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวอย่างไร (Swearingen และ Johnson, 1988 b) ปรากฏว่า การปรากฏตัวของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในเครื่องแบบ มีผลในการยับยั้งการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบมากกว่าป้ายแสดงกฎระเบียบ โดยการ

ปรากฏตัวของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในเครื่องแบบทำให้การไม่ปฏิบัติตามกฎลดลงจาก 6.9% เหลือ 1.8% ซึ่งได้ผลดีกว่าการใช้ป้ายแสดงกฎระเบียบที่ทำให้การไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบลดลงจาก 6.9% เหลือ 4.1% และการปรากฏตัวของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในเครื่องแบบ มีผลโดยตรงต่อการทิ้งขยะของนักท่องเที่ยวมากกว่าการใช้ป้ายแสดงกฎระเบียบ และพบว่าขนาดของกลุ่มนักท่องเที่ยวมีผลต่อการปฏิบัติตามกฎระเบียบของอุทยานแห่งชาติ กล่าวคือ สมาชิกในกลุ่ม 1 คน ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบก็จะทำให้สมาชิกในกลุ่มทั้งหมดละเมิดกฎระเบียบตามไปด้วย และการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวในกิจกรรมการเดินป่าจะเพิ่มมากขึ้นเมื่อขนาดของกลุ่มนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

Paternoster และคณะ (1989) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมเบี่ยงเบนของวัยรุ่นพบว่า ความรุนแรงของการลงโทษจากครู บิดามารดา และเพื่อนในการยับยั้งอย่างไม่เป็นทางการ (informal sanction) สามารถยับยั้งการแสดงพฤติกรรมเบี่ยงเบนของวัยรุ่นได้

Sutphen (1992) ได้ทำการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านการมีกลุ่มเพื่อนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนกับการเข้าร่วมคบหาสมาคมก็เป็นตัวกำหนดหนึ่งต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนของวัยรุ่นด้วย

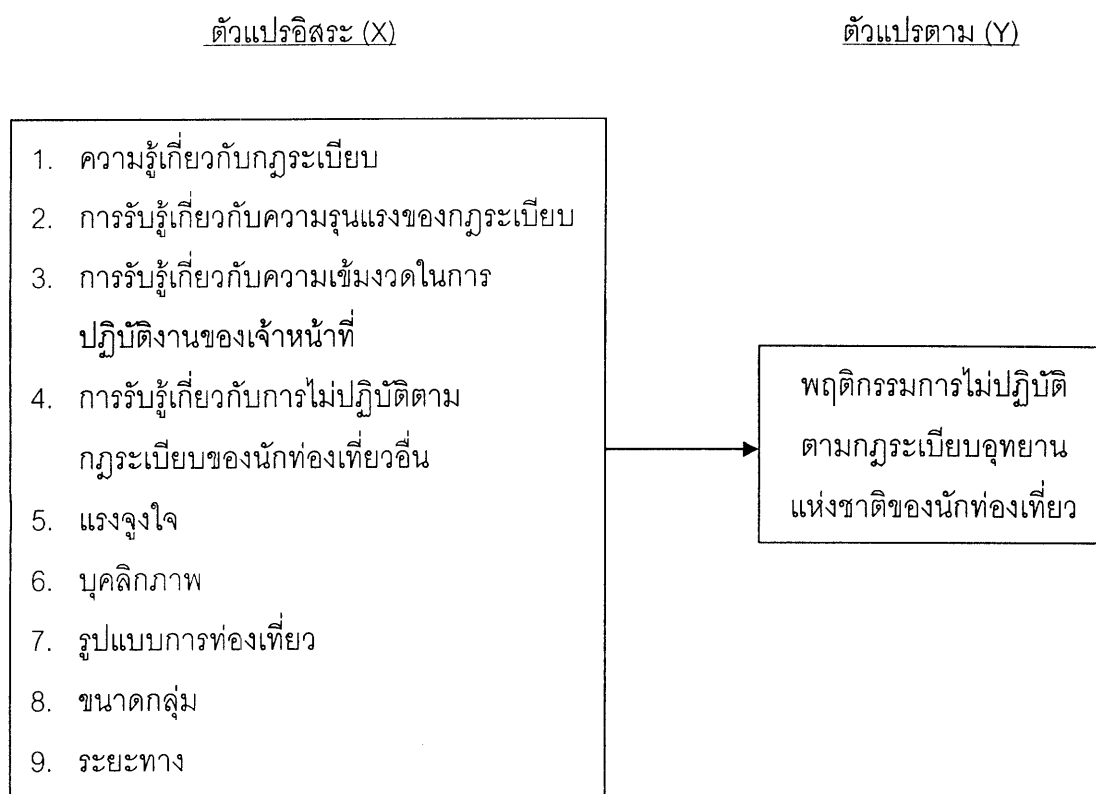
กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดตัวแปรเพื่อศึกษาพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยว ดังนี้

ตัวแปรอิสระ (X) ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบของนักท่องเที่ยว การรับรู้เกี่ยวกับความรุนแรงของกฎระเบียบของอุทยานแห่งชาติ การรับรู้เกี่ยวกับความเข้มงวดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ การรับรู้เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวอื่น แรงจูงใจในการเข้าร่วมประกอบกิจกรรมนันทนาการ บุคลิกภาพของนักท่องเที่ยว รูปแบบการท่องเที่ยว ขนาดกลุ่มนักท่องเที่ยว และระยะทางในการเดินทางจากแหล่งที่อยู่อาศัยไปยังอุทยานแห่งชาติ

ตัวแปรตาม (Y) พฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ

ซึ่งสามารถกำหนดแบบจำลองกรอบแนวคิดของการวิจัยได้ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แบบจำลองกรอบแนวคิดการวิจัยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม

สมมติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานการวิจัยไว้ 9 ข้อดังนี้

1. นักท่องเที่ยวที่มีความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน
2. นักท่องเที่ยวที่มีการรับรู้เกี่ยวกับความรุนแรงของกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน

3. นักท่องเที่ยวที่การรับรู้เกี่ยวกับความเข้มงวดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน
4. นักท่องเที่ยวที่มีการรับรู้เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวอื่นแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน
5. นักท่องเที่ยวที่แรงจูงใจในการเข้าร่วมประกอบกิจกรรมนันทนาการแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน
6. นักท่องเที่ยวที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน
7. นักท่องเที่ยวที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน
8. นักท่องเที่ยวที่มีขนาดกลุ่มแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน
9. นักท่องเที่ยวที่เดินทางจากแหล่งที่อยู่อาศัยไปยังอุทยานแห่งชาติด้วยระยะทางแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน

อุปกรณ์และวิธีการ

อุปกรณ์

1. แผนที่ทำยถกฤษฎีกา กำหนดบริเวณที่ดินป่าเขาสลับ ในท้องที่ตำบลไทรโยค ตำบลท่าเสา ตำบลลุ่มสุม อำเภอไทรโยค ตำบลหนองเปิด ตำบลท่ากระดาน อำเภอศรีสวัสดิ์และตำบลช่องสะเดา อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ให้เป็นอุทยานแห่งชาติ พ. ศ. 2518 แสดงแนวเขตที่ตั้งอุทยานแห่งชาติเอราวัณ
2. แผนที่ภูมิประเทศ มาตราส่วน 1 : 50,000 ของกรมแผนที่ทหาร แสดงลักษณะภูมิประเทศของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี
3. แผนแม่บทการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี
4. อุปกรณ์เครื่องเขียน เช่น ดินสอ ปากกา ยางลบ สมุดบันทึก
5. เครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows เครื่องพิมพ์ และอุปกรณ์ประกอบ
6. กล้องถ่ายรูปหรืออุปกรณ์บันทึกภาพ
7. แบบสอบถามนักท่องเที่ยว ประกอบด้วยชื่อเรื่อง คำชี้แจง วัตถุประสงค์ วิธีการตอบ และข้อคำถาม แบ่งออกได้เป็น 5 ตอน ดังนี้ (รายละเอียดปรากฏตามภาคผนวก)

ตอนที่ 1 การรับรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบของอุทยานแห่งชาติ ประกอบด้วยคำถามแบบเลือกตอบถูกหรือผิด เพื่อวัดความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวจำนวน 24 ข้อ และคำถามแบบเลือกตอบหรือระบุจำนวนเพื่อวัดความรุนแรงของกฎระเบียบ ความเข้มงวดของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และการพบเห็นนักท่องเที่ยวอื่นฝ่าฝืนกฎระเบียบ

ตอนที่ 2 แรงจูงใจในการเข้าร่วมประกอบกิจกรรมนันทนาการและบุคลิกภาพของนักท่องเที่ยว ประกอบด้วยคำถามแบบเลือกตอบเพื่อวัดแรงจูงใจ และคำถามตามแบบสำรวจบุคลิกภาพ MPI เพื่อประเมินบุคลิกภาพที่แสดงออกในคุณลักษณะ 2 แบบ คือ บุคลิกภาพแบบ Scale E (แสดงออก - เก็บตัว) และบุคลิกภาพแบบ Scale N (หัวนไหว - มั่นคง) อย่างละ 24 ข้อ

ตอนที่ 3 ลักษณะกลุ่มและการเดินทางของนักท่องเที่ยว ประกอบด้วยคำถามแบบเลือกตอบและระบุจำนวนเพื่อวัดประเภทกลุ่ม ขนาดกลุ่ม ระยะทางในการเดินทางของนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 4 พฤติกรรมการใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติ ประกอบด้วยคำถามแบบเลือกตอบเพื่อวัดพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ จำนวน 18 ข้อ และคำถามแบบเลือกตอบเพื่อหาเหตุผลของพฤติกรรมการปฏิบัติตามและไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ

ตอนที่ 5 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของนักท่องเที่ยว ประกอบด้วยคำถามแบบเลือกตอบและระบุจำนวน เช่น เพศ อายุ สถานภาพการสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ ที่อยู่ปัจจุบัน และข้อเสนอนั้นอื่น ๆ

วิธีการ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยผู้เดินทางไปเยือนน้ำตกเอราวัณ อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวที่มีอายุตั้งแต่ 12 ปีขึ้นไปทั้งชายและหญิง ที่เดินทางไปเยือนน้ำตกเอราวัณ อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ในปี พ. ศ. 2544 ที่สามารถสื่อสารทำความเข้าใจและตอบแบบสอบถามหรือแสดงความคิดเห็นในแบบสอบถามได้ ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างอย่างเป็นระบบ (systematic accidental sampling) โดยผู้วิจัยจะทำการแจกแบบสอบถามซึ่งเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่นักท่องเที่ยว กลุ่มที่พบในบริเวณพื้นที่ศึกษา กลุ่มละ 1 ชุด และชี้แจงวัตถุประสงค์ทำความเข้าใจเพื่อขอความร่วมมือให้นักท่องเที่ยวซึ่ง

เป็นตัวแทนของสมาชิกในกลุ่มเพียง 1 คนเท่านั้น เป็นผู้ให้ข้อมูลตอบแบบสอบถามการวิจัยครั้งนี้ ก่อนนำส่งคืนผู้วิจัย หรือนำใส่กล่องรับแบบสอบถามที่ตั้งไว้ตามจุดต่าง ๆ

การกำหนดขนาดตัวอย่างเพื่อเป็นตัวแทนของประชากรใช้สูตร ทาโร ยามาเน่ (มาณี, 2541) โดยกำหนดความคลาดเคลื่อนในการสุ่มตัวอย่างเท่ากับ 0.05

สูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง

$$n = \frac{N}{1 + N(e^2)}$$

เมื่อ n = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่ม

แทนค่าในสูตร N = ขนาดประชากร คือ จำนวนนักท่องเที่ยวผู้ไปเยือนอุทยานแห่งชาติ
เอราวัณ รายปีเฉลี่ยย้อนหลัง 14 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2529 - 2542
เท่ากับ 534,659 คน รายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 3

e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 0.05

$$n = \frac{534,659}{1 + 534,659 (0.05)^2}$$

$$= 399.70$$

จากการคำนวณได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 400 คน

ตารางที่ 3 ข้อมูลสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ระหว่างปี พ. ศ. 2529 – 2542

ปี พ. ศ.	มกราคม	กุมภาพันธ์	มีนาคม	เมษายน	พฤษภาคม	มิถุนายน	กรกฎาคม	สิงหาคม	กันยายน	ตุลาคม	พฤศจิกายน	ธันวาคม	รวม
2529	22,876	39,930	29,938	29,784	25,326	20,009	32,099	51,862	31,259	73,108	45,495	12,932	414,618
2530	60,066	33,731	47,092	46,462	36,451	17,098	36,228	45,635	30,323	58,621	39,200	47,725	498,632
2531	40,522	51,372	34,500	41,080	39,849	16,981	54,204	51,025	39,357	75,189	38,585	52,679	535,343
2532	40,636	76,090	45,126	75,729	44,813	35,790	49,996	51,362	42,087	92,746	49,124	74,814	678,313
2533	80,214	39,782	39,244	71,042	43,198	66,419	54,243	66,574	56,120	-	50,757	77,645	645,238
2534	41,099	62,701	36,120	54,235	44,545	27,791	58,340	78,408	334	65,692	46,636	75,743	591,644
2535	39,347	67,219	29,531	66,373	37,546	25,346	23,889	65,550	47,378	54,940	55,326	67,490	579,935
2536	91,482	37,914	43,589	56,147	49,566	53,088	54,110	71,939	60,927	103,562	60,514	66,155	748,993
2537	53,569	52,668	34,229	67,939	43,341	30,609	67,952	52,832	30,535	45,566	37,501	57,063	573,804
2538	44,645	42,530	38,278	52,690	37,091	35,678	40,138	46,922	32,858	31,761	32,796	48,695	484,082
2539	41,689	-	42,834	57,938	44,172	42,926	43,821	47,286	32,243	24,004	34,834	54,276	466,023
2540	40,559	71,353	46,131	69,710	50,963	32,500	40,744	24,222	20,969	42,732	40,070	52,055	532,008
2541	69,594	39,058	43,011	52,302	37,140	13,410	23,420	26,109	20,889	25,873	19,780	41,286	411,872
2542	31,784	22,864	26,853	35,751	31,261	15,558	33,766	24,694	19,369	31,629	17,935	33,257	324,721
รวม	698,082	637,212	536,476	777,182	565,262	433,203	612,950	704,420	464,648	725,423	568,553	761,815	7,485,226
เฉลี่ย	49,863	49,016	38,320	55,513	40,376	30,943	43,782	50,316	33,189	55,802	40,611	54,415	534,659

ที่มา: สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (2542)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. จัดทำแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล
2. ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของเครื่องมือ จากนั้นนำไปทำการทดสอบเครื่องมือล่วงหน้า (pretest) กับนักท่องเที่ยงในพื้นที่จริงจำนวน 30 ชุด
3. นำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดที่ได้จากการทดสอบล่วงหน้า
4. นำแบบสอบถามไปทำการสอบถามนักท่องเที่ยง กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษาตามจำนวนขนาดตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้ โดยกำหนดเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่องกระจายตามช่วงเวลาซึ่งแบ่งเป็นช่วงวันธรรมดา ช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ และช่วงวันหยุดเทศกาลหรือวันหยุดราชการ เพื่อให้ได้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของนักท่องเที่ยงมากที่สุด
5. ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้
6. สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวก่อนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 438 ชุด

การทดสอบเครื่องมือ

การทดสอบความเที่ยงตรง (validity) โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอให้คณาจารย์ที่ปรึกษาทำการตรวจสอบความถูกต้องในเชิงเนื้อหา (content validity) ของคำถามในแต่ละส่วน / ข้อ ว่ามีเนื้อหาตรงตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยในครั้งนี้หรือไม่ พร้อมนำแบบสอบถามมาทำการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

การทดสอบความน่าเชื่อถือ (reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาความน่าเชื่อถือโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS เฉพาะในส่วน of แบบวัดความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ โดยวิธีการของ Cronbach 's alpha ผลปรากฏว่าแบบสอบถามในส่วนนี้มีค่าสัมประสิทธิ์ความน่าเชื่อถือ (alpha) เท่ากับ 0.45 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามในส่วนนี้

มีค่าความน่าเชื่อถือในการเก็บรวบรวมข้อมูลอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนแบบสำรวจบุคลิกภาพ MPI เป็นแบบทดสอบมาตรฐานที่ผ่านการทดสอบความน่าเชื่อถือแล้ว ซึ่งนักจิตวิทยาได้ทดสอบความน่าเชื่อถือโดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวนต่างๆ กัน พบว่า ในการวัดบุคลิกภาพ Scale E (แสดงออก – เก็บตัว) โดยใช้วิธี Kuder – Richardson Reliability หรือวิธี Split – half Reliability ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความน่าเชื่อถือ เท่ากับ 0.85 ส่วนการวัดบุคลิกภาพ Scale N (หวั่นไหว – มั่นคง) ได้ค่าความน่าเชื่อถือ เท่ากับ 0.90 (สมทรง และคณะ, 2512)

การตรวจแบบวัดและการให้ค่าคะแนน

1. แบบวัดความรู้เกี่ยวกับภาวะเบียดเบียนอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้ตรวจและให้คะแนนเป็นรายข้อ ข้อที่ตอบถูกให้ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิดให้ 0 คะแนน นำคะแนนที่ได้มาหาค่าแนวโน้มสู่ส่วนกลาง ค่าการกระจาย และแจกแจงความถี่ โดยผู้วิจัยแบ่งระดับความรู้ของนักท่องเที่ยวออกเป็น 2 ระดับ ดังนี้

คะแนน 15 – 21 หมายถึง มีความรู้ระดับต่ำ

คะแนน 22 – 24 หมายถึง มีความรู้ระดับสูง

2. แบบวัดการรับรู้เกี่ยวกับความรุนแรงของภาวะเบียดเบียนอุทยานแห่งชาติ มีระดับคะแนน (rating scale) ตั้งแต่ 1 – 9 โดย 1 คือไม่รุนแรง จนถึง 9 คือรุนแรงมากที่สุด นำคะแนนที่ได้มาหาค่าแนวโน้มสู่ส่วนกลาง ค่าการกระจาย และแจกแจงความถี่ โดยผู้วิจัยแบ่งระดับความรู้ของภาวะเบียดเบียนออกเป็น 3 ระดับ ซึ่งคำนวณได้จากสูตร (บุญเรียง, 2539)

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{9 - 1}{3} = 2.67$$

สามารถแบ่งการรับรู้เกี่ยวกับความรุนแรงภาวะเบียดเบียนของนักท่องเที่ยวตามความรู้ได้ดังนี้

- คะแนน 1 – 3 หมายถึง มีความรุนแรงน้อย
- คะแนน 4 – 6 หมายถึง มีความรุนแรงปานกลาง
- คะแนน 7 – 9 หมายถึง มีความรุนแรงมาก

3. การวัดการรับรู้เกี่ยวกับความเข้มงวดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ผู้วิจัยนำค่าจำนวนเจ้าหน้าที่ที่นักท่องเที่ยวพบเห็นมาหาค่าแนวโน้มสู่ส่วนกลาง ค่าการกระจาย และแจกแจงความถี่ โดยผู้วิจัยแบ่งการรับรู้เกี่ยวกับความเข้มงวดในการปฏิบัติงานออกเป็น 2 ระดับ ดังนี้

- จำนวน 0 – 5 คน หมายถึง เข้มงวดน้อย
- จำนวน > 5 คน หมายถึง เข้มงวดมาก

4. การวัดการรับรู้เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามระเบียบของนักท่องเที่ยวอื่น ผู้วิจัยนำค่าจำนวนนักท่องเที่ยวอื่นที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบ ที่นักท่องเที่ยวพบเห็นมาหาค่าแนวโน้มสู่ส่วนกลาง ค่าการกระจาย และแจกแจงความถี่ โดยแบ่งระดับการพบเห็นออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

- จำนวน 0 คน หมายถึง ไม่พบเห็น
- จำนวน 1-3 คน หมายถึง พบเห็นน้อย
- จำนวน > 3 คน หมายถึง พบเห็นมาก

5. แบบวัดบุคลิกภาพ มีการรวบรวมคะแนนบุคลิกภาพของแบบสำรวจบุคคล MPI ในข้อคำถามรวม 48 ข้อ จะมีการตรวจผลในแต่ละข้อที่ตอบว่า ใช่ ไม่แน่ใจ และไม่ใช่ ตามลักษณะนิสัยของผู้ตอบ มีคะแนนเป็น 0 1 และ 2 ตามแบบเฉลย และสามารถแปลความหมายคะแนนรวมที่ได้จากการวัดบุคลิกภาพใน 2 มิติ (สมทรง และคณะ, 2512) ได้ดังนี้

Scale E	คะแนนตั้งแต่ 25 - 48	มีบุคลิกภาพแบบแสดงออก
	คะแนนตั้งแต่ 0 - 24	มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว
Scale N	คะแนนตั้งแต่ 25 - 48	มีบุคลิกภาพแบบหวั่นไหว
	คะแนนตั้งแต่ 0 - 24	มีบุคลิกภาพแบบมั่นคง

6. การวัดขนาดกลุ่มของนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยนำจำนวนสมาชิกในกลุ่มของนักท่องเที่ยว มาหาค่าแนวโน้มสู่ส่วนกลาง ค่าการกระจาย และแจกแจงความถี่ โดยแบ่งขนาดกลุ่มของ นักท่องเที่ยวออกเป็น 3 ขนาด ดังนี้

จำนวน 1 - 7 คน หมายถึง กลุ่มขนาดเล็ก

จำนวน 8 - 14 คน หมายถึง กลุ่มขนาดกลาง

จำนวน > 14 คน หมายถึง กลุ่มขนาดใหญ่

7. การวัดระยะทางในการเดินทางจากแหล่งที่อยู่อาศัยไปยังอุทยานแห่งชาติ ผู้วิจัยนำ จำนวนระยะทางมาหาค่าแนวโน้มสู่ส่วนกลาง ค่าการกระจาย และแจกแจงความถี่ โดยแบ่ง ระยะทางออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

ระยะทาง 1 - 68 กิโลเมตร หมายถึง ระยะทางใกล้ (คนท้องถิ่น)

ระยะทาง 69 - 200 กิโลเมตร หมายถึง ระยะทางปานกลาง (คนจังหวัดใกล้เคียง)

ระยะทาง > 200 กิโลเมตร หมายถึง ระยะทางไกล (คนต่างถิ่น)

8. แบบวัดในส่วนตัวอื่นๆ ของแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำข้อมูลมาหาค่าแนวโน้มสู่ส่วนกลาง ค่าการกระจาย และแจกแจงความถี่ตามความเหมาะสม

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำผลการศึกษาตามแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การประมวลผลด้วยโปรแกรม คอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ SPSS (Statistical Package for the Social Science) ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อนำเสนอภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างตามลักษณะตัวแปรที่ใช้ในการ ศึกษาในรูปแบบตารางร้อยละประกอบคำบรรยาย

2. ใช้สถิติวิเคราะห์ ได้แก่ วิธีการทางสถิติแบบ t – test เพื่อทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของตัวแปรที่จำแนกเป็น 2 กลุ่ม และแบบ F – test เพื่อทดสอบความแปรปรวนและค่าเฉลี่ยที่จำแนกตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สถานที่ทำการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดให้เขตบริการของอุทยานเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี คือ บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติและแหล่งนันทนาการบริเวณโดยรอบน้ำตกเอราวัณ เป็นสถานที่ในการวิจัย

ระยะเวลาในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษา สํารวจ เก็บรวบรวมข้อมูลในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและวิเคราะห์ข้อมูลตลอดจนจัดทำรายงานผลการศึกษา ในระหว่างเดือนตุลาคม 2543 ถึง เดือนกันยายน 2544 รวม 12 เดือน

ผลการวิจัยและวิจารณ์ผล

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาลักษณะของพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ รวมไปถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวที่ไปเยือนอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างจำนวน 438 ชุด ซึ่งรายละเอียดผลการวิจัยสามารถนำเสนอเป็นลำดับหัวข้อได้ดังนี้

1. ลักษณะทั่วไปของนักท่องเที่ยว
2. ลักษณะกลุ่มและการเดินทาง
3. แรงจูงใจในการประกอบกิจกรรมและบุคลิกภาพ
4. ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบและการบังคับใช้
5. พฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ
6. ผลการทดสอบสมมติฐาน

ลักษณะทั่วไปของนักท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าไปท่องเที่ยวและใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติเอราวัณ ส่วนใหญ่มาจากกรุงเทพมหานคร คิดเป็นร้อยละ 32.9 รองลงมาเป็นคนในจังหวัดกาญจนบุรีเอง คิดเป็นร้อยละ 25.8 ส่วนนักท่องเที่ยวที่มาจากจังหวัดใกล้เคียงที่มีอาณาเขตติดต่อกัน ได้แก่ จังหวัดนครปฐม จังหวัดราชบุรี และจังหวัดสุพรรณบุรี จะมีจำนวนใกล้เคียงกันกับนักท่องเที่ยวที่มาจากจังหวัดอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 21 และร้อยละ 20.3 ตามลำดับ นักท่องเที่ยวทั้งเพศชายและเพศหญิงมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ 50.2 และ 49.8 ตามลำดับ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นวัยรุ่น มีอายุเฉลี่ยประมาณ 25 ปี เมื่อแบ่งเป็นช่วงอายุแล้วพบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 40.9 มีช่วงอายุระหว่าง 21 - 25 ปี รองลงมาจะมีอายุน้อยกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.7 และอยู่ในวัยทำงานอายุระหว่าง 26 - 30 ปี คิดเป็น

ร้อยละ 12.6 ซึ่งสอดคล้องกับสถานภาพสมรสและอาชีพ โดยพบว่าเกือบครึ่งหนึ่งของนักท่องเที่ยวนั้นจะอยู่ในวัยเรียนซึ่งเป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 45.2 รองลงมามีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 19.6 และรับราชการ คิดเป็นร้อยละ 12.6 นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวสามในสี่ส่วนเป็นคนโสด มีระดับการศึกษาค่อนข้างสูง เนื่องจากมากกว่าครึ่งหนึ่งของนักท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 54.6 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี เมื่อพิจารณาข้อมูลด้านรายได้ นักท่องเที่ยวโดยรวมจะมีรายได้เฉลี่ยประมาณ 8,657 บาท นักท่องเที่ยวที่ยังไม่มีรายได้เป็นของตนเองเนื่องจากยังอยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน คิดเป็นร้อยละ 27.6 และเกือบครึ่งหนึ่งของนักท่องเที่ยวมีรายได้ไม่เกิน 10,000 บาท รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามลักษณะทั่วไป

(n = 438)			
ลักษณะทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ	
ที่อยู่ปัจจุบัน / แหล่งที่มา			
กรุงเทพฯ	144		32.9
กาญจนบุรี	113		25.8
จังหวัดใกล้เคียง (นครปฐม/ราชบุรี/สุพรรณบุรี)	92		21.0
จังหวัดอื่นๆ	89		20.3
เพศ			
หญิง	220		50.2
ชาย	218		49.8
อายุ			
น้อยกว่า 20 ปี	108		24.7
21-25 ปี	179		40.9
26-30 ปี	55		12.6
31-35 ปี	33		7.5
36-40 ปี	32		7.3
มากกว่า 40 ปี	31		7.1
ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 25.2215		ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 8.5008	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลักษณะทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	1	0.2
ประถมศึกษา	11	2.5
มัธยมศึกษาตอนต้น	28	6.4
มัธยมศึกษาตอนปลาย	71	16.2
อาชีวศึกษาหรือเทียบเท่า	30	6.8
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	46	10.5
ปริญญาตรี	239	54.6
สูงกว่าปริญญาตรี	12	2.7
สถานภาพสมรส		
โสด	335	76.5
สมรส	98	22.4
ม้าย / หย่าร้าง	5	1.1
อาชีพ		
นักเรียน นิสิต นักศึกษา	198	45.2
พนักงานบริษัทเอกชน	86	19.6
รับราชการ	55	12.6
ทำกิจการส่วนตัว	36	8.2
รับจ้างทั่วไป	21	4.8
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	15	3.4
พ่อค้า / นักธุรกิจ	12	2.7
อื่นๆ (ว่างงาน, แม่บ้าน ฯลฯ)	10	2.3
เกษตรกร	5	1.1

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลักษณะทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
รายได้*		
ไม่มีรายได้	117	27.6
1,000 - 5,000 บาท	109	25.7
5,001 - 10,000 บาท	87	20.5
10,001 - 15,000 บาท	37	8.7
15,001 - 20,000 บาท	35	8.3
มากกว่า 20,000 บาท	39	9.2
ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 8,657.4175 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 11697.9880		

หมายเหตุ *ไม่ตอบแบบสอบถาม 14 คน

ลักษณะกลุ่มและการเดินทาง

รูปแบบการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ ส่วนใหญ่เป็นแบบทัศนอาจร ไป - กลับ (day trip) กล่าวคือ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 80 ไม่ใช้เวลาพักค้างคืนในอุทยานแห่งชาติ และนิยมเดินทางมาเอง จะมีเพียงร้อยละ 2.7 เท่านั้นที่เดินทางมากับบริษัททัวร์ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเดินทางมาเป็นกลุ่ม มีจำนวนสมาชิกในกลุ่มอยู่ระหว่าง 1 - 7 คน คิดเป็นร้อยละ 51.8 รองลงมาร้อยละ 34.0 มีจำนวนสมาชิกในกลุ่มระหว่าง 8 - 14 คน และเป็นกลุ่มขนาดใหญ่มีจำนวนสมาชิกมากกว่า 14 คน คิดเป็นร้อยละ 14.2 นอกจากนี้ยังพบอีกว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มีที่อยู่ไม่ไกลจากอุทยานแห่งชาติเอราวัณมากนัก กล่าวคือ มากกว่าร้อยละ 80 ของนักท่องเที่ยวที่มีที่อยู่หรือที่พักอาศัยปัจจุบัน ในรัศมีระยะทางไม่เกิน 200 กิโลเมตรจากอุทยานแห่งชาติเอราวัณ ซึ่งสามารถใช้เวลาเดินทางประมาณ 1 - 2 ชั่วโมง ไปและกลับได้ภายในวันเดียว รายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามลักษณะกลุ่มและการเดินทาง

(n = 438)		
ลักษณะกลุ่มและการเดินทาง	จำนวน	ร้อยละ
รูปแบบการท่องเที่ยว		
ไม่พักค้างคืน	350	80.0
พักค้างคืน	88	20.0
ประเภทกลุ่มเดินทาง		
เดินทางมาเองกลุ่มเล็ก (ไม่เกิน 15 คน)	386	88.1
เดินทางมาเองกลุ่มใหญ่ (เกิน 15 คน)	40	9.1
เดินทางมากับบริษัททัวร์	12	2.7
ขนาดกลุ่ม		
1 - 7 คน	227	51.8
8 - 14 คน	149	34.0
มากกว่า 14 คน	62	14.2
ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 9.4018	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 9.2785	
ระยะทางจากที่อยู่ไปยังอุทยานฯ		
1 - 68 กิโลเมตร	72	16.4
69 - 200 กิโลเมตร	292	66.7
มากกว่า 200 กิโลเมตร	74	16.9
ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 191.8219	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 160.2453	

แรงจูงใจในการประกอบกิจกรรมและบุคลิกภาพ

จากการศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ โดยนักท่องเที่ยวสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ตามแรงจูงใจที่เกิดขึ้นจริง 6 ประการ ได้แก่ การได้มีโอกาสเรียนรู้ศึกษาธรรมชาติ การได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน การได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว การได้มีโอกาสผจญภัยในธรรมชาติ การได้มีโอกาสหาความสงบ หลีกหนีความวุ่นวาย และแรงจูงใจอื่นๆ เช่น การได้พักผ่อน คลายเครียด หรือหาประสบการณ์ เป็นต้น ผลปรากฏว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 70 มีแรงจูงใจเกี่ยวกับการได้มีโอกาสเรียนรู้ศึกษาธรรมชาติ การได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน การได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว และการได้มีโอกาสหาความสงบ หลีกหนีความวุ่นวาย มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีแรงจูงใจที่เกี่ยวกับการได้มีโอกาสผจญภัยในธรรมชาติ และแรงจูงใจอื่นๆ

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีแรงจูงใจในการเข้าร่วมประกอบกิจกรรมนันทนาการในอุทยานแห่งชาติเอราวัณในเวลาเดียวกัน ด้วยเหตุผลของแรงจูงใจหลายประการ กล่าวคือ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ มากกว่าร้อยละ 90 มีแรงจูงใจมากกว่าหนึ่งประการ มีนักท่องเที่ยวส่วนน้อย คิดเป็นร้อยละ 7.3 เท่านั้นที่มีแรงจูงใจเพียงแรงจูงใจเดียวในการเข้าร่วมประกอบกิจกรรมนันทนาการ และนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 38.1 และ 37.9 มีแรงจูงใจในการเข้าร่วมประกอบกิจกรรมนันทนาการ 5 และ 3 ประการ ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาถึงแรงจูงใจที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญเป็นลำดับที่ 1 ในการเดินทางไปเยือนอุทยานแห่งชาติเอราวัณ เรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ 1) เพื่อจะได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว 2) เพื่อจะได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน 3) เพื่อหาความสงบ หลีกหนีความวุ่นวาย 4) เพื่อจะได้มีโอกาสเรียนรู้ศึกษาธรรมชาติ 5) เพื่อจะได้มีโอกาสผจญภัยในธรรมชาติ และ 6) แรงจูงใจอื่นๆ อาทิ พักผ่อน คลายเครียด หาประสบการณ์ เป็นต้น รายละเอียดดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามแรงจูงใจในการเข้าร่วมประกอบกิจกรรมนันทนาการ

(n = 438)		
แรงจูงใจที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญเป็นลำดับที่ 1	จำนวน	ร้อยละ
เพื่อจะได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว	147	33.6
เพื่อจะได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน	83	18.9
เพื่อหาความสงบ / หลีกหนีความวุ่นวาย	75	17.1
เพื่อจะได้มีโอกาสเรียนรู้ศึกษาธรรมชาติ	67	15.3
เพื่อจะได้มีโอกาสผจญภัยในธรรมชาติ	35	8.0
อื่นๆ (คลายเครียด หาประสบการณ์ ฯลฯ)	31	7.1

ในการวัดบุคลิกภาพของนักท่องเที่ยวในครั้งนี้ใช้ แบบสำรวจเพื่อวัดบุคลิกภาพแบบ MPI (The Maudsley Personality Inventory) สามารถวัดบุคลิกภาพของนักท่องเที่ยวออกเป็น 2 มิติ คือบุคลิกภาพ Scale E เป็นบุคลิกภาพแบบแสดงออก - เก็บตัว (extraversion - introversion) และบุคลิกภาพ Scale N เป็นบุคลิกภาพแบบหวั่นไหว - มั่นคง (neuroticism - stability) โดยบุคลิกภาพแบบแสดงออกเป็นลักษณะบุคลิกภาพที่ตรงกันข้ามกับบุคลิกภาพแบบเก็บตัว และบุคลิกภาพแบบหวั่นไหวเป็นลักษณะบุคลิกภาพที่ตรงกันข้ามกับบุคลิกภาพแบบมั่นคง แบบสำรวจเพื่อวัดบุคลิกภาพมีข้อคำถามจำนวน 48 ข้อ แบ่งเป็น Scale E จำนวน 24 ข้อ และ Scale N จำนวน 24 ข้อ มีคะแนนในแต่ละข้อตั้งแต่ 0 ถึง 2 คะแนน และสามารถแปลความหมายคะแนนรวมที่ได้จากการวัดบุคลิกภาพของนักท่องเที่ยว ซึ่งอาจจะมีค่าตั้งแต่ 0 ถึง 48 ใน 2 มิติได้ดังนี้

จากผลการศึกษาปรากฏว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปเยือนอุทยานแห่งชาติเอราวัณส่วนใหญ่มีบุคลิกภาพ Scale E แบบแสดงออก (extraversion) โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 26.3767 และมีบุคลิกภาพ Scale N แบบมั่นคง (stability) โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 22.8196 ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของบุคลิกภาพ

ตัวแปร	\bar{X}	SD	ความหมายของบุคลิกภาพ
บุคลิกภาพ Scale E (แสดงออก - เก็บตัว)	26.3767	6.0454	แบบแสดงออก
บุคลิกภาพ Scale N (หวั่นไหว - มั่นคง)	22.8196	9.5848	แบบมั่นคงทางอารมณ์

เมื่อพิจารณานบุคลิกภาพ Scale E ร่วมกับ Scale N สามารถแบ่งบุคลิกภาพของนักท่องเที่ยวออกได้เป็น 4 ลักษณะดังนี้คือ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีบุคลิกภาพแบบแสดงออก - มั่นคง จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 37 จึงกล่าวได้ว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางไปเยือนอุทยานแห่งชาติเอราวัณจะเป็นบุคคลที่มีลักษณะเปิดเผย ให้ความร่วมมือ ใจกว้าง น่ายศ มีชีวิตชีวา ไร้กังวล และชอบเป็นผู้นำกลุ่ม รองลงมา มีบุคลิกภาพแบบแสดงออก - หวั่นไหว จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 27.6 ซึ่งเป็นบุคคลที่มีลักษณะชอบทำกิจกรรม เปลี่ยนแปลงง่าย ตื่นเต้น ก้าวร้าว กระวนกระวาย และฉุนเฉียว รองลงมา มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว - มั่นคง จำนวน 87 คน คิดเป็น ร้อยละ 19.9 ซึ่งเป็นบุคคลที่มีลักษณะยอมทำตาม ควบคุมตนเองได้ดี รักสงบ อารมณ์เย็น และวางใจได้ และส่วนน้อยมีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว - หวั่นไหว จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 15.5 ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนน้อยนี้เป็นบุคคลที่มีลักษณะเก็บตัว คิดในแง่ร้าย โกรธง่าย ไม่ยืดหยุ่น เงียบขรึม และหวั่นวิตก รายละเอียดดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามบุคลิกภาพ

ลักษณะบุคลิกภาพ	จำนวน	ร้อยละ
แบบแสดงออก - มั่นคง	162	37.0
แบบแสดงออก - หวั่นไหว	121	27.6
แบบเก็บตัว - มั่นคง	87	19.9
แบบเก็บตัว - หวั่นไหว	68	15.5

ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบและการบังคับใช้

จากการศึกษาประเด็นความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยว สามารถเรียงลำดับประเด็นความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบในการใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติเอราวัณที่นักท่องเที่ยวยังไม่รู้จากมากไปหาน้อย 5 ประเด็นปรากฏดังนี้ คือ 1) การห้ามนำสัตว์เลี้ยงเข้ามาในอุทยานแห่งชาติ 2) การอนุญาตให้ขับรถยนต์ชมทิวทัศน์ในทางที่จัดไว้ให้ 3) การห้ามให้อาหารสัตว์ป่าหรือทำอันตรายแก่สัตว์ป่า 4) การอนุญาตให้กางเต็นท์หรือตั้งแคมป์พักแรม และ 5) การอนุญาตให้ขี่รถจักรยานชมทิวทัศน์ในทางที่จัดไว้ให้ รายละเอียดดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ

(n = 438)

ประเด็นความรู้	ตอบผิด		ตอบถูก		\bar{X}	SD
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1. การห้ามนำสัตว์เลี้ยงเข้าไปในอุทยานแห่งชาติ	143	32.6	295	67.4	0.673	0.470
2. การอนุญาตให้ขับรถยนต์ชมทิวทัศน์ในทางที่จัดไว้ให้	131	29.9	307	70.1	0.701	0.458
3. การห้ามให้อาหารสัตว์ป่า หรือทำอันตรายแก่สัตว์ป่า	93	21.2	345	78.8	0.788	0.409
4. การอนุญาตให้กางเต็นท์พักแรม	72	16.4	366	83.6	0.836	0.371
5. การอนุญาตให้ขี่จักรยานชมทิวทัศน์ในทางที่จัดไว้ให้	58	13.2	380	86.8	0.868	0.339
6. การอนุญาตให้ดูดาว ศึกษาท้องฟ้าและดาราศาสตร์	53	12.1	385	87.9	0.879	0.327
7. การห้ามขุดดินหรือทำให้ดินเสื่อมสภาพ	47	10.7	391	89.3	0.893	0.310
8. การห้ามเก็บหาพืช หักกิ่งไม้ ตัดไม้มาทำฟืนเพื่อก่อไฟ	43	9.8	395	90.2	0.902	0.298
9. การอนุญาตให้ชมวิวทิวทัศน์ ชมพระอาทิตย์ขึ้นหรือตก	37	8.4	401	91.6	0.916	0.274
10. การอนุญาตให้ศึกษา เทียบชมถ้ำ	23	5.3	415	94.7	0.948	0.223
11. การห้ามส่งเสียงอื้อฉาว หรือการกระทำอันเป็นการรบกวนแก่คนหรือสัตว์	22	5.0	416	95.0	0.950	0.219
12. การอนุญาตให้นำอาหารมารับประทานในบริเวณที่จัดไว้ให้	22	5.0	416	95.0	0.950	0.219

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ประเด็นความรู้	ตอบผิด		ตอบถูก		\bar{X}	SD
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
13. การห้ามเผาหญ้าหรือกองกองไฟ	21	4.8	417	95.2	0.952	0.214
14. การห้ามขีดเขียน ปิดประกาศ โฆษณา หรือประชาสัมพันธ์	16	3.7	422	96.3	0.964	0.188
15. การอนุญาตให้เดินป่า เดินศึกษาธรรมชาติ	13	3.0	425	97.0	0.970	0.170
16. การห้ามเก็บดอกไม้ ใบไม้ ผลไม้ หิน กรวด ไปเป็นของที่ระลึก	13	3.0	425	97.0	0.970	0.170
17. การห้ามเคลื่อนย้ายป้าย หลักเขต โต๊ะ ม้านั่ง หรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ	13	3.0	425	97.0	0.970	0.170
18. การอนุญาตให้ถ่ายภาพ บันทึกวีดิโอ ไว้เป็นที่ระลึก	11	2.5	427	97.5	0.975	0.157
19. การห้ามทิ้งขยะนอกภาชนะรองรับ	10	2.3	428	97.7	0.977	0.150
20. การอนุญาตให้ใช้กล้องส่องดูสัตว์หรือดูนก	8	1.8	430	98.2	0.982	0.134
21. การห้ามจับสัตว์ แมลง ไปเป็นของที่ระลึก	7	1.6	431	98.4	0.984	0.126
22. การห้ามจุดพลุ ดอกไม้เพลิง หรือประทัด	4	0.9	434	99.1	0.991	0.095
23. การอนุญาตให้เล่นน้ำตก วายน้ำ	1	0.2	437	99.8	0.998	0.048
24. การอนุญาตให้เที่ยวชมน้ำตก	0	0.0	438	100.0	1.000	0.000

โดยภาพรวม นักท่องเที่ยวที่เข้าไปใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติเอราวัณ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติเป็นอย่างดี กล่าวคือ นักท่องเที่ยวโดยส่วนใหญ่มีความรู้ระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 69.9 และมีความรู้ระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 30.1 โดยมีค่าเฉลี่ยของระดับความรู้เท่ากับ 22.0342 รายละเอียดดัง ตารางที่ 10

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ

(n = 438)		
ระดับความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบ	จำนวน	ร้อยละ
มีความรู้ระดับต่ำ	132	30.1
มีความรู้ระดับสูง	306	69.9
ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 22.0342	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 1.6848	

จากการศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับความรุนแรงของกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่สองในสามมีความรู้สึกว่ บทกำหนดโทษหากฝ่าฝืนกฎระเบียบอุทยานแห่งชาตินั้น อยู่ในระดับที่มีความรุนแรงปานกลาง รองลงมา นักท่องเที่ยวรู้สึกว่ บทกำหนดโทษมีความรุนแรงน้อย คิดเป็นร้อยละ 25.1 และมีนักท่องเที่ยวเพียงร้อยละ 9.6 เท่านั้นที่รู้สึกว่ บทกำหนดโทษหากฝ่าฝืนกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติมีความรุนแรงอยู่ในระดับรุนแรงมาก โดยมีค่าเฉลี่ยของระดับความรุนแรงเท่ากับ 4.4954 ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับความรุนแรงของกฎระเบียบ

(n = 438)		
การรับรู้เกี่ยวกับความรุนแรงของกฎระเบียบ	จำนวน	ร้อยละ
ความรุนแรงน้อย	110	25.1
ความรุนแรงปานกลาง	286	65.3
ความรุนแรงมาก	42	9.6
ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 4.4954	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 1.6950	

ในส่วนของการรับรู้เกี่ยวกับความเข้มงวดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ โดยพิจารณาจากการที่นักท่องเที่ยวพบเห็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแต่งกายด้วยเครื่องแบบกรมป่าไม้ออกปฏิบัติงานในบริเวณแหล่งนันทนาการของน้ำตกเอราวัณ ปรากฏค่าเฉลี่ยของการพบเห็นเจ้าหน้าที่เท่ากับ 5.7763 เมื่อแบ่งเป็นช่วง ส่วนใหญ่พบเห็นเจ้าหน้าที่อยู่ระหว่าง 1- 5 คน คิดเป็นร้อยละ 50.9 รองลงมาพบเห็นเจ้าหน้าที่อยู่ระหว่าง 6 - 10 คน และจำนวนมากกว่า 10 คน คิดเป็นร้อยละ 27.2 และ 10.5 ตามลำดับ แต่มีนักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งคิดเป็นร้อยละ 11.4 ไม่พบเห็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณเลยขณะท่องเที่ยวพักผ่อน หรือประกอบกิจกรรมนันทนาการบริเวณน้ำตกเอราวัณ ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับความเข้มงวดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

(n = 438)		
การรับรู้เกี่ยวกับความเข้มงวดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่	จำนวน	ร้อยละ
ไม่พบเห็น	50	11.4
พบเห็น 1 - 5 คน	223	50.9
พบเห็น 6 - 10 คน	119	27.2
พบเห็นมากกว่า 10 คน	46	10.5
ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 5.7763	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 5.1526	

นอกจากนี้ การศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวรายอื่น โดยพิจารณาจากการที่นักท่องเที่ยวพบเห็นนักท่องเที่ยวรายอื่นไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ ปรากฏว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เกือบครึ่งหนึ่งของทั้งหมดไม่พบเห็นนักท่องเที่ยวรายอื่นปฏิบัติตนละเมิดหรือฝ่าฝืนกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติในขณะท่องเที่ยวพักผ่อน หรือประกอบกิจกรรมนันทนาการบริเวณน้ำตกเอราวัณ มีเพียงร้อยละ 28.0 ที่พบเห็นนักท่องเที่ยวรายอื่นจำนวนมากกว่า 3 คน ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ และรองลงมาร้อยละ 22.5 ที่พบเห็นนักท่องเที่ยวรายอื่นจำนวน 1 - 3 คน ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ คิดเป็นค่าเฉลี่ยของการพบเห็นนักท่องเที่ยวรายอื่นเท่ากับ 3.0963 รายละเอียดดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวอื่น

(n = 436)		
การรับรู้เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของ นักท่องเที่ยวอื่น	จำนวน	ร้อยละ
ไม่พบเห็น	216	49.5
พบเห็น 1 - 3 คน	98	22.5
พบเห็นมากกว่า 3 คน	122	28.0
ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 3.0963	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 5.2334	

หมายเหตุ ไม่ตอบแบบสอบถาม 2 คน

พฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ

จากการศึกษาสามารถระบุลักษณะพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 10 ลำดับ ได้ดังนี้ คือ 1) การให้อาหารปลาในลำน้ำ 2) การถ่ายปัสสาวะ หรืออุจจาระในลำน้ำหรือในป่า 3) การเก็บเศษไม้ กิ่งไม้ มาทำฟืนหรือเชื้อเพลิง 4) การล้างภาชนะในลำน้ำ 5) การหักเด็ดกิ่งไม้ หรือใบไม้ หรือดอกไม้ ตามทางเดิน หรือที่ต่าง ๆ 6) การก่อกองไฟตามที่ต่าง ๆ การจุดไฟเผาหญ้า หรือใบไม้ หรือขยะ 7) การทิ้งขยะตามที่ต่าง ๆ นอกภาชนะรองรับ 8) การนำสัตว์เลี้ยง เช่น สุนัข หรือแมว เข้ามาในอุทยานแห่งชาติ 9) การขีดเขียนหรือสลักชื่อตามโขดหิน ชั้นน้ำตก ต้นไม้ หรือที่ต่าง ๆ และ 10) การเก็บดอกไม้ ใบไม้ เมล็ดไม้ หรือส่วนต่าง ๆ ของต้นไม้ เป็นของที่ระลึก รวมไปถึงการจับปลาหรือสัตว์น้ำในลำน้ำ รายละเอียดดังตารางที่ 14

นอกจากนี้ยังพบว่าลักษณะพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวใน 3 ลักษณะ คือ 1) การทำให้สิ่งอำนวยความสะดวกและทรัพย์สินต่าง ๆ ของอุทยานแห่งชาติชำรุด หรือเสียหาย 2) การพ่นสี ติดสติ๊กเกอร์ หรือประกาศ หรือโฆษณาตามที่ต่าง ๆ และ 3) การจับแมลง หรือสัตว์เล็ก ๆ หรือไข่ของสัตว์เป็นอาหาร หรือเป็นของที่ระลึกนั้น ไม่มีนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างคนใดตอบว่าได้กระทำพฤติกรรมดังกล่าวเลย แต่จากการสังเกตและสำรวจตรวจสอบสภาพแวดล้อมของพื้นที่ศึกษาในขณะเก็บรวบรวมข้อมูลยังคงพบเห็นร่องรอยหรือผลของพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบใน 3 ลักษณะดังกล่าวข้างต้นปรากฏให้เห็นอยู่เช่นเดียวกับพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบลักษณะอื่น ๆ รายละเอียดดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ

(n = 438)

พฤติกรรม	ทำ		ไม่ได้ทำ		\bar{X}	SD
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1. ให้อาหารปลาในลำน้ำ	55	12.6	383	87.4	0.126	0.332
2. ถ่ายปัสสาวะ หรืออุจจาระในลำน้ำหรือในป่า	50	11.4	388	88.6	0.114	0.318
3. เก็บเศษไม้ กิ่งไม้ มาทำฟืนหรือเชื้อเพลิง	44	10.0	394	90.0	0.101	0.301
4. ล้างภาชนะในลำน้ำ	31	7.1	407	92.9	0.071	0.257
5. หักเด็ดกิ่งไม้ หรือใบไม้ หรือดอกไม้ ตามทางเดิน หรือที่ต่างๆ	26	5.9	412	94.1	0.059	0.237
6. ก่อกองไฟตามที่ต่างๆ หรือจุดไฟเผาหญ้า หรือใบไม้ หรือขยะ	25	5.7	413	94.3	0.057	0.232
7. ทิ้งขยะตามที่ต่างๆ นอกภาชนะรองรับ	15	3.4	423	99.6	0.034	0.182
8. นำสัตว์เลี้ยง เช่น สุนัข แมว มาท่องเที่ยวด้วย	14	3.2	424	96.8	0.032	0.176
9. ขีดเขียน หรือสลักชื่อตามโขดหิน ชั้นน้ำตก ต้นไม้ หรือที่ต่างๆ	7	1.6	431	98.4	0.016	0.126
10. จับปลา หรือสัตว์น้ำ ในลำน้ำ	4	0.9	434	99.1	0.009	0.095
11. เก็บดอกไม้ หรือใบไม้ หรือเมล็ดไม้ หรือส่วนของต้นไม้เป็นของที่ระลึก	4	0.9	434	99.1	0.009	0.095

ตารางที่ 14 (ต่อ)

พฤติกรรม	ทำ		ไม่ได้ทำ		\bar{X}	SD
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
12. นำสัตว์เลี้ยงมาปล่อยในอุทยานแห่งชาติ	2	0.5	436	99.5	0.004	0.068
13. ขุดดินตามที่ต่างๆ หรือเก็บกวาด หรือหิน หรือดิน เป็นของที่ระลึก	2	0.5	436	99.5	0.004	0.068
14. ทำให้ป้าย หรือหลักเขต หรือเครื่องหมายต่างๆ เคลื่อนย้าย หรือลบเลือน	1	0.2	437	99.8	0.002	0.048
15. หัก เด็ด หินงอก หินย้อย ตามชั้นน้ำตก	1	0.2	437	99.8	0.002	0.048
16. ทำให้สิ่งอำนวยความสะดวก และทรัพย์สินต่างๆ ชำรุดหรือเสียหาย	0	0.0	438	100.0	0.000	0.000
17. พ่นสี ติดสติ๊กเกอร์ หรือประกาศ หรือโฆษณา ตามที่ต่างๆ	0	0.0	438	100.0	0.000	0.000
18. จับแมลง หรือสัตว์เล็กๆ หรือไข่ของสัตว์เป็นอาหารหรือของที่ระลึก	0	0.0	438	100.0	0.000	0.000

จากการศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับกฎระเบียบ ปรากฏว่าในอุทยานแห่งชาติเอราวัณนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 64.8 ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ และเศษหนึ่งส่วนสามของนักท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 35.2 ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ เมื่อพิจารณาเฉพาะในส่วน of นักท่องเที่ยวที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ละเมิดหรือฝ่าฝืนกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติอย่างน้อย 1 ลักษณะ / รูปแบบ คิดเป็นร้อยละ 53.2 รองลงมาคิดเป็นร้อยละ 24.7 และ 14.9 จะละเมิดหรือฝ่าฝืนกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ 2 และ 3 ลักษณะ / รูปแบบ ตามลำดับ ในขณะที่นักท่องเที่ยวประกอบ กิจกรรมนันทนาการ หรือใช้ประโยชน์ในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ โดยมีค่าเฉลี่ยของการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติเท่ากับ 0.6416 รายละเอียดดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามพฤติกรรมที่เกี่ยวกับกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ

(n = 438)		
พฤติกรรมเกี่ยวกับกฎระเบียบ	จำนวน	ร้อยละ
พฤติกรรมเกี่ยวกับกฎระเบียบ		
ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ	154	35.2
ปฏิบัติตามกฎระเบียบ	284	64.8
จำนวนลักษณะการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ (n = 154)		
ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ 1 ลักษณะ / รูปแบบ	82	53.2
ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ 2 ลักษณะ / รูปแบบ	38	24.7
ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ 3 ลักษณะ / รูปแบบ	23	14.9
ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ 4 ลักษณะ / รูปแบบ	4	2.6
ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ 5 ลักษณะ / รูปแบบ	5	3.2
ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ 6 ลักษณะ / รูปแบบ	1	0.6
ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ 7 ลักษณะ / รูปแบบ	1	0.6
ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 0.6416	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 1.1062	

เหตุผลสำคัญที่สุดที่ทำให้นักท่องเที่ยวไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ เรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย 5 ลำดับ ได้ดังนี้ คือ 1) เพราะจำเป็นหลีกเลี่ยงไม่ได้ 2) เพราะคิดว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยไม่สำคัญ ไม่เป็นไร 3) เพราะไม่ทราบ / ไม่รู้ 4) เพราะไม่ได้ตั้งใจ หรือประมาท และ 5) เพราะเห็นคนอื่นทำได้จึงทำบ้าง หรือมีสิ่งเชิญชวนให้ทำ รายละเอียดดัง ตารางที่ 16

ตารางที่ 16 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามเหตุผลของการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ

(n = 154)		
เหตุผลสำคัญที่สุดของการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ	จำนวน	ร้อยละ
เพราะจำเป็นหลีกเลี่ยงไม่ได้	54	35.1
เพราะคิดว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยไม่สำคัญ / ไม่เป็นไร	29	18.8
เพราะไม่ทราบ / ไม่รู้	26	16.9
เพราะไม่ได้ตั้งใจ / ประมาท	15	9.7
เพราะเห็นคนอื่นทำได้จึงทำบ้าง / มีสิ่งเชิญชวน	7	4.5
เพราะไม่มีเจ้าหน้าที่หรือป้ายเตือน	6	3.9
เพื่อความสะดวกสบาย	5	3.2
เพราะคิดว่าอุทยานแห่งชาติไม่ใช่ของเราคนเดียว	4	2.6
เพื่อความสนุกสนานเร้าใจ	3	1.9
เพราะเจ้าหน้าที่ไม่เข้มงวด	3	1.9
เพราะไม่ชำนาญ ขาดทักษะ	1	0.6
เพื่อต้องการล้างแค้น	1	0.6

เมื่อพิจารณาถึงเหตุผลสำคัญที่สุดที่ที่นักท่องเที่ยวนำไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ แล้วนำมาจัดกลุ่มเป็นประเภทของพฤติกรรมตามการจำแนกของ Manfredo (1992) สามารถแบ่งพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวออกได้ 5 ประเภท ดังนี้คือ 1) การกระทำที่ไม่ได้เจตนา 2) การกระทำตามสิ่งเชิญชวน หรือร่องรอยที่ปรากฏให้เห็น 3) การกระทำเนื่องจากไม่ทราบข้อมูล 4) การกระทำที่ปฏิเสธความรับผิดชอบ และ 5) การฝ่าฝืนที่ร้ายแรงโดยเจตนา และเมื่อนำประเภทของพฤติกรรมดังกล่าวมาวิเคราะห์ร่วมกัน ลักษณะพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง พบว่า นักท่องเที่ยวนำไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติสูงสุดใน 7 ลักษณะด้วยกัน โดยส่วนใหญ่มากกว่าครึ่งหนึ่งของนักท่องเที่ยวที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบจะละเมิด หรือไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างน้อย 1 ลักษณะ คิดเป็นร้อยละ 53.2 รองลงมาจะละเมิด หรือไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ 2 และ 3 ลักษณะ คิดเป็นร้อยละ 24.7 และ 14.9 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเภทของพฤติกรรม ปรากฏว่าลักษณะของการละเมิดหรือไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เกือบครึ่งหนึ่ง มีเหตุผลของพฤติกรรมจัดอยู่ในประเภทที่กระทำโดยไม่ได้เจตนา คิดเป็นร้อยละ 44.8 รองลงมาจะมีเหตุผลของพฤติกรรมจัดอยู่ในประเภทที่ปฏิเสธความรับผิดชอบ คิดเป็นร้อยละ 26.6 รองลงมาจะมีเหตุผลของพฤติกรรมจัดอยู่ในประเภทการกระทำที่ไม่ทราบข้อมูล คิดเป็นร้อยละ 21.4 มีเพียงส่วนน้อยเป็นการกระทำตามสิ่งเชิญชวนหรือร่องรอยที่ปรากฏให้เห็น คิดเป็นร้อยละ 4.5 และการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบร้ายแรงโดยเจตนา คิดเป็นร้อยละ 2.6 ตามลำดับ ดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 จำนวนและร้อยละของพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติจำแนกตามประเภทของพฤติกรรม

(n = 154)

ประเภทของพฤติกรรม	จำนวนรูปแบบของกิจกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ							รวม ร้อยละ
	1	2	3	4	5	6	7	
1. การกระทำที่ไม่ได้เจตนา	35 (22.7)	18 (11.7)	13 (8.4)	- -	3 (1.9)	- -	- -	69 (44.8)
2. การกระทำตามสิ่งเชิญชวน หรือ ร่องรอยที่ปรากฏให้เห็น	3 (1.9)	2 (1.3)	1 (0.6)	- -	- -	1 (0.6)	- -	7 (4.5)
3. การกระทำเนื่องจากไม่ทราบ ข้อมูล	18 (11.7)	10 (6.5)	3 (1.9)	2 (1.3)	- -	- -	- -	33 (21.4)
4. การกระทำที่ปฏิเสธความ รับผิดชอบ	24 (15.6)	7 (4.5)	5 (3.2)	2 (1.3)	2 (1.3)	- -	1 (0.6)	41 (26.6)
5. การฝ่าฝืนที่ร้ายแรงโดยเจตนา	2 (1.3)	1 (0.6)	1 (0.6)	- -	- -	- -	- -	4 (2.6)
รวม	82 (53.2)	38 (24.7)	23 (14.9)	4 (2.6)	5 (3.2)	1 (0.6)	1 (0.6)	154 (100.0)

สำหรับเหตุผลสำคัญที่สุดที่ทำให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ เรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย 5 ลำดับ ได้ดังนี้ คือ 1) เพื่อต้องการรักษาสิ่งแวดล้อม 2) เพราะรู้ว่าผิดกฎระเบียบของอุทยานแห่งชาติ 3) เพราะละเอียดใจตนเองและผู้อื่น 4) เพราะได้รับการอบรมสั่งสอนมา และ 5) เพราะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม รายละเอียดดังตารางที่ 18

ตารางที่ 18 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามเหตุผลของการปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ

(n = 438)		
เหตุผลสำคัญที่สุดของการปฏิบัติตามกฎระเบียบ	จำนวน	ร้อยละ
เพื่อต้องการรักษาสิ่งแวดล้อม	137	31.3
เพราะรู้ว่าผิดกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ	136	31.1
เพราะละเอียดใจตนเองและผู้อื่น	57	13.0
เพราะได้รับการอบรมสั่งสอนมา	44	10.0
เพราะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม	27	6.2
เพราะเป็นหน้าที่ของพลเมืองดี	18	4.1
เพราะมีป้ายห้าม หรือป้ายเตือน	10	2.3
เพื่อต้องการเป็นแบบอย่างที่ดี	5	1.1
เพราะกลัวถูกลงโทษ	4	0.9

ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 1 นักท่องเที่ยวที่มีความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน

จากการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม ด้วยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของพฤติกรรม การไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ จำแนกตามความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบอุทยาน แห่งชาติของนักท่องเที่ยวโดยใช้ค่าสถิติ t (t-test) พบว่า ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่าง กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ($t = 3.271$; $Sig = 0.001$) โดย กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มี ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติต่ำมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.9318 และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มี ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติสูงมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.5163 สรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวที่ มีความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน มีพฤติกรรม การไม่ปฏิบัติตาม กฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังตารางที่ 19

ตารางที่ 19 ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยว จำแนกตามความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ

(n = 438)

ระดับความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบ อุทยานแห่งชาติ	n	\bar{X}	SD	t	df	Sig
มีความรู้ระดับต่ำ	132	0.9318	1.3088	3.271	436	0.001
มีความรู้ระดับสูง	306	0.5163	0.9825			

สมมติฐานข้อที่ 2 นักท่องเที่ยวที่มีการรับรู้เกี่ยวกับความรุนแรงของกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน มีพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน

จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนจำแนกแบบทางเดียวของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ จำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับความรุนแรงของกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยว โดยใช้ค่าสถิติ F (F-test) พบว่า ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($F = 5.465$; $Sig = 0.005$) โดย กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความรู้ดีกว่ากฎระเบียบอุทยานแห่งชาติมีความรุนแรงน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.3455 กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความรู้ดีกว่ากฎระเบียบอุทยานแห่งชาติมีความรุนแรงปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.7308 และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความรู้ดีกว่ากฎระเบียบอุทยานแห่งชาติมีความรุนแรงมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.8095 สรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวที่มีการรับรู้เกี่ยวกับความรุนแรงของกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน มีพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังตารางที่ 20

ตารางที่ 20 ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยว จำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับความรุนแรงของกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ

(n = 438)

การรับรู้เกี่ยวกับความรุนแรงของ กฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ	n	\bar{X}	SD	F	df	Sig
1. รุนแรงน้อย	110	0.3455	0.7223	5.465	435	0.005
2. รุนแรงปานกลาง	286	0.7308	1.1910			
3. รุนแรงมาก	42	0.8095	1.2145			
รวม	438	0.6416	1.1062			

เมื่อทดสอบความแตกต่างของพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวจำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับความรุนแรงของกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติที่นักท่องเที่ยวรู้สึกเป็นรายคู่ โดยวิธีการของ Scheffe พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีความรู้สึกว่าการระเบียบอุทยานแห่งชาติมีระดับความรุนแรงน้อย ($\bar{X} = 0.3455$) มีพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ น้อยกว่า นักท่องเที่ยวที่มีความรู้สึกว่าการระเบียบอุทยานแห่งชาติมีระดับความรุนแรงปานกลาง ($\bar{X} = 0.7308$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงอธิบายได้ว่า นักท่องเที่ยวที่มีความรู้สึกว่าการระเบียบอุทยานแห่งชาติมีระดับความรุนแรงน้อยจะไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ น้อยกว่า นักท่องเที่ยวที่มีความรู้สึกว่าการระเบียบอุทยานแห่งชาติมีระดับความรุนแรงปานกลาง ดังตารางที่ 21

ตารางที่ 21 เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวจำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับความรุนแรงของกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ

(n = 438)

การรับรู้เกี่ยวกับความรุนแรงของ กฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ	\bar{X}	SD	ระดับความรุนแรง		
			น้อย	ปานกลาง	มาก
1. รุนแรงน้อย	0.3455	0.7223	-	*	-
2. รุนแรงปานกลาง	0.7308	1.1910	*	-	-
3. รุนแรงมาก	0.8095	1.2145	-	-	-

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานข้อที่ 3 นักท่องเที่ยวที่มีการรับรู้เกี่ยวกับความเข้มงวดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน

จากการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างด้วยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ จำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับความเข้มงวดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ (จำนวนเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติที่นักท่องเที่ยวพบเห็น) โดยใช้ค่าสถิติ t (t-test) พบว่า ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($t = -2.161$; Sig = 0.031) โดย กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ทราบว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีความเข้มงวดน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.5531 และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ทราบว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีความเข้มงวดมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.7879 สรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวที่มีการรับรู้เกี่ยวกับความเข้มงวดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จึงอธิบายได้ว่า นักท่องเที่ยวที่มีโอกาสพบเห็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติจำนวนมาก (เข้มงวดมาก) จะมีพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ มากกว่า นักท่องเที่ยวที่มีโอกาสพบเห็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติจำนวนน้อย (เข้มงวดน้อย) ดังตารางที่ 22

ตารางที่ 22 ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยว จำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับความเข้มงวดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ

(n = 438)

การรับรู้เกี่ยวกับความเข้มงวดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่	n	\bar{X}	SD	t	df	Sig
1. เข้มงวดน้อย	273	0.5531	1.0493	-2.161	436	0.031
2. เข้มงวดมาก	165	0.7879	1.1832			

สมมติฐานข้อที่ 4 นักท่องเที่ยวที่มีการรับรู้เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวอื่นแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน

จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนจำแนกแบบทางเดียวของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ จำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวอื่น โดยใช้ค่าสถิติ F (F - test) พบว่า ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (F = 6.336; Sig = 0.002) โดย กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไม่รับรู้ หรือไม่พบเห็นนักท่องเที่ยวรายอื่น ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.4769 กลุ่มนักท่องเที่ยวที่รับรู้ น้อย หรือพบเห็นนักท่องเที่ยวรายอื่นไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.6531 และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่รับรู้มาก หรือพบเห็นนักท่องเที่ยวรายอื่นไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.9180 สรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวที่มีการรับรู้เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวอื่นแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังตารางที่ 23

ตารางที่ 23 ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยว จำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของ นักท่องเที่ยวอื่น

(n = 436)

การรับรู้เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวอื่น	n	\bar{X}	SD	F	df	Sig
1. ไม่พบเห็น	216	0.4769	0.9298	6.336	433	0.002
2. พบเห็นจำนวนน้อย	98	0.6531	0.9750			
3. พบเห็นจำนวนมาก	122	0.9180	1.4118			
รวม	436	0.6399	1.1084			

หมายเหตุ ไม่ตอบแบบสอบถาม 2 คน

เมื่อทดสอบความแตกต่างของพฤติกรรมกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวจำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวอื่นเป็นรายคู่ โดยวิธีการของ Scheffe พบว่า นักท่องเที่ยวที่รับรู้ หรือได้พบเห็น นักท่องเที่ยวรายอื่นไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติมาก ($X = 0.9180$) มีพฤติกรรมกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ มากกว่า นักท่องเที่ยวที่ไม่รับรู้ หรือไม่พบเห็น นักท่องเที่ยวรายอื่นไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ ($X = 0.4769$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงอธิบายได้ว่า นักท่องเที่ยวที่มีโอกาสพบเห็นนักท่องเที่ยวอื่นปฏิบัติตามฝ่าฝืนกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติจำนวนมาก จะมีพฤติกรรมกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ มากกว่า นักท่องเที่ยวที่ไม่พบเห็น ดังตารางที่ 24

ตารางที่ 24 เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวจำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวอื่น

(n = 436)

การรับรู้เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวอื่น	\bar{X}	SD	การรับรู้เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวอื่น		
			1	2	3
1. ไม่พบเห็น	0.4769	0.9298	-	-	*
2. พบเห็นจำนวนน้อย	0.6531	0.9750	-	-	-
3. พบเห็นจำนวนมาก	0.9180	1.4118	*	-	-

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานข้อที่ 5 นักท่องเที่ยวที่มีแรงจูงใจในการเข้าร่วมประกอบกิจกรรมนันทนาการแตกต่างกัน มีพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน

จากข้อมูลแรงจูงใจในการเข้าร่วมประกอบกิจกรรมนันทนาการของนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยนำลักษณะของแรงจูงใจและลักษณะของพฤติกรรมการใช้ประโยชน์มาพิจารณาร่วมกัน โดยจัดกลุ่มแรงจูงใจที่มีลักษณะพฤติกรรมการใช้ประโยชน์แบบคล้ายคลึงเข้าอยู่ในกลุ่มเดียวกัน สามารถจัดกลุ่มของแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวได้เป็น 3 กลุ่ม คือ 1) แรงจูงใจที่จะได้มีโอกาสเรียนรู้ศึกษาธรรมชาติ หรือหาความสงบหลีกเลี่ยงความวุ่นวาย 2) แรงจูงใจที่จะได้มีโอกาสผจญภัยในธรรมชาติ หรือหาประสบการณ์ และ 3) แรงจูงใจที่จะได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและมีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว

จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนจำแนกแบบทางเดียวของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ จำแนกตามแรงจูงใจในการเข้าร่วมประกอบกิจกรรมนันทนาการ โดยใช้ค่าสถิติ F (F-test) พบว่า ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 3.704$; $Sig = 0.025$) โดย กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีแรงจูงใจที่จะได้มีโอกาสเรียนรู้ศึกษาธรรมชาติ หรือหาความสงบหลีกเลี่ยงความวุ่นวาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.6338 กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีแรงจูงใจที่จะได้มีโอกาสผจญภัยในธรรมชาติ หรือแรงจูงใจอื่นๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.9697 และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีแรงจูงใจที่จะได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน หรือมีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.5522 สรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวที่มีแรงจูงใจในการเข้าร่วมประกอบกิจกรรมนันทนาการแตกต่างกัน มี พฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังตารางที่ 25

ตารางที่ 25 ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของหน่วยงานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวจำแนกตามแรงจูงใจในการเข้าร่วมประกอบกิจกรรมนันทนาการ

(n = 438)

แรงจูงใจ	n	\bar{X}	SD	F	df	Sig
1. การได้มีโอกาสเรียนรู้ศึกษาธรรมชาติ หรือหาความสงบหลีกเลี่ยงความวุ่นวาย	142	0.6338	1.0347	3.704	435	0.025
2. การได้มีโอกาสผจญภัยในธรรมชาติ หรืออื่นๆ	66	0.9697	1.3697			
3. การได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน หรือมีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว	230	0.5522	1.0508			
รวม	438	0.6416	1.1062			

เมื่อทดสอบความแตกต่างของพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของหน่วยงานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวจำแนกตามแรงจูงใจในการเข้าร่วมประกอบกิจกรรมนันทนาการเป็นรายคู่ โดยวิธีการของ Scheffe พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีแรงจูงใจที่จะได้มีโอกาสผจญภัยในธรรมชาติ หรือแรงจูงใจอื่นๆ ($X = 0.9697$) มีพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของหน่วยงานแห่งชาติ มากกว่านักท่องเที่ยวที่มีแรงจูงใจที่จะได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน หรือมีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว ($\bar{X} = 0.5522$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 26

ตารางที่ 26 เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของหน่วยงานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวจำแนกตามแรงจูงใจในการเข้าร่วมประกอบกิจกรรมนันทนาการ

(n = 438)

แรงจูงใจ	\bar{X}	SD	แรงจูงใจ		
			1	2	3
1. การได้มีโอกาสเรียนรู้ศึกษาธรรมชาติ หรือหาความสงบหลีกเลี่ยงความวุ่นวาย	0.6338	1.0347	-	-	-
2. การได้มีโอกาสผจญภัยในธรรมชาติ หรือจูงใจอื่นๆ	0.9697	1.3697	-	-	*
3. การได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน หรือมีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว	0.5522	1.0508	-	*	-

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานข้อที่ 6 นักท่องเที่ยวที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการณ์ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน

จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนจำแนกแบบทางเดียวของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการณ์ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ จำแนกตามบุคลิกภาพ โดยใช้ค่าสถิติ F (F-test) พบว่า ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 1.243$; $Sig = 0.294$) กล่าวโดยสรุป กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการณ์ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังตารางที่ 27

ตารางที่ 27 ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการณ์ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวจำแนกตามบุคลิกภาพ

(n = 438)

บุคลิกภาพ	n	\bar{X}	SD	F	df	Sig
1. แบบแสดงตัว - มั่นคง	162	0.5926	1.1666	1.243	434	0.294
2. แบบแสดงตัว - ห้วนไหว	121	0.7521	1.1051			
3. แบบเก็บตัว - มั่นคง	87	0.4943	0.8194			
4. แบบเก็บตัว - ห้วนไหว	68	0.7500	1.2623			
รวม	438	0.6416	1.1062			

เมื่อพิจารณาเฉพาะบุคลิกภาพ Scale N (มั่นคง – หวั่นไหว) จะเห็นว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีบุคลิกภาพแบบหวั่นไหว จะมีค่าแนวโน้มค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบสูงกว่านักท่องเที่ยวที่มีบุคลิกภาพแบบมั่นคง แต่เมื่อทดสอบเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยโดยใช้ค่าสถิติ t (t – test) พบว่า ค่าเฉลี่ยของกลุ่มนักท่องเที่ยวมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($t = -1.814$; $Sig = 0.070$) ดังตารางที่ 28

ตารางที่ 28 ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยว จำแนกตามบุคลิกภาพ Scale N

(n = 438)						
บุคลิกภาพ Scale N	n	\bar{X}	SD	F	df	Sig
1. มั่นคง	249	0.5582	1.0576	-1.814	436	0.070
2. หวั่นไหว	189	0.7513	1.1608			

สมมติฐานข้อที่ 7 นักท่องเที่ยวที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการณ์ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน

จากการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างด้วยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการณ์ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ จำแนกตามรูปแบบการท่องเที่ยว โดยใช้ค่าสถิติ t (t-test) พบว่า ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ($t = -4.472$; $Sig = 0.000$) โดย กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวแบบไป - กลับ ไม่พักค้างคืนในอุทยานแห่งชาติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.5057 และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่พักค้างคืนในอุทยานแห่งชาติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.1818 สรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการณ์ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และนักท่องเที่ยวที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวแบบพักค้างคืนในอุทยานแห่งชาติ จะมีพฤติกรรมการณ์ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ มากกว่า นักท่องเที่ยวแบบไป - กลับ หรือไม่พักค้างคืนในอุทยานแห่งชาติ ดังตารางที่ 29

ตารางที่ 29 ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการณ์ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยว จำแนกตามรูปแบบการท่องเที่ยว

(n = 438)

รูปแบบการท่องเที่ยว	n	\bar{X}	SD	t	df	Sig
1. แบบไม่พักค้างคืนในอุทยานแห่งชาติ	350	0.5057	1.0007	-4.472	436	0.000
2. แบบพักค้างคืนในอุทยานแห่งชาติ	88	1.1818	1.3265			

สมมติฐานข้อที่ 8 นักท่องเที่ยวที่มีขนาดกลุ่มแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน

จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนจำแนกแบบทางเดียวของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ จำแนกตามขนาดกลุ่ม โดยใช้ค่าสถิติ F (F-test) พบว่า ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 1.129$; $Sig = 0.324$) จึงสรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวที่มีขนาดกลุ่มแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังตารางที่ 30

ตารางที่ 30 ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวจำแนกตามขนาดกลุ่ม

(n = 438)						
ขนาดกลุ่ม	N	\bar{X}	SD	F	df	Sig
1. กลุ่มขนาดเล็ก (1-7 คน)	227	0.7181	1.2301	1.129	435	0.324
2. กลุ่มขนาดกลาง (8-14 คน)	149	0.5570	0.8958			
3. กลุ่มขนาดใหญ่ (>14 คน)	62	0.5645	1.0807			
รวม	438	0.6416	1.1062			

สมมติฐานข้อที่ 9 นักท่องเที่ยวที่เดินทางจากแหล่งที่อยู่อาศัยไปยังอุทยานแห่งชาติด้วยระยะทางที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการณ์ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน

จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนจำแนกแบบทางเดียวของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการณ์ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ จำแนกตามระยะทางในการเดินทางจากแหล่งที่อยู่อาศัยไปยังอุทยานแห่งชาติ โดยใช้ค่าสถิติ F (F-test) พบว่า ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 3.200$; $Sig = 0.042$) โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากแหล่งที่อยู่อาศัยในระยะทางใกล้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.9306 กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากแหล่งที่อยู่อาศัยในระยะปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.5651 และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากแหล่งที่อยู่อาศัยในระยะไกล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.6622 สรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางจากแหล่งที่อยู่อาศัยไปยังอุทยานแห่งชาติด้วยระยะทางที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการณ์ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังตารางที่ 31

ตารางที่ 31 ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการณ์ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวจำแนกตามระยะทางในการเดินทางจากแหล่งที่อยู่อาศัยไปยังอุทยานแห่งชาติ

(n = 438)

ระยะทางในการเดินทาง	n	\bar{X}	SD	F	df	Sig
1. ระยะทางใกล้ (1-68 ก.ม.)	72	0.9306	1.5321	3.200	435	0.042
2. ระยะทางปานกลาง (69-200 ก.ม.)	292	0.5651	0.9979			
3. ระยะทางไกล (> 200 ก.ม.)	74	0.6622	0.9831			
รวม	438	0.6416	1.1062			

เมื่อทดสอบความแตกต่างของพฤติกรรมการณ์ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวจำแนกตามระยะทางในการเดินทางมาจากแหล่งที่อยู่อาศัยไปยังอุทยานแห่งชาติเป็นรายคู่ โดยวิธีการของ Scheffe พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากแหล่งที่อยู่อาศัยระยะทางใกล้ ในรัศมี 1 - 68 กิโลเมตร จากอุทยานแห่งชาติ ($\bar{X} = 0.9306$) มีพฤติกรรมการณ์ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ มากกว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากแหล่งที่อยู่อาศัยระยะทางปานกลาง ในรัศมี 69 - 200 กิโลเมตร จากอุทยานแห่งชาติ ($\bar{X} = 0.5651$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อธิบายได้ว่า นักท่องเที่ยวที่มีที่อยู่อาศัยใกล้อุทยานแห่งชาติ ในรัศมีไม่เกิน 68 กิโลเมตร (คนท้องถิ่น) จะมีพฤติกรรมการณ์ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ มากกว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากแหล่งที่อยู่อาศัยในระยะไกลออกไปในรัศมี 200 กิโลเมตร จากอุทยานแห่งชาติ ดังตารางที่ 32

ตารางที่ 32 เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการณ์ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวจำแนกตามระยะทางในการเดินทางจากแหล่งที่อยู่อาศัยไปยังอุทยานแห่งชาติ

(n = 438)

ระยะทางในการเดินทาง	\bar{X}	SD	ระยะทางในการเดินทาง		
			ใกล้	ปานกลาง	ไกล
1. ระยะทางใกล้ (1-68 ก.ม.)	0.9306	1.5321	-	*	-
2. ระยะทางปานกลาง (69-200 ก.ม.)	0.5651	0.9979	*	-	-
3. ระยะทางไกล (>200 ก.ม.)	0.6622	0.9831	-	-	-

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการทดสอบสมมติฐานดังกล่าวที่ตั้งไว้ทั้ง 9 สมมติฐาน สามารถสรุปผลได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้มีด้วยกัน 7 ปัจจัย คือ 1) ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยว 2) การรับรู้เกี่ยวกับความรุนแรงของกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ 3) การรับรู้เกี่ยวกับความเข้มงวดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ 4) การรับรู้เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวอื่น 5) แรงจูงใจในการเข้าร่วมประกอบกิจกรรมนันทนาการ 6) รูปแบบการท่องเที่ยว และ 7) ระยะทางในการเดินทางจากแหล่งที่อยู่อาศัยไปยังอุทยานแห่งชาติ ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยว และปฏิเสธการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ มีด้วยกัน 2 ปัจจัย คือ 1) บุคลิกภาพของนักท่องเที่ยว และ 2) ขนาดกลุ่ม ดังสรุปได้ตามตารางที่ 33

ตารางที่ 33 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ตัวแปรอิสระ	ค่าสถิติของการทดสอบสมมติฐาน (n = 438)	
	ค่า F	ค่า t
1. ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ	-	3.271***
2. การรับรู้เกี่ยวกับความรุนแรงของกฎระเบียบ	5.465**	-
3. การรับรู้เกี่ยวกับความเข้มงวดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่	-	-2.161*
4. การรับรู้เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยว	6.336**	-
5. แรงจูงใจในการเข้าร่วมประกอบกิจกรรมนันทนาการ	3.704*	-
6. บุคลิกภาพ	1.243 ^{ns}	-
7. รูปแบบการท่องเที่ยว	-	-4.472***
8. ขนาดกลุ่ม	1.129 ^{ns}	-
9. ระยะทาง	3.200*	-

หมายเหตุ ns ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
 * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
 *** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

วิจารณ์ผล

จากผลการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการณ์ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ : กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า โดยภาพรวมนักท่องเที่ยวไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ คิดเป็นร้อยละ 35.2 ของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง (ตารางที่ 16) และจากการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ทั้งหมด 9 สมมติฐาน ผลปรากฏว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ 7 สมมติฐาน และไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ 2 สมมติฐาน ซึ่งมีรายละเอียดข้อวิจารณ์ สามารถนำเสนอเป็นลำดับ ดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 นักท่องเที่ยวที่มีความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการณ์ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ นักท่องเที่ยวที่มีความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการณ์ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 (ตารางที่ 19) โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติในระดับที่สูง ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ น้อยกว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติในระดับต่ำ ซึ่งกล่าวได้ว่า การไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยว แปรผกผันกับความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยว ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นภวรรณ (2539) ในเรื่องของภาวะวิเคราะห์พฤติกรรมการณ์ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของราษฎรท้องถิ่นในระบบอุทยานแห่งชาติในประเทศไทย ซึ่งพบว่า ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ มีความสัมพันธ์กับการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ โดยพบว่า ราษฎรที่มีความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติมาก จะปฏิบัติตามกฎระเบียบมากกว่าผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบน้อย ในขณะที่เดียวกันก็สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Oliver และคณะ (1985) ซึ่งศึกษาการไม่รู้จักกฎระเบียบของนักท่องเที่ยว ทำให้ทราบว่าการเชื่อมโยงลักษณะของการกระทำกิจกรรมและการทำลายทรัพยากร โดยการได้อธิบายและให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวทราบ ผลปรากฏว่า พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การตอกตะปูบนต้นไม้โดยผู้ตั้งแคมป์ลดลงถึงร้อยละ 86 และ Schwarzkopf (1984) พบว่า การให้อาหารสัตว์ เช่น กระจอกลดลง ร้อยละ 50 และ Vander Stoep และ Gramman (1987) พบว่า พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

ของนักท่องเที่ยว เช่น การปีนขึ้นไปบนอนุสาวรีย์ของทหารลดธงร้อยละ 88 แสดงว่า การที่นักท่องเที่ยวมีความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบเพิ่มขึ้น มีผลให้การกระทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมลดลง

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจากผลการศึกษาถึงเหตุผลสำคัญที่สุดที่นักท่องเที่ยวไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ พบว่า เหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบเป็นเพราะไม่ทราบ หรือไม่รู้ คิดเป็นร้อยละ 16.9 (ตารางที่ 16) และเมื่อพิจารณาเหตุผลสำคัญที่สุดที่ทำให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ พบว่า นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ เพราะต้องการรักษาสิ่งแวดล้อม และเพราะรู้ว่าผิดกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ คิดเป็นร้อยละ 31.3 และ 31.1 ตามลำดับ (ตารางที่ 18) ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของการตระหนักว่าการปฏิบัติและไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ มีผลต่อสิ่งแวดล้อม โดยความตระหนักดังกล่าวสอดคล้องกับการวิจัยของ ประพล (2542) ซึ่งพบว่า ความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมขึ้นอยู่กับความรู้ ความเข้าใจ และการรับรู้ข่าวสาร และสอดคล้องกับการวิจัยของ สมคะเน (2538) ซึ่งพบว่า ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้ มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้ แต่ผลการวิจัยในครั้งนี้ขัดแย้งกับผลการวิจัยของ บรรจง (2542) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการกระทำผิดกฎจราจรของผู้ขับขี่ยานพาหนะในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่า ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกฎจราจร ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการกระทำผิดกฎจราจร

สมมติฐานข้อที่ 2 นักท่องเที่ยวที่มีการรับรู้เกี่ยวกับความรุนแรงของกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน มีพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ นักท่องเที่ยวที่มีการรับรู้เกี่ยวกับความรุนแรงของกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกันมีพฤติกรรม การไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (ตารางที่ 20) เมื่อพิจารณาความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความรู้สึกว่ากฎระเบียบอุทยานแห่งชาติมีระดับความรุนแรงน้อย จะไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ น้อยกว่านักท่องเที่ยวที่มีความรู้สึกว่ากฎระเบียบอุทยานแห่งชาติมีระดับความรุนแรงปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 21) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เขวงศักดิ์ (2539) ที่ศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการหนีเรียนของนักเรียน พบว่า การทำโทษของโรงเรียนหรือระดับความ

รุนแรงในการทำโทษของโรงเรียนเมื่อนักเรียนกระทำผิด และการประพฤติปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียน มีความสัมพันธ์ต่อระดับการหนีเรียนของนักเรียน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชุณมาศ (2530) ที่พบว่า กฎระเบียบของโรงเรียนที่เข้มงวดรุนแรงเกินไป และล้าสมัยเกินไปจะส่งผลให้นักเรียนมีความประพฤติไม่เหมาะสมกับสภาพของวัยมากขึ้น รวมทั้งงานวิจัยของ ปันทดา (2530) ที่พบว่า ในกลุ่มเด็กที่หนีเรียนในระยะเริ่มต้นมักมีปัญหาเกี่ยวกับความเข้มงวด รุนแรงของโรงเรียนในด้านระเบียบวินัย และงานวิจัยของ ทิพย์วรรณ (2529) เรื่อง ประสิทธิภาพของการลงโทษในการยับยั้งการกระทำผิดของนักเรียน ซึ่งพบว่า การรับรู้ความรุนแรง ความแน่นอน และความรวดเร็วในการลงโทษ มีผลทำให้นักเรียนกลัวไม่กล้ากระทำผิด และการรับรู้ปัจจัยการลงโทษโดยทั่วไปมีความสัมพันธ์กลับกันกับความถี่ในการกระทำผิด รวมไปถึงงานวิจัยของ สุทัศน์ (2522) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีส่วนทำให้นักเรียนกระทำผิดเงื่อนไขคุมประพฤติ ซึ่งพบว่า ความรู้สึกและความคิดที่ว่าไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขคุมประพฤติที่ศาลกำหนดไว้เป็นปัจจัยหนึ่งที่สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนละเมิดเงื่อนไขคุมประพฤติที่ศาลกำหนดไว้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Paternoster และ Iovanni (1989) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมเบี่ยงเบนของวัยรุ่น พบว่า ความรุนแรงของการลงโทษจากครู บิดา มารดา และเพื่อนในการยับยั้งอย่างไม่เป็นทางการ สามารถยับยั้งการแสดงพฤติกรรมเบี่ยงเบนของวัยรุ่นได้เช่นเดียวกัน แต่ผลการวิจัยครั้งนี้ขัดแย้งกับผลการวิจัยของ กิตติพงศ์ (2538) ศึกษาพฤติกรรมเบี่ยงเบนของนักเรียน ซึ่งไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความรุนแรงของการลงโทษกับพฤติกรรมเบี่ยงเบน

สมมติฐานข้อที่ 3 นักท่องเที่ยวที่มีการรับรู้เกี่ยวกับความเข้มงวดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ นักท่องเที่ยวที่มีการรับรู้เกี่ยวกับความเข้มงวดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 22) สรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวที่มีโอกาสในการพบเห็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ แต่งกายด้วยเครื่องแบบขณะปฏิบัติงานมาก (เข้มงวดในการปฏิบัติงานมาก) จะมีพฤติกรรม การไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติมากกว่านักท่องเที่ยวที่มีโอกาสในการพบเห็นเจ้าหน้าที่อุทยานชาติน้อย (เข้มงวดในการปฏิบัติงานน้อย) แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตาม

กฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยว แปรผันตรงกับโอกาสในการพบเห็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ หรือแปรผันตรงกับความเข้มงวดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นภวรรณ (2539) ในเรื่องการวิเคราะห์พฤติกรรม การไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของราษฎรท้องถิ่นในระบบอุทยานแห่งชาติในประเทศไทย ซึ่งพบว่าราษฎรที่พบเห็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติขณะปฏิบัติการตรวจปราบปรามมาก (ระดับความเข้มงวดในการป้องกันปราบปรามสูง) จะปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ น้อยกว่าผู้ที่พบเห็นเจ้าหน้าที่ขณะปฏิบัติการตรวจปราบปรามน้อย (ระดับความเข้มงวดในการป้องกันปราบปรามต่ำ) แต่ผลการวิจัยครั้งนี้ขัดแย้งกับผลการวิจัยของ เซวงศักดิ์ (2539) ซึ่งศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการหนีเรียนของนักเรียน พบว่า ความเข้มงวดของกฎระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนไม่ที่มีความสัมพันธ์ต่อระดับการหนีเรียนของนักเรียนแต่อย่างไร

สมมติฐานข้อที่ 4 นักท่องเที่ยวที่มีการรับรู้เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวอื่นแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ นักท่องเที่ยวที่มีการรับรู้เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวอื่นแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (ตารางที่ 23) เมื่อพิจารณาความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีโอกาสพบเห็นนักท่องเที่ยวรายอื่นไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบมาก จะมีพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ มากกว่านักท่องเที่ยวที่ไม่พบเห็น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตาราง 24) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นภวรรณ (2539) ในเรื่องการวิเคราะห์พฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของราษฎรท้องถิ่นในระบบอุทยานแห่งชาติในประเทศไทย ซึ่งพบว่าราษฎรที่รู้สึกว่ามีผู้ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่มาก จะปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตก น้อยกว่าราษฎรที่รู้สึกว่ามีผู้ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่น้อย

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่นักท่องเที่ยวพบเห็นผู้อื่นกระทำผิดหรือฝ่าฝืนกฎระเบียบแล้วไม่ถูกลงโทษ จึงคิดว่าพฤติกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวสามารถกระทำได้ และไม่ถูกสังคมต่อต้านหรือมีบรรทัดฐานของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสภาพแวดล้อมรอบตัวขณะประกอบกิจกรรม

นันทนาการในอุทยานแห่งชาติ มีโอกาสพบเห็นผู้ฝ่าฝืนได้ง่ายจำนวนมากและทั่วไป ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวร้อยละ 51.5 พบเห็นนักท่องเที่ยวรายอื่นมีพฤติกรรมฝ่าฝืนกฎระเบียบ ในขณะที่อยู่ในอุทยานแห่งชาติ (ตารางที่ 13) จึงอาจทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความเคยชินและคิดว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา ไม่ใช่เรื่องเสียหายและผิดปกติแต่อย่างใด หากตนเองจะกระทำพฤติกรรมที่ผิดกฎระเบียบเช่นนักท่องเที่ยวรายอื่นบ้าง ซึ่งมีงานวิจัยที่สนับสนุนแนวคิดดังกล่าวหลายเรื่องด้วยกัน ได้แก่ ทิพย์วรรณ (2529) ศึกษาเรื่องประสิทธิผลของการลงโทษในการยับยั้งการกระทำผิดของนักเรียน ในประเด็นประสบการณ์การทำผิดแล้วไม่ถูกลงโทษพบว่า การที่นักเรียนกระทำผิดหลายครั้งเป็นเพราะกระทำแล้วไม่ถูกลงโทษ และในประเด็นความเข็ดขยาดจากการถูกลงโทษพบว่า ความเข็ดขยาดจากการถูกลงโทษมีเฉพาะกรณีประเภทความผิดที่ทำให้ผู้กระทำต้องถูกลงโทษเท่านั้น และอธิบายได้จากทฤษฎีการคบค้าสมาคมที่แตกต่าง (อึ้งฉวน, 2527) ที่กล่าวว่า การกระทำผิดทางอาญาเกิดจากการเรียนรู้ ไม่ได้เกิดจากการสืบทอดมรดก แต่บุคคลจะเรียนรู้และเลียนแบบวิธีการกระทำผิดจากบุคคลอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กิตติพงษ์ (2538) ที่พบว่า ยิ่ง นักเรียนยอมรับตัวแบบของพฤติกรรมเบี่ยงเบนว่าเอาอย่างมาเท่าไร ก็ยังมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนมากขึ้นเท่านั้น และยิ่งนักเรียนได้รับผลดีจากการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนมาเท่าไร ก็ยังมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งในที่นี้ผลดีของการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวก็คือการไม่ถูกลงโทษตามกฎหมาย และการได้กระทำตามใจตนเอง ซึ่งสิ่งดังกล่าวนี้เปรียบเสมือนรางวัลอันเป็นแรงเสริมให้นักท่องเที่ยว กระทำผิดตามนักท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่กระทำให้พบเห็นแล้วไม่ถูกลงโทษนั่นเอง

สมมติฐานข้อที่ 5 นักท่องเที่ยวที่แรงจูงใจในการเข้าร่วมประกอบกิจกรรมนันทนาการแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ นักท่องเที่ยวที่แรงจูงใจในการเข้าร่วมประกอบกิจกรรมนันทนาการแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 22) เมื่อพิจารณาความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีแรงจูงใจที่จะได้มีโอกาสผจญภัยในธรรมชาติหรือมีแรงจูงใจอื่น ๆ มีพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบมากกว่านักท่องเที่ยวที่มีแรงจูงใจที่จะได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนหรือมีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 23)

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนอุทยานแห่งชาติมีแรงจูงใจหรือวัตถุประสงค์แตกต่างกัน หลากหลายประการ และส่วนใหญ่พบว่ามากกว่าหนึ่งประการ ยืนยันจากผลการวิจัยของ Knopf (1993), McDonald และ Hammitt (1983) ซึ่งพบว่านักท่องเที่ยวหรือนักนันทนาการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการแตกต่างกันด้วยเหตุผลต่างกัน และด้วยวิธีต่างกัน และเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการแบบเดียวกันด้วยเหตุผลต่างกัน นอกจากนี้นักท่องเที่ยวหรือผู้ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติด้วยวิธีการแตกต่างกัน เพื่อให้บรรลุตามความต้องการที่เขาปรารถนา ในขณะที่เดียวกันเมื่อพิจารณาจากผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เกือบครึ่งหนึ่งของทั้งหมดที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในอุทยานแห่งชาติ จะเป็นกลุ่มที่มีแรงจูงใจเพื่อที่จะได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัวและได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 42.5 จะมีเพียงส่วนน้อย คิดเป็นร้อยละ 15.1 เท่านั้นที่มีแรงจูงใจเพื่อที่จะได้มีโอกาสผจญภัยในธรรมชาติและแรงจูงใจอื่น ๆ (ตารางที่ 6) ประกอบกับอายุของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 21 - 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.9 อายุเฉลี่ยเท่ากับ 25 ปี จึงเป็นไปได้ว่าการใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติของกลุ่มที่มีแรงจูงใจที่จะได้ผจญภัยในธรรมชาติ เป็นไปในลักษณะที่ต้องการการผจญภัย ความตื่นเต้นท้าทาย ความเสี่ยง ความเร้าใจ และความโลดโผน มากกว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัวหรือปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ซึ่งการใช้ประโยชน์จะเป็นไปในลักษณะการพักผ่อน คลายเครียด สร้างความสัมพันธ์ในหมู่คณะ ดังนั้น โอกาสที่นักท่องเที่ยวกลุ่มแรกจะมีพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบเป็นไปได้มากกว่านักท่องเที่ยวกลุ่มหลัง

สมมติฐานข้อที่ 6 นักท่องเที่ยวที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ไม่พบว่านักท่องเที่ยวที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 27) สรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวมีบุคลิกภาพแตกต่างกัน 4 แบบคือ แบบแสดงตัว - มั่นคง แบบแสดงตัว - หวั่นไหว แบบเก็บตัว - มั่นคง และแบบเก็บตัว - หวั่นไหว มีพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคลิกภาพของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ แม้จะมีความแตกต่างกัน แต่ความแตกต่างดังกล่าวยังมีค่าไม่มากพอที่จะส่งผลเป็นปัจจัยที่บ่งชี้หรือมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ เมื่อพิจารณาตามแนวคิดทางจิตวิทยาของ

Freud (วิภาพร, ม. ป. ป.) ซึ่งสรุปได้ว่า ลักษณะบุคลิกภาพของคนเกิดจากการทำงานร่วมกันของ อิด (id) อีโก้ (ego) และซูเปอร์อีโก้ (super - ego) หากพลังใดมีอิทธิพลเหนือ พลังอื่น ย่อมจะเป็นตัวที่แนะนำบุคลิกภาพและพฤติกรรมของบุคคลนั้น โดยเมื่อนักท่องเที่ยวพบเหตุการณ์สภาพแวดล้อม หรือเมื่อมีสิ่งเร้าเข้ามากระตุ้นให้เกิดความต้องการอย่างใดอย่างหนึ่ง จิตจะเกิดความขัดแย้งระหว่างการกระทำที่ถูกต้องและการกระทำที่ผิด ซึ่งถ้าสภาวะจิตระลึกลงในสิ่งที่มีคุณธรรม มโนธรรม ศีลธรรม จริยธรรม และสิ่งดีงามความถูกต้องของสังคมที่เรียกว่า ซูเปอร์ - อีโก้สูงกว่าอิด และอีโก้ บุคคลผู้นั้นก็จะไม่กระทำผิด จึงอาจเป็นไปได้ว่านักท่องเที่ยวที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกัน แต่ถ้าหากมีสภาวะควบคุมทางจิตที่คล้ายคลึงกัน ก็อาจไม่มีความแตกต่างกันในการฝ่าฝืนกฎระเบียบ

สมมติฐานข้อที่ 7 นักท่องเที่ยวที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวแตกต่างกัน มีพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ นักท่องเที่ยวที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวแตกต่างกัน มีพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 (ตารางที่ 29) สรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวแบบพักค้างคืนในอุทยานแห่งชาติ มีพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบมากกว่านักท่องเที่ยวแบบไม่พักค้างคืนในอุทยานแห่งชาติ (ไป - กลับ) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวแบบไป - กลับ หรือไม่พักค้างคืนในอุทยานแห่งชาติมีช่วงเวลาใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติเฉพาะแต่ในเวลากลางวัน ระหว่างเวลาราชการประมาณ 8 ชั่วโมง / วัน ซึ่งมีเวลาน้อยกว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวแบบพักค้างคืนในอุทยานแห่งชาติ ซึ่งสามารถใช้เวลาทำกิจกรรมอยู่ในอุทยานแห่งชาติได้อย่างต่อเนื่องทั้งกลางวัน - กลางคืน หรือประมาณ 24 ชั่วโมง / วัน ยิ่งจำนวนวันในการพักค้างคืนมากขึ้น การใช้ประโยชน์ก็จะมีปริมาณเพิ่มขึ้นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปแบบของการพักค้างคืนที่เป็นแบบกางเต็นท์ หรือตั้งแคมป์พักแรมบริเวณพื้นที่กางเต็นท์ โอกาสที่นักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าวนี้จะมีพฤติกรรมฝ่าฝืนกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติก็มีมากขึ้น จากการสังเกตขณะทำการสำรวจเก็บข้อมูลภาคสนามของผู้วิจัยพบว่า ผู้ที่กางเต็นท์พักแรมจะละเมิดกฎระเบียบในลักษณะของการเก็บเศษไม้ กิ่งไม้ มาทำฟืนหรือเชื้อเพลิง ก่อกองไฟบริเวณสนามหญ้าเพื่อไต้ยุง แมลง และประกอบอาหาร ล้างภาชนะในลำน้ำธรรมชาติ เป็นต้น และปริมาณของการกระทำผิดก็จะเพิ่มขึ้นตามจำนวนกลุ่มที่พักแรม เพราะแต่ละกลุ่มก็จะมีลักษณะการกระทำผิดที่คล้ายคลึงกันดังเช่นที่กล่าว ซึ่งจากผลการวิจัยของ Clark

และคณะ (1971 a) ศึกษาอิทธิพลของกลุ่มผู้ตั้งแคมป์พักแรมพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีพฤติกรรมแตกต่างกันเพราะแรงกดดันของกลุ่มเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกให้กระทำหรือมีพฤติกรรมเฉพาะที่แตกต่างกัน เช่น การทิ้งขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ขนาดของแคมป์ไฟ และการกระทำกิจกรรมอื่น ๆ โดยรอบและนอกบริเวณที่ตั้งแคมป์ ซึ่งมีแนวโน้มจะสร้างปัญหาต่าง ๆ ให้เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระทำที่เป็นการทำลายทรัพยากร ซึ่งส่งผลกระทบต่อแหล่งนันทนาการได้มาก ด้วยเหตุผลดังกล่าวน่าจะเป็นเหตุให้นักท่องเที่ยวของกลุ่มที่พักค้างคืนในอุทยานแห่งชาติมีโอกาสในการประกอบกิจกรรมการใช้ประโยชน์ในลักษณะที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติได้มากกว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวประเภทไม่พักค้างคืน

สมมติฐานข้อที่ 8 นักท่องเที่ยวที่มีขนาดกลุ่มแตกต่างกัน มีพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ไม่พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีขนาดกลุ่มแตกต่างกัน มีพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 30) สรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวที่มีขนาดกลุ่มแตกต่างกัน มีพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักท่องเที่ยวที่มีขนาดกลุ่มแตกต่างกัน คือ กลุ่มขนาดเล็ก 1 - 7 คน กลุ่มขนาดกลาง 8 - 14 คน และกลุ่มขนาดใหญ่ มากกว่า 14 คน ของการวิจัยครั้งนี้ ยังมีค่าความแตกต่างไม่มากพอที่จะส่งผลเป็นปัจจัยบ่งชี้หรือมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ โดยในแต่ละกลุ่มจะมีพฤติกรรมฝ่าฝืนกฎระเบียบในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ขัดแย้งกับผลการวิจัยของ Swearingen และ Johnson (1988 b) ที่ศึกษาเกี่ยวกับผลของขนาดกลุ่มนักท่องเที่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติโดยพบว่า ขนาดของกลุ่มนักท่องเที่ยวมีผลต่อการปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ กล่าวคือ หากสมาชิกกลุ่ม 1 คน ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบก็จะนำไปสู่สมาชิกในกลุ่มทั้งหมดละเมิดกฎระเบียบตามไปด้วย และพบว่า การไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวในกิจกรรมเดินป่าจะเพิ่มขึ้นมากขึ้นเมื่อขนาดของกลุ่มนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ผลการวิจัยครั้งนี้ยังขัดแย้งกับการกระทำผิดทางอาญาในแง่อื่น เช่น ผลการวิจัยของ Johnson (1979) ซึ่งพบว่า ตัวทำนายที่ดีที่สุดในการเสพยาเสพติดของนักศึกษา ก็คือ จำนวนเพื่อนของเขาที่เสพยา

สมมติฐานข้อที่ 9 นักท่องเที่ยวที่เดินทางจากแหล่งที่อยู่อาศัยไปยังอุทยานแห่งชาติด้วยระยะทางแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการณ์ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางจากแหล่งที่อยู่อาศัยไปยังอุทยานแห่งชาติด้วยระยะทางแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการณ์ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 31) เมื่อพิจารณาความแตกต่างเป็นรายคู่พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากแหล่งที่อยู่อาศัยระยะทางใกล้ในรัศมี 1 - 68 กิโลเมตรจากอุทยานแห่งชาติ (คนท้องถิ่น) มีพฤติกรรมการณ์ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ มากกว่านักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากแหล่งที่อยู่อาศัยในระยะไกลออกไปในรัศมี 200 กิโลเมตร จากอุทยานแห่งชาติ (คนจังหวัดใกล้เคียง) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 32) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากอุทยานแห่งชาติเอราวัณตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองจังหวัดกาญจนบุรี ในระยะทาง 68 กิโลเมตร มีเส้นทางคมนาคมในการเดินทางเข้าถึงสะดวก นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางโดยใช้ยานพาหนะทางบกทุกประเภท ทั้งยานพาหนะส่วนตัวและรถยนต์โดยสารประจำทาง ซึ่งใช้ระยะเวลาในการเดินทางประมาณ 1 ชั่วโมง เป็นเหตุให้นักท่องเที่ยวจากจังหวัดกาญจนบุรีมีโอกาสเข้าไปใช้ประโยชน์ในอุทยานแห่งชาติได้สะดวก และบ่อยครั้งกว่านักท่องเที่ยวที่อยู่ห่างไกล และเกิดความคุ้นเคยกับสถานที่และบรรยากาศของอุทยานแห่งชาติ รวมถึงการคุ้นเคยกับรูปแบบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ความเข้มงวดของเจ้าหน้าที่ และการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวอื่นที่ได้พบเห็น เป็นต้น จึงอาจเป็นไปได้ว่า นักท่องเที่ยวที่มีที่อยู่อาศัยในระยะใกล้อุทยานแห่งชาติ (คนท้องถิ่น) จะปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ น้อยกว่านักท่องเที่ยวที่มาจากแหล่งห่างไกลออกไป (คนจากจังหวัดใกล้เคียง) ซึ่งไม่คุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและให้ความเคารพต่อสถานที่มากกว่า หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือนักท่องเที่ยวท้องถิ่นมีแนวโน้มไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ มากกว่านักท่องเที่ยวที่มาจากจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Swearingen และ Johnson (1988 a) ที่ทำการศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เดินป่าในอุทยานแห่งชาติในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่านักท่องเที่ยวภายในท้องถิ่นจะเดินทางออกนอกเส้นทางมากกว่านักท่องเที่ยวที่มาจากต่างรัฐ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นววรรณ (2539) ในเรื่องของการวิเคราะห์พฤติกรรมการณ์ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของราษฎรท้องถิ่นในระบบอุทยานแห่งชาติของประเทศไทย พบว่า ราษฎรที่อยู่อาศัยในเขตอุทยานแห่งชาติ และกลุ่มที่อยู่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่ตั้งอยู่क्रमแนวเขตอุทยานแห่งชาติ จะไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ มากกว่าราษฎรที่อยู่อาศัยในหมู่บ้านรอบนอกอุทยานแห่งชาติ

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผล

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาลักษณะพฤติกรรมกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ รวมไปถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปเยือนอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี โดยการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการสำรวจเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างจำนวน 438 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างเชิงพรรณนา และใช้วิธีการทางสถิติ t - test และ F - test เพื่อทำการทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ลักษณะทั่วไปของนักท่องเที่ยว จากผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยวและใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติเอราวัณ ส่วนใหญ่เดินทางมาจากกรุงเทพมหานคร รองลงมาเป็นคนในจังหวัดกาญจนบุรี มีบางส่วนมาจากจังหวัดใกล้เคียง ในรัศมีระยะทางประมาณ 200 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 1 – 2 ชั่วโมง เป็นเพศชายและเพศหญิงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่น มีอายุเฉลี่ยประมาณ 25 ปี สถานภาพโสด และยังคงเป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี และส่วนใหญ่ยังไม่มียาได้เป็นของตนเอง โดยรวมแล้วนักท่องเที่ยวจะมีรายได้เฉลี่ยประมาณ 8,657 บาทต่อเดือน ลักษณะกลุ่มการเดินทางของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นแบบทัศนาคจรคือ ไป – กลับ ไม่นิยมพักค้างคืน และจะเดินทางมาด้วยตนเอง โดยมีสมาชิกในกลุ่มประมาณ 1 – 7 คน

นักท่องเที่ยวที่มีแรงจูงใจในการเข้าร่วมประกอบกิจกรรมนันทนาการหลายประการด้วยกัน (มากกว่า 1 แรงจูงใจ) โดยพบว่าแรงจูงใจที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญมากที่สุดเป็นลำดับที่ 1 คือ การได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว เมื่อพิจารณาเรื่องบุคลิกภาพของนักท่องเที่ยวใน 2 ลักษณะ ผลปรากฏว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีบุคลิกภาพ Scale E เป็นแบบแสดงออก และ บุคลิกภาพ Scale N เป็นแบบมั่นคงทางอารมณ์ ซึ่งเมื่อพิจารณาร่วมกันทั้ง 2 ลักษณะ พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีบุคลิกภาพเป็นแบบแสดงออก – มั่นคง กล่าวคือ เป็นบุคคลที่เปิดเผย ให้ความร่วมมือ ใจกว้าง มีชีวิตชีวา และน่าคบ

นักท่องเที่ยวมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติอยู่ในระดับสูง และนักท่องเที่ยวมีความรู้สึกรู้ว่าบทกำหนดโทษหากมีการฝ่าฝืนกฎระเบียบอุทยานแห่งชาตินั้นอยู่ในระดับที่มีความรุนแรงปานกลาง ในส่วนการรับรู้เกี่ยวกับความเข้มงวดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติโดยพิจารณาจากการที่นักท่องเที่ยวพบเห็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแต่งกายด้วยเครื่องแบบกรมป่าไม้ในบริเวณแหล่งนันทนาการ ปรากฏว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่พบเห็นเจ้าหน้าที่อยู่ระหว่าง 1 – 5 คน ซึ่งอยู่ในระดับที่เข้มงวดน้อย นอกจากนี้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะไม่พบเห็นนักท่องเที่ยวรายอื่น ๆ ปฏิบัติตนละเมิดหรือฝ่าฝืนกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติเลยในการท่องเที่ยวพักผ่อน หรือประกอบกิจกรรมนันทนาการในอุทยานแห่งชาติ

พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับกฎระเบียบ ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวร้อยละ 35.2 มีพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ โดยส่วนใหญ่จะละเมิด หรือฝ่าฝืนกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติอย่างน้อย 1 ลักษณะ / รูปแบบ และเหตุผลที่สำคัญที่สุดที่ทำให้นักท่องเที่ยวไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติเรียงลำดับได้ดังนี้คือ เพราะจำเป็นหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะคิดว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยไม่สำคัญหรือไม่เป็นไร เพราะไม่ทราบหรือไม่รู้ เพราะไม่ได้ตั้งใจหรือประมาท และเพราะเห็นคนอื่นทำได้จึงทำบ้าง หรือมีสิ่งเชิญชวนให้ทำตามตามลำดับ ซึ่ง พฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวดังกล่าวข้างต้น ส่วนใหญ่จัดอยู่ในประเภทของการกระทำโดยไม่ได้เจตนา การกระทำที่ปฏิเสธความรับผิดชอบ และการกระทำที่ไม่ทราบข้อมูล ในขณะที่นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติให้เหตุผลที่สำคัญที่สุดในการปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติเรียงลำดับได้ดังนี้คือ เพราะต้องการรักษาสีเขียวที่สวยงาม เพราะรู้ว่าผิดกฎระเบียบ เพราะละอายแก่ใจตนเองและผู้อื่น เพราะได้รับการอบรมสั่งสอนมา และเพราะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ตามลำดับ

การทดสอบสมมติฐาน สามารถสรุปผลได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้มีด้วยกัน 7 ปัจจัย จาก 9 ปัจจัย คือ ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ การรับรู้เกี่ยวกับความรุนแรงของกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ การรับรู้เกี่ยวกับความเข้มงวดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ การรับรู้เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวอื่น แรงจูงใจในการเข้าร่วมประกอบกิจกรรมนันทนาการ รูปแบบการท่องเที่ยว และระยะทางในการเดินทางจากแหล่งที่อยู่

อาศัยไปยังอุทยานแห่งชาติ แต่ในขณะที่เดียวกันพบว่า บุคลิกภาพ และขนาดกลุ่มของนักท่องเที่ยว เป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการ

1. จากผลการวิจัยพบว่า ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติเป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยว โดยผู้ไม่มีความรู้หรือมีความรู้น้อยจะฝ่าฝืนกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติมากกว่าผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจดี ดังนั้นอุทยานแห่งชาติเอราวัณจึงควรสนับสนุนกิจกรรมการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ ได้แก่ การสื่อความหมายธรรมชาติ การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น ให้แก่นักท่องเที่ยวผู้ใช้ประโยชน์ตามควรแก่โอกาสที่เหมาะสม โดยอาจจะใช้สื่อตัวกลางแบบใช้บุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติทุกระดับ หรือใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น ป้าย ข้อความ เอกสาร ข้อมูล แผ่นพับ แผนที่ โปรแกรมสไลด์ วีดิทัศน์ นิทรรศการ เป็นต้น การดำเนินการดังกล่าว นอกจากจะสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกฎระเบียบแล้ว ยังเป็นการสร้างจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยวได้เกิดความรักและหวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เข้าใจ เคารพ และมีความรับผิดชอบต่อธรรมชาติโดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ทั้งคนรุ่นปัจจุบันและอนาคตอีกทางหนึ่งด้วย

2. จากผลการวิจัยพบว่า ความรุนแรงของกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติมาก เป็นนักท่องเที่ยวที่มีความรู้สึกว่าการกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติมีระดับความรุนแรงน้อย ดังนั้น จึงเห็นควรอย่างยิ่งที่รัฐบาลจะต้องพิจารณาปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ. ศ. 2504 โดยพิจารณากำหนดกฎข้อห้าม ระเบียบข้อบังคับ และบทกำหนดโทษ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน มีความยืดหยุ่น ไม่ล้าสมัย หรือรุนแรงจนเกินไปจนยากแก่การปฏิบัติตาม และมีสภาพบังคับใช้ได้อย่างครอบคลุมในอุทยานแห่งชาติทุกประเภททั้งทางบกและทางทะเล เพื่อเป็นบรรทัดฐานที่ดีต่อไป

3. จากผลการวิจัยพบว่า ความเข้มงวดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวที่พบเห็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมากจะฝ่าฝืนกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติมากด้วย ดังนั้น อุทยานแห่งชาติเอราวัณจึงควรพิจารณาจัดเวรยามและเจ้าหน้าที่ออกปฏิบัติงานโดยแต่งกายด้วยเครื่องแบบกรมป่าไม้ ทั้งให้อยู่ประจำตามด่านตรวจเฉพาะจุดและเดินลาดตระเวนตามน้ำตกชั้นต่าง ๆ หรือเขตบริการภายในอุทยานแห่งชาติในจำนวนที่เหมาะสม ไม่มากหรือน้อยจนเกินไปในบริเวณใดบริเวณหนึ่ง รวมถึงควรให้สอดคล้องกับปริมาณนักท่องเที่ยวและประเภทของวันด้วย เช่น วันราชการ วันหยุดสุดสัปดาห์ วันหยุดเทศกาล เป็นต้น นอกจากนี้จะมีหน้าที่คอยให้บริการสอดส่อง ดูแลความเรียบร้อย อำนวยความสะดวก ให้ความปลอดภัยและความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยวแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคอยป้องกัน ควบคุมพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม หรือพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ และควรปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอย่างจริงจัง สม่ำเสมอ ไม่เลือกปฏิบัติเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยคำนึงถึงเจตนาและพยายามให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

4. จากผลการวิจัยพบว่า การรับรู้เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวอื่น เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยว โดยของนักท่องเที่ยวที่รับรู้หรือพบเห็นของนักท่องเที่ยวอื่นฝ่าฝืนกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติมาก จะมีพฤติกรรมฝ่าฝืนกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติมากกว่าผู้ที่ไม่รับรู้หรือไม่พบเห็น ดังนั้น นอกจากเจ้าหน้าที่จะปฏิบัติงานอย่างจริงจังสม่ำเสมอแล้ว หากพบการกระทำผิดหรือมีการฝ่าฝืนกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติโดยเจตนาและสร้างความเสียหายให้เกิดขึ้นแก่อุทยานแห่งชาติ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการลงโทษตามกฎหมาย เพื่อไม่ให้เป็นแบบอย่างแก่นักท่องเที่ยวอื่นในการปฏิบัติตาม หรือมีพฤติกรรมคล้ายตาม นอกจากนี้เจ้าหน้าที่จะต้องให้ความสำคัญและไม่ควรมองข้าม ถึงแม้ว่าการฝ่าฝืนหรือการละเมิดดังกล่าวจะดูเหมือนเป็นเรื่องเล็กน้อย เช่น การทิ้งขยะ การจับสัตว์น้ำ การให้อาหารปลา การล้างภาชนะหรือทิ้งเศษอาหารในลำน้ำ การขีดเขียนสลักชื่อ การหักเด็ดกิ่งไม้ ดอกไม้ การนำสัตว์เลี้ยงเข้ามาในอุทยานแห่งชาติ เป็นต้น เพราะมิฉะนั้นแล้วจะเป็นการให้แรงเสริม ก่อให้เกิดพฤติกรรมคล้ายตามแก่นักท่องเที่ยวเมื่อเห็นว่าผู้อื่นฝ่าฝืนได้แล้วไม่ถูกลงโทษก็จะฝ่าฝืนตามบ้าง และที่สำคัญที่สุดเจ้าหน้าที่เองจะต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักท่องเที่ยวด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เป็นเด็กและเยาวชน เพื่อส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อไป

5. จากผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวเป็นปัจจัยที่มีผลต่อมีพฤติกรรม การไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ โดยนักท่องเที่ยวที่มีแรงจูงใจที่จะได้มีโอกาสผจญภัยในธรรมชาติมีพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ มากกว่าท่องเที่ยวที่มีแรงจูงใจที่จะได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและมีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว ดังนั้น อุทยานแห่งชาติเอราวัณควรสนับสนุนกิจกรรมที่เป็นการเรียนรู้ศึกษาธรรมชาติในรูปแบบครอบครัว กลุ่มสัมพันธ์ การใช้ประโยชน์แบบสงบ ในขณะเดียวกันควรจำกัดหรือไม่สนับสนุนกิจกรรมที่มุ่งเน้นความตื่นเต้นท้าทาย โลดโผน ผจญภัย สนุกสนานเร้าใจ ให้แก่นักท่องเที่ยวเพื่อลดแรงกระตุ้นอันนำไปสู่มีพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ

6. อุทยานแห่งชาติเอราวัณควรให้ความสนใจกับนักท่องเที่ยวที่พักค้างคืนในอุทยานแห่งชาติ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวที่พักค้างคืนมีพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบมากกว่านักท่องเที่ยวที่ไม่พักค้างแรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวที่พักค้างคืนด้วยการกางเต็นท์พักแรม ซึ่งนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างยาวนานและต่อเนื่องในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และเทศกาลต่าง ๆ ซึ่งทางเจ้าหน้าที่ควรกำหนดมาตรการที่ชัดเจน เช่น การห้ามก่อกองไฟบนพื้นดินโดยตรง การห้ามเก็บหาพืชเป็นเชื้อเพลิง การห้ามล้างภาชนะและทิ้งเศษอาหารในลำน้ำ เป็นต้น และควรชี้แจงทำความเข้าใจในกฎข้อห้ามและระเบียบต่าง ๆ ในเบื้องต้น ตั้งแต่ที่นักท่องเที่ยวแสดงความประสงค์ขอเข้าพักค้างคืนในอุทยานแห่งชาติ โดยตัวเจ้าหน้าที่เอง หรือใช้เอกสารแผ่นพับประกอบ นอกจากนี้ควรมีมาตรการในการรองรับเพื่อเป็นทางออกให้กับนักท่องเที่ยวด้วย เช่น จัดให้มีบริการเช่าเตา อุปกรณ์หุงต้ม เชื้อเพลิงหรือถ่าน อุปกรณ์รองรับเก้าอี้ถ่าน หากอนุโลมให้มีการก่อไฟประกอบอาหารได้ในบริเวณพื้นที่กางเต็นท์และตั้งค่ายพักแรม และควรควบคุมปริมาณของผู้พักแรมด้วยเต็นท์ให้เหมาะสมกับความสามารถในการรองรับของพื้นที่แหล่ง และเนื่องจากบ้านพักของอุทยานแห่งชาติมีจำนวนจำกัด จึงควรสนับสนุนให้มีการกระจายผู้ที่ต้องการพักแรมให้ใช้บริการของเอกชนในบริเวณใกล้เคียง เพื่อเป็นการป้องกันผลกระทบและเป็นการกระจายรายได้ให้แก่เอกชนหรือราษฎรท้องถิ่นอีกทางหนึ่งด้วย

7. อุทยานแห่งชาติเอราวัณควรให้ความสนใจกับนักท่องเที่ยวท้องถิ่น ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวท้องถิ่นมีพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบมากกว่านักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากจังหวัดใกล้เคียง อาจเนื่องมาจากความคุ้นเคยและความสะดวกในการเดินทาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวกลุ่มวัยรุ่น อายุระหว่าง 21 – 25 ปี ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่

ของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ เจ้าหน้าที่ควรให้คำแนะนำในการใช้ประโยชน์และการประกอบกิจกรรมนันทนาการที่ถูกต้องเหมาะสม มุ่งเน้นให้คนในท้องถิ่นได้ทราบถึงความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับ รวมไปถึงคุณค่าและความภาคภูมิใจในแหล่งท่องเที่ยวอันมีชื่อเสียงคู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดกาญจนบุรีและประเทศไทย ซึ่งจะสร้างงานสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องต่อไปในอนาคต หากปฏิบัติตามกฎระเบียบและทำให้แหล่งท่องเที่ยวยังคงสภาพสมบูรณ์ตามธรรมชาติอย่างยั่งยืน

8. จากผลการวิจัยพบว่า เมื่อจัดประเภทสาเหตุของพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ สามารถพฤติกรรมแบ่งออกได้เป็น 5 ประเภท เรียงลำดับได้ดังนี้ คือ การฝ่าฝืนโดยไม่ได้เจตนา การฝ่าฝืนที่ปฏิเสธความรับผิดชอบ และการฝ่าฝืนเนื่องจากไม่ทราบข้อมูล การฝ่าฝืนตามสิ่งเชิญชวนหรือร่องรอยที่ปรากฏให้เห็น และการฝ่าฝืนที่รุนแรงโดยเจตนา ซึ่งนักจัดการและผู้ที่เกี่ยวข้องควรพิจารณาศักยภาพของการใช้การสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจ (persuasive communication) ในการปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมอันไม่พึงปรารถนาและพฤติกรรมทำลาย ซึ่งพิสูจน์แล้วว่าสามารถโน้มน้าวใจนักท่องเที่ยวปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง (Manfredo, 1992) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของการฝ่าฝืนเนื่องจากไม่ทราบข้อมูล และการฝ่าฝืนโดยไม่ได้เจตนา เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทัศนคติและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในที่สุด ส่วนสำคัญที่ต้องพิจารณาในเบื้องต้นคือ ให้อุทยานแห่งชาติหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญต่อการพิจารณาในเบื้องต้นคือ ให้อุทยานแห่งชาติหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญหรือเจตนาของผู้ฝ่าฝืน ซึ่งเทคนิคการให้ข้อมูลข่าวสารและการศึกษาเรียนรู้ควรได้รับการพิจารณาเป็นอันดับแรกในการป้องกันพฤติกรรมที่เกิดจากความไม่ตั้งใจหรือพฤติกรรมอันไม่พึงปรารถนา ส่วนเทคนิคการยับยั้งโดยตรงด้วยการบังคับใช้บรรทัดฐานของสังคม ได้แก่ การลงโทษโทษตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ เป็นสิ่งที่ควรนำไปใช้ป้องกันพฤติกรรมที่เกิดจากความตั้งใจหรือพฤติกรรมทำลาย เพื่อบังคับให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติในแนวทางที่ถูกต้อง

9. อุทยานแห่งชาติเอราวัณควรสนับสนุน และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวและสาธารณชนมีส่วนร่วมในการเสนอข้อคิดเห็นสำหรับแนวทางการจัดการและการพัฒนาแหล่งนันทนาการโดยให้ทุกคนช่วยกันสอดส่องดูแลพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม หรือพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบของนักท่องเที่ยว โดยการกำหนดหมายเลขโทรศัพท์สำหรับแจ้งเหตุฉุกเฉิน เพื่อให้นักท่องเที่ยวผู้ประสบเหตุได้แจ้งให้เจ้าหน้าที่อุทยานทราบแล้วประสานงานด้วยวิทยุสื่อสารไปยังบริเวณจุดที่เกิดเหตุได้อย่างทันเหตุการณ์ หรือร้องเรียน หรือแสดงความคิดเห็นในเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องใน

ลักษณะของ ผู้รับความคิดเห็น หรือการฝากข้อมูลทางเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ในระบบอินเทอร์เน็ต โดยมีการประชาสัมพันธ์ วิธีการและช่องทางการติดต่อสื่อสารกับอุทยานแห่งชาติเอราวัณ ให้ นักท่องเที่ยวทราบโดยทั่วถึงกัน

10. อุทยานแห่งชาติเอราวัณควรออกแบบพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติมให้ เหมาะสมทั้งปริมาณและคุณภาพ ได้แก่ ห้องน้ำ ห้องสุขา โต๊ะ ม้านั่ง ชุมน ศาลา ลานล้างภาชนะ ภาชนะรองรับขยะและเศษอาหาร การติดตั้งป้ายสื่อความหมายต่าง ๆ ซึ่งจะต้องพิจารณาใช้วัสดุ ที่คงทนเหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ โดยต้องคำนึงถึงทำเลที่ตั้งในการจัดวาง การดูแลบำรุงรักษา ให้สามารถใช้งานได้เต็มประสิทธิภาพอยู่เสมอ รวมไปถึงการจัดตกแต่งสภาพแวดล้อมและสภาพ ภูมิทัศน์ให้ดึงดูดกลมกลืนกับธรรมชาติ เป็นระเบียบ สะอาดถูกสุขลักษณะ เพื่อป้องกันและช่วย ลดปัญหาจากพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวในลักษณะ ต่าง ๆ

11. มาตรการในการควบคุมและป้องกันปัญหาขยะบริเวณแหล่งนันทนาการของอุทยาน แห่งชาติเอราวัณ โดยการห้ามนำอาหาร เครื่องดื่ม วัสดุต่าง ๆ ที่อาจเป็นขยะผ่านขึ้นไปเกินน้ำตกชั้น ที่ 2 นั้น เป็นมาตรการที่ดี และจะเป็นการช่วยลดภาระของเจ้าหน้าที่มากยิ่งขึ้น หากมีการแจ้งเตือน ให้นักท่องเที่ยวได้ทราบในเบื้องต้นก่อนเข้าไปยังบริเวณน้ำตก หรือระหว่างทางเดินไปยังน้ำตก ด้วย การติดตั้งป้ายทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อสร้างความเข้าใจ และความคาดหวังที่ถูกต้อง ให้แก่นักท่องเที่ยว และยังเป็นการช่วยลดปัญหาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากความ เข้าใจผิดและผิดหวังของนักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

1. จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างของนักท่องเที่ยวบางส่วนมีการให้ข้อมูลจากการ ตอบแบบสอบถามในลักษณะที่ไม่ตรงตามความเป็นจริงเนื่องจากคิดว่าหากตอบตามความเป็น จริงแล้วอาจได้รับโทษตามกฎหมายอุทยานแห่งชาติ อีกทั้งเป็นการละเอียดที่จะเปิดเผยว่าตนเอง และคณะมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมหรือฝ่าฝืนกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ จึงเป็นการยากที่จะวัด พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในลักษณะเช่นนี้ ดังนั้นงานวิจัยในอนาคตต่อไปจึงควรใช้รูปแบบการ เก็บข้อมูลในหลายรูปแบบประกอบกัน เช่น การตรวจสอบร่องรอย การสังเกต การสัมภาษณ์ การ

บันทึกภาพพฤติกรรม เป็นต้น โดยจะต้องชี้แจงทำความเข้าใจกับนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและประโยชน์ที่จะได้รับหากการวิจัยบรรลุผล เพื่อให้ข้อมูลที่ต้องการสมบูรณ์มากที่สุด

2. เนื่องจากงานวิจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติของประเทศไทยยังมีน้อยมาก ดังนั้น ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องเดียวกันนี้ในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หรือพื้นที่อนุรักษ์อื่น ๆ ในภาพรวมของประเทศเพิ่มมากขึ้น ทั้งอุทยานแห่งชาติทางบก อุทยานแห่งชาติทางทะเล เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เป็นต้น ซึ่งกระจายอยู่ในแต่ละภาคของประเทศไทย เพื่อยืนยันปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยว และหาแนวทางในการป้องกันและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามกฎระเบียบมากยิ่งขึ้น รวมไปถึงประโยชน์ในการวางแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติต่อไป

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในตัวแปรหรือปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ ประสบการณ์ในการมาเยือนอุทยานแห่งชาติ การให้คุณค่า ความคาดหวัง และประเภทกลุ่ม (social group) ของนักท่องเที่ยวว่ามีผลต่อพฤติกรรม การไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติหรือไม่อย่างไร

4. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวชาวไทยกับชาวต่างประเทศ ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติสนองนโยบายของรัฐบาลในการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และนโยบายสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยวใช้จ่ายและพักอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานาน

5. ในการวัดตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้เกี่ยวกับความเข้มงวดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ อาจเก็บข้อมูลด้วยวิธีการอื่น ๆ ประกอบกับการใช้จำนวนเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติที่นักท่องเที่ยวพบเห็นในขณะปฏิบัติหน้าที่เพื่อเปรียบเทียบอิทธิพลที่มีต่อความรู้สึกผิดของนักท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- กรุณา กิจขยัน. 2517. ความสัมพันธ์ระหว่างความมีวินัยแห่งตน ความเชื่อ อำนาจภายใน - ภายนอกตน และคุณธรรมแห่งพลเมืองดี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, กรุงเทพมหานคร.
- กันยา สุวรรณแสง. 2532. จิตวิทยาทั่วไป. สำนักพิมพ์บำรุงสาส์น, กรุงเทพมหานคร. 243 น.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. ม. ป. ป. กาญจนบุรี. เอกสารส่งเสริมแนะนำการท่องเที่ยว สำนักงานภาคกลาง เขต 1, กาญจนบุรี. 10 น.
- กิตติพงศ์ พัฒนพงศ์. 2538. พฤติกรรมเบี่ยงเบนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมปลายในเขต กรุงเทพมหานคร: การวิเคราะห์เชิงปริมาณทางสังคมจิตวิทยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์, เฉลียว ฤกษ์จุฬิมล, ประไพร์ วิริยะสมบุญ, เสาวคนธ์ สุดสวาทดี, สุดาภิรมย์แก้ว และสุรพันธ์ เพชรภา. 2543. สังคมวิทยา. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 180 น.
- ฉัตรสมุน พฤติปัญญา. 2536. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความประพฤติดกฏระเบียบของนักเรียน: ศึกษากรณีโรงเรียนมัธยมในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- ชอุณมาศ กัลยาณมิตร. 2530. ปัจจัยที่มีผลต่อเจตคติเกี่ยวกับการประพฤติตนไม่เหมาะสมกับสภาพและวัยของนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพมหานคร.
- เชวงศักดิ์ สิ้นสูงสุด. 2539. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการหนีเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

ณรงค์ มหรรณพ. 2534. การจัดการอุทยานแห่งชาติ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,
กรุงเทพมหานคร. 218 น.

เต็มศักดิ์ สุวรรณประเทศ. 2521. สังคมวิทยาเบื้องต้น. วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม, พิษณุโลก.
325 น.

ถวิล ธาราโกชน. 2526. จิตวิทยาสังคม. สำนักพิมพ์ดีไอเดียนสตรี, กรุงเทพมหานคร. 212 น.

ทรงพล ภูมิพัฒน์. 2538. จิตวิทยาสังคม. มหาวิทยาลัยศรีปทุม, กรุงเทพมหานคร. 340 น.

ทิพย์วรรณ วานิชยากร. 2529. ประสิทธิภาพของการลงโทษในการยับยั้งการกระทำผิดของ
นักเรียน: ศึกษาเฉพาะกรณีนักเรียนชายระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา 2
กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

ธัญธร ตั้งชีวินศิริกุล. 2539. การศึกษานุคลิกภาพตามแบบ MPI ของเด็กนักเรียนวัยรุ่นใน
กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์,
กรุงเทพมหานคร.

ธีระ ศรีธรรมรักษ์. 2530. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. อักณาเจริญทัศน์,
กรุงเทพมหานคร. 259 น.

นภวรรณ ฐานะกาญจน์. 2539. ผลการวิจัยเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่นในระบบพื้นที่อนุรักษ์ใน
ประเทศไทย. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 9 น.
(เอกสารอัดสำเนา).

_____. 2542. เอกสารประกอบการบรรยายวิชามนุษยมิติในการจัดการพื้นที่
อนุรักษ์. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 10 น. (เอกสารอัด
สำเนา).

นุชลี อุปภัย. 2525. ปฏิกริยาจริยธรรมของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง ต่อพฤติกรรมของผู้อื่นที่กระทำต่อสิ่งแวดล้อม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

บรรจง ไหญ่ยงค์. 2542. การกระทำผิดกฎจราจรของผู้ขับขี่ยานพาหนะในเขตกรุงเทพมหานคร: ศึกษาเฉพาะกรณีกองบังคับการตำรวจนครบาล 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

บุญเรียง ขจรศิลป์. 2542. สถิติวิจัย I. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 162 น.

ปนัดดา เพ็ชรสิงห์. 2530. อบายมุขที่มีความสัมพันธ์กับการหนีโรงเรียนของนักเรียนวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพมหานคร.

ประกอบ ระกิติ. 2515. จิตวิทยา. จงเจริญการพิมพ์, กรุงเทพมหานคร.

ประนอม สโรชมาน. 2524. จิตวิทยาทั่วไป เล่ม 2. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 120 น.

ประพล มลิณฑจินดา. 2542. ความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

ประสาร ทิพย์ธารา. ม. ป. ป. จิตวิทยาเบื้องต้น. สำนักพิมพ์พิทักษ์อักษร, กรุงเทพมหานคร. 214 น.

ประเสริฐ แยมกลินฟุ้ง. ม. ป. ป. พฤติกรรมผีนั่งคม. เอกสารประกอบการบรรยายวิชาสังคมวิทยา. คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

- ปัทมา พุ่มมาพันธุ์. 2542. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพ ความรู้ด้านการจัดการความปลอดภัย ความพึงพอใจต่อการจัดการความปลอดภัยและพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานในโรงงานผลิตเหล็กกล้าไร้สนิม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- พัชนี วรกวิน. 2526. จิตวิทยาสังคม: ทฤษฎีและปฏิบัติการ. สำนักพิมพ์พัฒนาพานิช, กรุงเทพมหานคร. 151 น.
- พัทยา สายหู. 2540. กลไกของสังคม. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร. 295 น.
- พิชญ์ รพีพันธ์. 2516. สารานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา. มงคลการพิมพ์, กรุงเทพมหานคร.
- พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์, วิศิษฐ์ศักดิ์ ไทยทอง และ แสงสุรีย์ สำอางค์กุล. 2528. จิตวิทยาร่วมสมัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่. 345 น.
- ไพยม จันทร์คคะ. 2520. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 662 น.
- ไพฑูรย์ เครือแก้ว. 2518. ลักษณะสังคมไทย. บริษัทบพิทจำกัด, กรุงเทพมหานคร. 373 น.
- ไพบุลย์ เทวรักษ์. 2537. จิตวิทยา: ศึกษาพฤติกรรมภายนอกและภายใน. โรงพิมพ์เอส.ดี. เพรส, กรุงเทพมหานคร. 255 น.
- มาณี ไชยธีรานุวัฒน์ศิริ. 2541. เทคนิคการเขียนวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์, น. 129. ใน อดุลย์ วิริยะเวชกุล, ปรีชา อุปโยคิน และ ประสิทธิ์ ลีระพันธ์ (ผู้รวบรวม). คู่มือวิทยานิพนธ์. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพมหานคร.

ราชกิจจานุเบกษา. 2504. พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504. เล่มที่ 78. ตอนที่ 80.
กรุงเทพมหานคร.

_____. 2522. พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522. ฉบับ
พิเศษ. เล่มที่ 96. ตอนที่ 72. กรุงเทพมหานคร.

_____. 2535. พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535. เล่มที่ 109.
ตอนที่ 25. กรุงเทพมหานคร.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2525. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. สำนักพิมพ์บริษัทอักษร
เจริญทัศน์ อจท. จำกัด, กรุงเทพมหานคร. 972 น.

วิภาพร มาพบสุข. ม. ป. ป. จิตวิทยาทั่วไป. สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, กรุงเทพมหานคร.
587 น.

วิวัฒน์ อัสวานิชย์. 2523. ความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในตนเองกับความซื่อสัตย์ของเด็กไทย.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, กรุงเทพมหานคร.

ไวรัช เจียมบรรจง. 2523. จิตวิทยาสังคม 2. วิทยาลัยครูพระนคร, กรุงเทพมหานคร. 130 น.

ศิริโสภาคย์ บุรพาเดชะ. ม. ป. ป. จิตวิทยาทั่วไป. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
280 น.

ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์. 2536 ก. แผนแม่บทการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ
จังหวัดกาญจนบุรี. รายงานฉบับสมบูรณ์ข้อมูลพื้นฐาน. กรมป่าไม้, กรุงเทพมหานคร.
369 น.

_____. 2536 ข. แผนแม่บทการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ
จังหวัดกาญจนบุรี. รายงานฉบับสรุปย่อสำหรับผู้บริหาร. กรมป่าไม้, กรุงเทพมหานคร. 50 น.

- ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์. 2538. โครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ: กรณีภาคใต้. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กรุงเทพมหานคร. 221 น.
- สมคะเน โพธิ์ศรี. 2538. ความคิดเห็นของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนของกองบังคับการตำรวจป่าไม้เกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพมหานคร.
- สมทรง สุวรรณเลิศ, ละเอียด ชูประยูร, สุธมนา ศิริสวัสดิ์ และ วิภา ปีกุณานนท์. 2512. การทดสอบ The Maudsley Personality Inventory ในนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาและมหาวิทยาลัย. น. 17 - 29. ใน มนัส น้อยชื่น. (ผู้รวบรวม). การศึกษาเปรียบเทียบผล การเรียนรู้ของนักเรียนในกลุ่มที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกันจากการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, กรุงเทพมหานคร.
- สมนึก ชัชวาลย์. 2529. พฤติกรรมเบี่ยงเบนของวัยรุ่นที่เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนรัฐบาล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- สวนอุทยานแห่งชาติ. ม. ป. ป. อุทยานแห่งชาติเอราวัณ. เอกสารแผ่นพับ. สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. กรมป่าไม้, กรุงเทพมหานคร. 2 น.
- สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. 2542. สถิตินักท่องเที่ยว. กรมป่าไม้, กรุงเทพมหานคร. 40 น. (เอกสารอัดสำเนา).
- สุชา จันทน์เอม. 2517. จิตวิทยาทั่วไป. ไทยวัฒนาพานิช, กรุงเทพมหานคร. 158 น.
- สุทัศน์ อันทานนท์. 2522. ปัจจัยที่มีส่วนทำให้บุคคลกระทำผิดเงื่อนไขคุมประพฤติ: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผู้ที่ถูกถอนการคุมประพฤติกับผู้ที่ยังการคุมประพฤติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

- สุพัตรา สุภาพ. 2542. สังคมวิทยา. ไทยวัฒนาพานิช, กรุงเทพมหานคร. 152 น.
- สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต และ ดรรชนี เอมพันธุ์. 2539. อุทยานแห่งชาติกับการอนุรักษ์, น. 59-75.
 ใน รายงานการประชุมสัมมนา เรื่อง อุทยานแห่งชาติกับนันทนาการและการท่องเที่ยวใน
 ทศวรรษหน้าเพื่อทรัพยากรที่ยั่งยืน, 21-28 กรกฎาคม 2539. สำนักอนุรักษ์
 ทรัพยากรธรรมชาติ. กรมป่าไม้, กรุงเทพมหานคร.
- สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต และ ศิริลักษณ์ ปิ่นเกษร. 2535. นันทนาการกับการป่าไม้ชุมชน. น. 627-
 693. ใน ชูติวิชา การป่าไม้ชุมชน. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, กรุงเทพมหานคร.
- เสรี เวชบุษกร. 2529. อุทยานแห่งชาติ. อ้างโดย ณรงค์ มหรรณพ. การจัดการอุทยาน
 แห่งชาติ. เอกสารการสอนชุดวิชา นิเวศวิทยาและการจัดการทรัพยากรป่าไม้.
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, กรุงเทพมหานคร. 218 น.
- หยุด แสงอุทัย. 2523. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
 ธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 243 น.
- อัณณพ ชูบำรุง. 2527. ทฤษฎีอาชญาวิทยา. สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, กรุงเทพมหานคร.
 167 น.
- อานนท์ อากาศิรม. 2525. สังคมวิทยา. สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, กรุงเทพมหานคร. 138 น.
- อุรพี โอสถานนท์. 2533. ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการกระทำผิดซ้ำของเด็ก
 และเยาวชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- Allen, V. L, and Greenberger, D.B. 1978. An aesthetic theory of school vandalism.
 Crime & Delinquency. อ้างโดย พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์ และคณะ. จิตวิทยาสังคมร่วม
 สมัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่. 345 น.

Clark, R. N., J. C. Hendee, and F. L. Campbell. 1971 a. Values, behavior and conflict in modern camping culture. *Journal of Leisure Research*. 3 (3) : 143-159. *In* Manfredo, M. J. (ed.). *Influencing Human Behavior*. Sagamore Publishing Inc. Champaign, Illinois.

. 1971 b. Depreciative behavior in forest campgrounds: An exploratory study. U.S. Department of Agriculture, Forest Service, Pacific Northwest Forest Experiment Station. Research note PNW-161. *Cited by* M. E. Vande Kamp, D. R. Johnson, and T. C. Swearingen. *Deterring Minor Acts of Noncompliance. A Literature Review*. Cooperative Park Studies Unit, College of Forest Resources, AR-10, University of Washington Seattle, WA 98195. 112 p.

Cohen, S. 1973. Property Destruction: Motives and Meanings. *อ้างโดย สุรเชษฐุ์ เศรษฐมาต และ ศิริลักษณ์ ปิ่นเกษร*. นันทนาการกับการป่าไม้ชุมชน, น. 627-693. ใน *ชุดวิชา การป่าไม้ชุมชน*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, กรุงเทพมหานคร.

Cronbach, L. J. 1963. *Educational Psychology*, 2nd edition. *อ้างโดย กัญญา สุวรรณแสง*. *จิตวิทยาทั่วไป*. สำนักพิมพ์บำรุงสาส์น, กรุงเทพมหานคร.

Durdan, C. A., G. D. Reeder, and P. R. Hecht. 1985. Litter in a university cafeteria: Demographic data and the use of prompts as an interventory strategy. *Environment and behavior*. *Cited by* M. E. Vande Kamp, D. R. Johnson, and T. C. Swearingen. *Deterring Minor Acts of Noncompliance. A Literature Review*. Cooperative Park Studies Unit, College of Forest Resources, AR-10, University of Washington Seattle, WA 98195. 112 p.

Finnie, W.C. 1973. Field experiments in litter control. *Environment and Behavior*. Cited by Vande Kamp, M. E., Johnson D. R., Swearingen T. C.. *Deterring Minor Acts of Noncompliance. A Litterature Review*. Cooperative Park Studies Unit, College of Forest Resources, AR-10, University of Washington Seattle, WA 98195. 112 p.

Fraser, S., and Zimbardo, P.G. 1969. The human choice. Individuation, reason and order versus deindividuation, impulse, and chaos. อ้างโดย พิศมัย วิบูลย์สวัสดิ์ และคณะ. จิตวิทยาสังคมร่วมสมัย. โครงการตำราคณะมนุษยศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่. 345 น.

Hammitt, W. E. and Cole, D. N. 1987 a. *Wildland Recreation. Ecology and Management*. A Wiley-Interscience Publication. John Wiley and Sons, New York. 341 p.

_____. 1987 b. *Wildland Recreation. Ecology and Management*. A Wiley-Interscience Publication. John Wiley and Sons, New York. อ้างโดย สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต และ ศิริลักษณ์ ปิ่นเกษร. นันทนาการกับการป่าไม้ชุมชน, น. 627-693. ใน ชุตติวิชา การป่าไม้ชุมชน. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, กรุงเทพมหานคร.

Harrison, A. 1982. *Problems : Vandalism and Depreciative Behavior*. อ้างโดย สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต และ ศิริลักษณ์ ปิ่นเกษร. นันทนาการกับการป่าไม้ชุมชน, น. 627-693. ใน ชุตติวิชา การป่าไม้ชุมชน. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, กรุงเทพมหานคร.

Johnson, R. E. 1979. *Juvenile Delinquency and Its Origin*. Cambridge University Press.

- Knopt, R. C. 1983. Recreational Needs and Behavior in Natural Setting, pp. 205-240.
 อ้างโดย สุรเชษฐ์ เศรษฐมาส และ ศิริลักษณ์ ปิ่นเกษร. นันทนาการกับการป่าไม้ชุมชน,
 น. 627-693. ใน ชุดวิชา การป่าไม้ชุมชน. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,
 กรุงเทพมหานคร.
- Lazarus, S. R. 1971. Personality. อ้างโดย ปัทมา พุ่มมาพันธุ์. ความสัมพันธ์ระหว่าง
 บุคลิกภาพ ความรู้ด้านการจัดการความปลอดภัย ความพึงพอใจต่อการจัดการความ
 ปลอดภัยและพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานในโรงงานผลิต
 เหล็กกล้าไร้สนิม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- Lime, D.W. 1972. Large Groups in the Boundary Waters Canoc Area-Their Numbers,
 Characteristics, and Impacts. USDA Forest Service Research Note NC – 142.
 อ้างโดย สุรเชษฐ์ เศรษฐมาส และ ศิริลักษณ์ ปิ่นเกษร. นันทนาการกับการป่าไม้ชุมชน,
 น. 627-693. ใน ชุดวิชา การป่าไม้ชุมชน. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,
 กรุงเทพมหานคร.
- Madison, A. 1970. Vandalism : The Not-So-Senseless Crime. New York : The Seabury
 Press. อ้างโดย สุรเชษฐ์ เศรษฐมาส และ ศิริลักษณ์ ปิ่นเกษร. นันทนาการกับการป่า
 ไม้ชุมชน, น. 627-693. ใน ชุดวิชา การป่าไม้ชุมชน. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,
 กรุงเทพมหานคร.
- Manfredo, M. J. 1992. Influencing Human Behavior. Sagamore Publishing Inc.
 Champaign, Illinois. 371 p.
- Marler, L. 1971. A study of anti-litter messages. Journal of Environmental Education.
 Cited by Vande Kamp, M. E., Johnson D. R., Swearingen T. C.. Deterring Minor
 Acts of Noncompliance. A Literature Review. Cooperative Park Studies Unit,
 College of Forest Resources, AR-10, University of Washington Seattle, WA
 98195. 112 p.

- McDonald, C. D. and Hammitt, W. E. 1983. Managing River Environments for the Participation Motives of Stream Floaters. *Journal of Environmental Management* 16, pp. 369-377. อ้างโดย สุรเชษฐ์ เศรษฐมาส และ ศิริลักษณ์ ปิ่นเพชร. นันทนาการกับการป่าไม้ชุมชน, น. 627-693. ใน ชุดวิชา การป่าไม้ชุมชน. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, กรุงเทพมหานคร.
- Oliver, S. S., Roggenbuck, J. W., and Watson, A. E. 1985. Education to reduce impacts in forest campgrounds. *Cited by* Vande Kamp, M. E., Johnson D. R., Swearingen T. C.. *Deterring Minor Acts of Noncompliance. A Litterature Review.* Cooperative Park Studies Unit, College of Forest Resources, AR-10, University of Washington Seattle, WA 98195. 112 p.
- Patenoster, R. and Iovanni, L. 1989. The Labeling Perspective and Delinquency: An Elaboration of the Theory and Assesment of the Evidence. *Justice Quartly.* (6), pp. 359-394.
- Robinson, S. N. 1976. Littering behavior in public places. *Environment and Behavior.* *Cited by* Vande Kamp, M. E., Johnson D. R., Swearingen T. C.. *Deterring Minor Acts of Noncompliance. A Litterature Review.* Cooperative Park Studies Unit, College of Forest Resources, AR-10, University of Washington Seattle, WA 98195. 112 p.
- Ross, T. L., and Moeller, G. H. 1974. Communicating rules in recreation areas. *Cited by* Vande Kamp, M. E., Johnson D. R., Swearingen T. C.. *Deterring Minor Acts of Noncompliance. A Litterature Review.* Cooperative Park Studies Unit, College of Forest Resources, AR-10, University of Washington Seattle, WA 98195. 112 p.

- Schwarzkopf, S. K. 1984. Feeding of golden-mantled ground squirrels by park visitors at Crater Lake National Park. *Cited by Vande Kamp, M. E., Johnson D. R., Swearingen T. C.. Deterring Minor Acts of Noncompliance. A Litterature Review. Cooperative Park Studies Unit, College of Forest Resources, AR-10, University of Washington Seattle, WA 98195. 112 p.*
- Sharpe, G. W., Odegaard, C. H., and Sharpe, W. F. 1982. Park Management. New York : John Wiley and Sons. *อ้างโดย สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต และ ศิริลักษณ์ ปิ่นเกษร. นันทนาการกับการป่าไม้ชุมชน, น. 627-693. ใน ชูติวิชา การป่าไม้ชุมชน. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, กรุงเทพมหานคร.*
- Sutphen, R. D. 1992. Evaluation of Multisystemic Treatment Program for High-risk Juvenile Deliquent. *อ้างโดย กิตติพงศ์ พัฒนพงศ์. พฤติกรรมเบี่ยงเบนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมปลายในเขตกรุงเทพมหานคร : การวิเคราะห์เชิงปริมาณทางสังคมจิตวิทยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ. 139 น.*
- Swearingen, T. C., and Johnson, D. R. 1988 a. An analysis of off-trail hiking in response to selected social control techniques at Paradise Meadows, Mount Rainier National Park. *Cited by Vande Kamp, M. E., Johnson D. R., Swearingen T. C.. Deterring Minor Acts of Noncompliance. A Litterature Review. Cooperative Park Studies Unit, College of Forest Resources, AR-10, University of Washington Seattle, WA 98195. 112 p.*
- Swearingen, T. C., and Johnson, D. R. 1988 b. Day-Hiker attitudes toward the Presence of a uniformed park employee in a front - country area of Mount Rainier. *Cited by Vande Kamp, M. E., Johnson D. R., Swearingen T. C.. Deterring Minor Acts of Noncompliance. A Litterature Review. Cooperative Park Studies Unit, College of Forest Resources, AR-10, University of Washington Seattle, WA 98195. 112 p.*

Vande Kamp, M. E., Johnson D. R., Swearingen T. C.. 1994. Deterring Minor Acts of Noncompliance. A Litterature Review. Cooperative Park Studies Unit, College of Forest Resources, AR-10, University of Washington Seattle, WA 98195.
112 p.

Vander Stoep, G. A., & Grammann, J. A. 1987. The effect of verbal appeals and incentives on depreciative behavior among youthful park visitors. *Cited by* Vande Kamp, M. E., Johnson D. R., Swearingen T. C.. Deterring Minor Acts of Noncompliance. A Litterature Review. Cooperative Park Studies Unit, College of Forest Resources, AR-10, University of Washington Seattle, WA 98195.
112 p.

ภาคผนวก

(สำเนา)

ที่ ทม.0405.07/

ภาควิชาอนุรักษวิทยา คณะวนศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

50 ถนนพหลโยธิน จตุจักร กรุงเทพฯ 10900

22 มีนาคม 2544

เรื่อง ขอเก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อทำวิทยานิพนธ์

เรียน หัวหน้าอุทยานแห่งชาติเอราวัณ

ด้วยนายคมเชษฐา จรุงพันธ์ นิสิตปริญญาโทสาขาอุทยานและนันทนาการ ภาควิชาอนุรักษวิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับอนุมัติให้ทำวิจัยเพื่อประกอบวิทยานิพนธ์ เรื่อง พฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะของพฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวที่มาเยือนอุทยานแห่งชาติเอราวัณ โดยกำหนดให้เขตบริการบริเวณที่ทำการอุทยานฯ และบริเวณน้ำตกเอราวัณ อุทยานแห่งชาติเอราวัณ เป็นพื้นที่ศึกษา

การวิจัยครั้งนี้กำหนดเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวผู้เดินทางมาเยือนอุทยานแห่งชาติเอราวัณในระหว่างปี 2544 โดยใช้แบบสอบถามจำนวนประมาณ 400 ชุด ทั้งนี้ผู้วิจัยจะเริ่มดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามตั้งแต่ เดือนเมษายน 2544 เป็นต้นไป ภาควิชาฯ เชื่อมั่นว่าผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างสูงต่ออุทยานแห่งชาติเอราวัณและกรมป่าไม้ ในการที่จะนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยว ช่วยควบคุมและส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ รวมทั้งสามารถใช้ในการวางแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติเอราวัณ และประยุกต์ใช้กับการวางแผนอุทยานแห่งชาติแห่งอื่น ๆ ของประเทศ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้ นายคมเชษฐา จรุงพันธ์ เก็บข้อมูลในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

ลงชื่อ วิชา นิยม

(รศ. ดร. วิชา นิยม)

หัวหน้าภาควิชาอนุรักษวิทยา

--	--	--	--

หมายเลขแบบสอบถาม

วันที่...../...../.....

แบบสอบถาม

การศึกษาพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยว
: กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

ผู้วิจัย

นายคมเชษฐา จรุงพันธ์

สาขาอุทยานและนันทนาการ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการเก็บข้อมูลภาคสนามในการวิจัย เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ระดับปริญญาโท โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะของพฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยว ซึ่งผลการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติเอราวัณ และประยุกต์ใช้กับการวางแผนอุทยานแห่งชาติแห่งอื่น ๆ ของประเทศ

ผู้วิจัยเชื่อมั่นว่า การสละเวลาตอบแบบสอบถามของท่านจะมีส่วนช่วยให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วย จึงขอความกรุณาได้โปรดตอบแบบสอบถามให้ครบถ้วนสมบูรณ์ทุกข้อ โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือด้วยดี พร้อมทั้งขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

แบบสอบถามชุดนี้มี 5 ตอน (20 ข้อ) รวม 7 หน้า ประกอบด้วย

- ตอนที่ 1 การรับรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบและการบังคับใช้กฎระเบียบของอุทยานแห่งชาติ
- ตอนที่ 2 แรงจูงใจในการประกอบกิจกรรมและบุคลิกภาพของนักท่องเที่ยว
- ตอนที่ 3 ลักษณะกลุ่มและการเดินทางของนักท่องเที่ยว
- ตอนที่ 4 พฤติกรรมการใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติ
- ตอนที่ 5 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว

วิธีตอบแบบสอบถาม

1. ทำเครื่องหมาย หน้าคำตอบที่ท่านต้องการ หรือในช่องว่างที่กำหนดให้ หรือ
2. เติมคำตอบในช่องว่าง.....ที่เว้นไว้ ในคำถามแต่ละข้อ หรือ
3. วงกลมล้อมรอบหมายเลขคำตอบที่ท่านต้องการ

ตอนที่ 1 การรับรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบและการบังคับใช้กฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ

1. ตามความเข้าใจของท่าน กิจกรรมต่อไปนี้ อนุญาตหรือไม่อนุญาตให้กระทำในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ

กิจกรรม	อนุญาต	ไม่อนุญาต
1. เทียวชมน้ำตก		
2. เล่นน้ำตก ว้ายน้ำ		
3. เดินป่า เดินศึกษาธรรมชาติ		
4. เก็บดอกไม้ ใบไม้ ผลไม้ หิน กรวด ไปเป็นของที่ระลึก		
5. กางเตนท์พักแรมในบริเวณพื้นที่กางเตนท์		
6. ทิ้งขยะ เศษอาหารบนพื้นดินใต้โคนต้นไม้เพื่อเป็นปุ๋ย		
7. ขุดดินเพื่อฝังกลบขยะ ถุงพลาสติก เศษอาหารที่เหลือใช้		
8. เก็บหาฟืน หักกิ่งไม้ ตัดไม้ มาทำฟืนเพื่อก่อไฟ		
9. ถ่ายภาพ บันทึกวิดีโอ ไว้เป็นที่ระลึกที่ได้มาเยือน		
10. ให้อาหารสัตว์ป่าเพราะสงสาร		
11. นำสัตว์เลี้ยงมาท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ		
12. ชมวิวทิวทัศน์ ชมพระอาทิตย์ขึ้น / ตก		
13. ศึกษา / เทียวชมถ้ำ		
14. ชี้จรรยาบรรณชมทิวทัศน์ในทางที่จัดไว้ให้		
15. ขับรถยนต์ชมทิวทัศน์ในทางที่จัดไว้ให้		
16. ซีดเทียน ปิดประกาศ โฆษณา ประชาสัมพันธ์ ตามที่ต่างๆ		
17. เคลื่อนย้ายป้าย หลักเขต โต๊ะ ม้านั่ง สิ่งอำนวยความสะดวก		

กิจกรรม	อนุญาต	ไม่อนุญาต
18. จับสัตว์ หรือแมลงตัวเล็ก ๆ ไปเป็นของที่ระลึก		
19. ใช้กล้องส่องดูสัตว์ ดูนก		
20. ดูดาว ศึกษาท้องฟ้าและดาราศาสตร์		
21. เผาหญ้า ก่อไฟเพื่อไล่ยุง มด แมลง		
22. ส่งเสียงดัง เล่นดนตรี หรือเครื่องเสียง เพื่อร้องเพลงคาราโอเกะ		
23. นำอาหารมารับประทานในบริเวณพักผ่อนที่จัดไว้ให้		
24. จุดพลุ ดอกไม้เพลิง ประทัด		

2. ตามความรู้สึกของท่าน บทกำหนดโทษหากฝ่าฝืนกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ มีระดับความรุนแรงมากน้อยเพียงใด (วงกลมล้อมรอบตัวเลขระดับความรุนแรงที่ท่านรู้สึก)

1 2 3 4 5 6 7 8 9

ไม่รุนแรง

รุนแรงมาก

3. ในขณะที่ท่านท่องเที่ยวพักผ่อน หรือประกอบกิจกรรมนันทนาการครั้งนี้ ท่านพบเห็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแต่งกายด้วยเครื่องแบบกรมป่าไม้ ออกปฏิบัติงานในบริเวณแหล่งนันทนาการของน้ำตกเอราวัณหรือไม่

ไม่พบเห็น

พบเห็น จำนวน.....คน (ใส่ตัวเลข)

4. ในขณะที่ท่านท่องเที่ยวพักผ่อน หรือประกอบกิจกรรมนันทนาการครั้งนี้ ท่านพบเห็นนักท่องเที่ยวรายอื่นไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือฝ่าฝืนกฎระเบียบของอุทยานแห่งชาติบ้างหรือไม่

ไม่พบเห็น

พบเห็น จำนวน.....คน (ใส่ตัวเลข)

ตอนที่ 2 แรงจูงใจในการประกอบกิจกรรมนันทนาการและบุคลิกภาพของนักท่องเที่ยว

5. วัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมประกอบกิจกรรมนันทนาการในครั้งนี้ของท่าน (เลือกข้อที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน โดยลำดับความสำคัญ 1...2...3...ในช่องว่างหน้าหัวข้อที่ท่านเลือก ซึ่งกำหนดให้ลำดับที่ 1 เป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุด)

..... เพื่อจะได้มีโอกาสเรียนรู้ศึกษาธรรมชาติ

..... เพื่อจะได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน

..... เพื่อจะได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว

..... เพื่อจะได้มีโอกาสผจญภัยและท้าทาย

..... เพื่อหาความสงบ/หลีกเลี่ยงความวุ่นวาย

..... อื่นๆโปรดระบุ

6. ท่านคิดว่าตัวท่านมีลักษณะต่อไปนี้หรือไม่ อย่างไร

	ใช่	ไม่แน่ใจ	ไม่ใช่
1) ท่านรู้สึกเป็นสุขที่สุดที่ได้ร่วมงานในการทำงานที่ต้องใช้ความเร็ว	☐	☐	☐
2)	☐	☐	☐
3)	☐	☐	☐
48)	☐	☐	☐

หมายเหตุ รายละเอียดแบบวัดบุคลิกภาพฉบับสมบูรณ์จำนวน 48 ข้อ สามารถขอคู่มือที่
ภาคจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตอนที่ 3 ลักษณะกลุ่มและการเดินทางของนักท่องเที่ยว

7. ลักษณะประเภทกลุ่มในการเดินทางของท่านในครั้งนี้ เป็นแบบ

เดินทางมาเอง

เดินทางมากับบริษัททัวร์

อื่นๆโปรดระบุ.....

8. เมื่อรวมตัวท่านเองแล้ว กลุ่มของท่านมีสมาชิกร่วมเดินทางมาครั้งนี้ จำนวน.....คน

9. จากบ้านของท่านมายังอุทยานแห่งชาติเอราวัณ ใช้ระยะทางประมาณ.....กิโลเมตร

ตอนที่ 4 การใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติ

10. ในการมาเยือนอุทยานแห่งชาติเอราวัณครั้งนี้ ท่านกระทำกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ ใช่หรือไม่ (เพื่อความสมบูรณ์ของงานวิจัย ได้โปรดตอบตามความเป็นจริง)

	ทำ	ไม่ได้ทำ
1) ทิ้งขยะ เช่น ห่อขนม กระดาษ ถุงพลาสติก ขวดน้ำ กระจัง ฯลฯ ตามที่ต่างๆ	☐	☐
2) ซีดเขียน หรือสลักชื่อตามต้นไม้ หรือที่ต่างๆ	☐	☐
3) พ่นสี ติดสติ๊กเกอร์ หรือประกาศ หรือโฆษณา ตามที่ต่างๆ	☐	☐
4) ทำให้ป้าย หรือหลักเขต หรือเครื่องหมายต่างๆ เคลื่อนย้าย หรือลบเลือน	☐	☐
5) ทำให้สิ่งอำนวยความสะดวก และทรัพย์สินต่าง ๆ ขำรุ่ดหรือเสียหาย	☐	☐
6) หักเด็ดกิ่งไม้ หรือใบไม้ หรือดอกไม้ ตามทางเดิน หรือที่ต่างๆ	☐	☐
7) เก็บดอกไม้ หรือใบไม้ หรือเมล็ดไม้ หรือส่วนของต้นไม้เป็นของที่ระลึก	☐	☐
8) ขุดดินตามที่ต่างๆ หรือเก็บกรวด หรือหิน หรือดิน เป็นของที่ระลึก	☐	☐
9) หัก เด็ด หินงอก หินย้อย ตามชั้นน้ำตก	☐	☐
10) จับปลา หรือสัตว์น้ำ ในลำน้ำ	☐	☐
11) ให้อาหารปลาในลำน้ำ	☐	☐
12) ล้างภาชนะในลำน้ำ	☐	☐
13) ถ่ายปัสสาวะ หรืออุจจาระ ในลำน้ำหรือในป่า	☐	☐
14) จับแมลง หรือสัตว์เล็กๆ หรือไข่ของสัตว์เป็นอาหาร หรือของที่ระลึก	☐	☐
15) นำสัตว์เลี้ยง เช่น สุนัข แมว ฯลฯ มาท่องเที่ยวด้วย	☐	☐
16) นำสัตว์เลี้ยงมาปล่อยในอุทยานฯ	☐	☐
17) เก็บเศษไม้ กิ่งไม้ มาทำฟืน หรือเชื้อเพลิง	☐	☐
18) ก่อกองไฟตามที่ต่าง ๆ หรือจุดไฟเผาหญ้า หรือใบไม้ หรือขยะ	☐	☐

11. หากท่านทำกิจกรรมต่าง ๆ ในข้อ 10. โปรดระบุสาเหตุ (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน โดยลำดับความสำคัญ 1...2...3 ในช่องว่างหน้าหัวข้อที่ท่านเลือก ซึ่งกำหนดให้ลำดับที่ 1 เป็นสาเหตุที่สำคัญที่สุด แต่หากท่านไม่ได้ทำกิจกรรมในข้อ 10 เลย ให้ข้ามไปตอบข้อ 12)

☐ เพราะจำเป็น/หลีกเลี่ยงไม่ได้	☐ เพื่อสร้างปมเด่น
☐ เพราะเห็นคนอื่นทำได้จึงทำบ้าง/มีสิ่งเชิญชวน	☐ เพื่อระบายความเครียด
☐ เพราะคิดว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยไม่สำคัญ/ไม่เป็นไร	☐ เพื่อความตื่นเต้นท้าทาย
☐ เพื่อความสนุกสนานเร้าใจ	☐ เพื่อต้องการล้างแค้น
☐ เพื่อความสะดวกสบาย	☐ เพราะไม่ทราบ/ไม่รู้
☐ เพราะอยากลอง/อยากรู้/อยากเห็น	☐ เพราะไม่ได้ตั้งใจ/ประมาท
☐ เพราะอยากได้เป็นเจ้าของ	☐ เพราะไม่ชำนาญ/ขาดทักษะ
☐ เพราะไม่มีเจ้าหน้าที่หรือป้ายเตือน	☐ เพราะเจ้าหน้าที่ไม่เข้มงวด
☐ เพราะคิดว่าอุทยานฯ ไม่ใช่ของเราคนเดียว	☐ เพราะไม่เห็นด้วยกับอุทยานฯ
☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....	

12. หากท่านไม่ได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ในข้อ 10. โปรดระบุสาเหตุ (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน โดยลำดับความสำคัญ 1...2...3 ในช่องว่างหน้าหัวข้อที่ท่านเลือก ซึ่งกำหนดให้ลำดับที่ 1 เป็นสาเหตุที่สำคัญที่สุด)

☐ เพราะรู้ว่าผิดกฎระเบียบอุทยานฯ	☐ เพราะกลัวถูกลงโทษ
☐ เพราะละอายแก่ใจตนเองและผู้อื่น	☐ เพื่อต้องการรักษาสิ่งแวดล้อม
☐ เพราะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม	☐ เพื่อต้องการเป็นแบบอย่างที่ดี
☐ เพราะเจ้าหน้าที่ควบคุมเข้มงวด	☐ เพราะเป็นหน้าที่ของพลเมืองดี
☐ เพราะได้รับการอบรมสั่งสอนมา	☐ เพราะมีป้ายห้าม/ป้ายเตือน
☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....	

ตอนที่ 5 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตัวท่าน

13. เพศ ชาย หญิง

14. อายุ.....ปี

15. สถานภาพสมรส โสด สมรส หย่า / ม้าย

16. การศึกษา

กำลังศึกษาอยู่ในระดับ/ชั้น.....

จบการศึกษาระดับ.....

17. อาชีพ

รับราชการ

พนักงานรัฐวิสาหกิจ

พ่อค้า/นักธุรกิจ

พนักงานบริษัทเอกชน

ทำกิจการส่วนตัว

นักเรียน/นักศึกษา

รับจ้างทั่วไป

เกษตรกร

อื่น ๆ โปรดระบุ.....

18. รายได้ของท่านต่อเดือน.....บาท

19. ปัจจุบันพักอาศัยอยู่ในจังหวัด.....

20. ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงที่กรุณาสละเวลาตอบ

ประวัติการศึกษาและการทำงาน

ชื่อ	นายคมเชษฐา จรุงพันธ์
อายุ	35 ปี
วัน เดือน ปีเกิด	8 เมษายน 2509
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร
เชื้อชาติ / สัญชาติ	ไทย
ศาสนา	พุทธ
การศึกษา	ประกาศนียบัตรวิชาการป่าไม้ โรงเรียนป่าไม้แพร์ (พ. ศ.2530) ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาส่งเสริมการเกษตร (พ. ศ. 2533) สาขาส่งเสริมการป่าไม้ (พ. ศ. 2537)
การทำงาน	รับราชการในสังกัดกรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง เจ้าพนักงานป่าไม้ อายุราชการ 14 ปี